

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «КІРОВОГРАДСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО»

30 РОКІВ – 30 УРОКІВ

**Інформаційно-методичні матеріали
для проведення Дня знань та Першого уроку
в 2021/2022 навчальному році**

*Друкується за рішенням науково-методичної ради
комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
(від 15 червня 2021 року, протокол № 3)*

КРОПИВНИЦЬКИЙ
2021

30 років – 30 уроків : Інформаційно-методичні матеріали для проведення Дня знань та Першого уроку в 2021/2022 навчальному році / авт.-уклад. : Федорова Ю. В., Качуровська О. М., Колісніченко С. В., Коломоєць С. Д., Пляка С. М., Сіланть'єва Є. Е.; за заг. ред. Федорової Ю. В. – Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2021. – 116 с.

Розроблені інформаційно-методичні матеріали «30 років – 30 уроків» допоможуть педагогам ефективно організувати підготовку до проведення Дня знань і Першого уроку у 2021/2022 н.р. та сприятимуть формуванню патріотичних почуттів учнів. Запропоновані розробки доповнені елементами візуалізації – відеонарисами про Україну та українців, виконаними у техніці пісочної анімації, що забезпечить їх творче використання. Інформаційно-методичні матеріали стануть у нагоді для подальшого використання в закладах освіти у процесі формування патріотичних почуттів та ціннісно орієнтованого навчання і виховання учнів.

Рецензенти:

- Юрій
МИТРОФАНЕНКО – старший викладач кафедри теорії і методики середньої освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», кандидат історичних наук;
- Інна
КРАСНОЩОК – доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, кандидат педагогічних наук, доцент.

Відповідальний за випуск – Віталій ДМИТРУК

Зміст

Замість передмови	6
Втілені мрії про Незалежність <i>24 серпня 1991 року</i> <i>Ухвалення Акту проголошення незалежності України</i>	8
Як кувався щит держави <i>6 грудня 1991 року</i> <i>Утворення Збройних Сил України</i>	12
Національний гімн стає Державним <i>15 січня 1992 року</i> <i>Затвердження Верховної Радою України</i> <i>музики Державного Гімну</i>	15
Синьо-жовтий прапор – символ незалежної України <i>28 січня 1992 року</i> <i>Затвердження Верховною Радою України</i> <i>Державного Прапора України</i>	17
«І ти у ньому бачиш слово “ВОЛЯ”!» <i>19 лютого 1992 року</i> <i>Затвердження Верховною Радою України</i> <i>Малого Герба України</i>	22
Початок ери мобільного зв’язку <i>1 липня 1993 року</i> <i>Перший дзвінок з мобільного телефону в Україні</i>	25
Золоті ковзани Оксани Баюл <i>26 лютого 1994 року</i> <i>Перше олімпійське золото Незалежної України</i>	28
Космічні горизонти України <i>31 серпня 1995 року</i> <i>Запуск першого українського супутника «Січ-1»</i>	32
Основний Закон України <i>28 червня 1996 року</i> <i>Верховна Рада України</i> <i>приймає Конституцію України</i>	35
Під знаком Володимира Великого <i>2 вересня 1996 року</i> <i>Введення в обіг національної</i> <i>валюти України – гривні</i>	37
Від дитячої мрії до космосу <i>19 листопада 1997 року</i> <i>Політ у космос Леоніда Каденюка –</i> <i>першого космонавта Незалежної України</i>	40

Подароване життя <i>2 березня 2001 року</i> <i>Перша успішна трансплантація серця в Незалежній Україні.....</i>	44
Синергія традицій і сучасності <i>15 травня 2004 року</i> <i>Перше перемога України на Євробаченні.....</i>	48
«Разом нас багато, нас не подолати...» <i>22 листопада – 3 грудня 2004 року</i> <i>Помаранчева революція в Україні.....</i>	51
П'ять незабутніх матчів <i>14-30 червня 2006 року</i> <i>Збірна України вперше бере участь</i> <i>у фінальній частині Чемпіонату світу з футболу.....</i>	55
Медальна злива у Пекіні <i>8-24 серпня 2008 року</i> <i>Рекорд за кількістю медалей національної команди</i> <i>на XXIX Літніх Олімпійських іграх .....</i>	58
НАШЕ місто – танцювальна столиця України! <i>14 травня 2011 року</i> <i>Перемога команди міста Кропивницького</i> <i>у танцювальному шоу «Майдан 'S».....</i>	61
Євро-2012: «Творимо історію разом!» <i>8 червня – 1 липня 2012 року</i> <i>Спільне проведення Україною та Польщею</i> <i>фінальної частини Чемпіонату Європи з футболу.....</i>	64
Наймасштабніший регіональний проєкт <i>3-5 жовтня 2013 року</i> <i>Перше проведення агропромислової виставки «АгроЕкспо».....</i>	68
Революція за права, честь, гідність... <i>30 листопада 2013 року – лютий 2014 року</i> <i>Революція Гідності в Україні.....</i>	71
Феномен Петриківки <i>5 грудня 2013 року</i> <i>Внесення петриківського розпису до списку</i> <i>нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО.....</i>	75
Окупація Кримського півострова <i>20 лютого – 18 березня 2014 року</i> <i>Встановлення Росією контролю над Кримом.....</i>	78
На захисті суверенітету та територіальної цілісності <i>13 квітня 2014 року</i> <i>Рішення про початок АТО.....</i>	81

Коли не витримав бетон <i>26 травня 2014 року – 23 січня 2015 року</i> <i>Бої за Донецький аеропорт.....</i>	85
Кропивницький – звучить гордо <i>14 липня 2016 року</i> <i>Перейменування Кіровограда на Кропивницький.....</i>	88
Безвіз – Європа без кордонів <i>11 червня 2017 року</i> <i>Набрання чинності рішення Європейського Союзу</i> <i>про безвізові поїздки для громадян України</i> <i>до держав-учасниць Шенгенської угоди.....</i>	100
Нова українська школа для МАЙБУТНЬОГО <i>1 вересня 2017 року</i> <i>Старт НУШ у 100 пілотних школах України.....</i>	105
Незалежність помісної Православної церкви України <i>6 січня 2019 року</i> <i>Отримання Томосу про автокефалію</i> <i>Української православної церкви.....</i>	109
Україна на карантині <i>Березень 2020 року</i> <i>Початок пандемії коронавірусу.....</i>	111
Мій край – моя країна. Цінуй, вивчай, дій <i>1991 рік–2021 рік</i> <i>Мій власний урок .....</i>	115

Замість передмови

Як правило, виданню подібних матеріалів передують більші чи менші за обсягом передмови, насичені настановами та рекомендаціями...

Але творчий колектив цього видання спробував відійти в самій ідеї та реалізації задуманого від звичного стандарту. Оскільки намагалися мотивувати, заохотити, спонукати свого можливого читача до прояву ініціативи, творчості та креативу. Наскільки це вдалося? Оцініть сам читач.

Про що цей збірник? Цьогоріч Україна святкує 30-річчя Незалежності. З огляду історико-філософського сприйняття дійсності – це незначний проміжок часу. Однак він позначений низкою подій, які є вирішальними, знаковими для утвердження державного суверенітету України. Шлях до визнання самостійної держави був непростий. Були злети і падіння, досягнення і поразки, драматичні і водночас величні доленосні сторінки історії творення державності. Авторі-укладачі запропонованих матеріалів намагалися з'ясувати (можливо, в першу чергу для себе), які події за тридцятиріччя стали дійсно знаковими і важливим для України, для суспільства, для кожного українця. Які з них змінили наш світогляд, вплинули на формування саме української нації. У кожного були свої думки, своє бачення і переконання, але єдиною була впевненість, що визначені події мають відображати багатогранність та різноманітність історичного поступу держави. Адже розвиток країни – це й важливі історичні рішення, і наукові звершення, і культурно-освітні здобутки, і спортивні перемоги.

Наша мета полягає в тому, щоб на прикладі конкретних історичних подій та через досягнення окремих представників української нації показати велич і самобутність нашої країни, її багатючий потенціал. Кожна подія – це важливий урок, який отримала Україна та її громадяни. І не менш значимим для побудови сучасної європейської держави є обговорення разом з дітьми цих важливих уроків.

Інформаційно-методичні матеріали розроблені в рамках проєкту «30 років – 30 уроків» і структуровані у вигляді статей із визначенням ключових дат українського державотворення. Зважаючи на спільну діяльність учителя з дітьми, автори спробували реалізувати свій творчий задум, доповнюючи більшість статей елементами візуалізації – відеонарисами про Україну та українців у техніці пісочної анімації. Їх використання допоможе учням в оригінальній формі розкрити цікаву і неповторну Україну. Достатньо просканувати QR-код – і відкривається магія піску – диво народження і перетворення образів і малюнків, які розповідають про нас, про нашу державу. І навіть сьогоднішнє підростаюче покоління, перенасичене різноманітними цифровими технологіями, це захоплює і надихає. Тож саме це дозволяє педагогу привернути увагу дитини до визначених подій, створити атмосферу зацікавленості у подальшому вивченні історії та традицій своєї держави.

Представлені матеріали є проявом творчості, спробою активізувати пізнавальну діяльність школярів, мотивувати їх бути успішними в житті. Тому учителю надана можливість разом з дітьми визначити «Мій власний урок»,

виокремивши найбільш значущу особисту подію 30-річного шляху Незалежної України. Головне, щоб цей Урок став поштовхом для об'єднання учнів, педагогів, батьків довкола спільних цінностей – територіальної цілісності держави, згуртованості суспільства, гордості за славетне історичне минуле, бажання зберегти та примножити культурні надбання українського народу.

Запропоновані матеріали зорієнтовані на формування в учнів патріотичних почуттів через усвідомлення особистої відповідальності за долю держави, українського народу та сприяють активній участі у процесах становлення України як єдиної нації. Окрім того, презентовані напрацювання створюють можливості для реалізації ідеї контент-орієнтованої інтеграції різних навчальних дисциплін та творчих підходів навколо однієї теми.

Інформаційно-методичні матеріали є складовою проєкту «30 років – 30 уроків», присвяченого святкуванню 30-річчя Незалежності України. Реалізація проєкту стала можливою у співпраці комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського» з Центром дитячої та юнацької творчості міста Кропивницького. Серед його авторів є:

- Юлія Федорова, завідувач НМЛ виховної роботи і формування культури здоров'я КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», кандидат педагогічних наук;
- Сергій Пляка, методист НМЛ виховної роботи і формування культури здоров'я КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського»;
- Сергій Колісніченко, методист НМЛ виховної роботи і формування культури здоров'я КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського»;
- Євгенія Сілант'єва, директор КЗ «Центр дитячої та юнацької творчості» м. Кропивницького;
- Оксана Качуровська, завідувач відділу КЗ «Центр дитячої та юнацької творчості» м. Кропивницького;
- Сергій Коломоєць, учитель історії Улянівського ЗЗСО І-ІІІ ступенів Попельнастівської сільської ради Олександрійського району Кіровоградської області.

Інформаційні матеріали проєкту «30 років – 30 уроків» та серія творчих відеонарисів про Україну та українців, виконаних у техніці пісочної анімації, розміщені за посиланням: <https://sites.google.com/view/30rokiv30urokiv/>.

30 років
Незалежності
України

Урок
національної ідентичності

Втілені мрії про Незалежність

24 серпня 1991 року

Ухвалення Акту проголошення незалежності України

<https://cutt.ly/cmBn4Fq>

Позачергова сесія Верховної Ради 24 серпня 1991 року розглянула важливе для майбутньої долі українського народу питання про політичну ситуацію в республіці, а також ухвалила історичний Акт проголошення незалежності України. Це надзвичайне рішення започаткувало новий етап у сучасній історії держави. Постанова суверенної України відіграло вирішальну роль у розпаді СРСР та остаточному руйнуванні комуністичної тоталітарної системи. Це стало початком відліку нового етапу розвитку демократичної Української держави.

Але вперше День Незалежності України був відзначений 16 липня 1991 року в пам'ять про те, що рік тому 16 липня 1990 року Верховна Рада УРСР прийняла Декларацію про державний суверенітет України та постанову «Про День проголошення незалежності України». Зазначена Декларація проголошувала самостійність, повноту і неподільність влади Української держави у межах її території та незалежність і рівноправність у зовнішніх відносинах; визнавала самостійність республіки у питаннях науки, освіти, культурного і духовного розвитку української нації.

Ідея суверенітету – це загальнолюдська ідея, тому вона вічна і незнищенна. Здобуття суверенітету держави – це лише перший її крок у досягненні свободи і повної незалежності, крок до суспільного прогресу і

добробуту народу. Україна протягом віків ішла до незалежності, а її проголошення 24 серпня 1991 року стало логічним завершенням тисячолітніх традицій українського державотворення.

Акт проголошення незалежності України – це політико-правовий документ, який став юридичним підґрунтям для створення самостійної держави України з урахуванням права на самовизначення, передбаченого статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами.

Прийняття Акта відбувалося у складних політичних умовах, коли під дією зовнішніх чинників суверенітет України опинився під реальною загрозою. У ці буремні серпневі дні 1991 року відбулася спроба державного перевороту в СРСР. Однак, Україна змогла зберегти національний суверенітет та не була відкинута до повернення у тоталітарні часи. У цей час ідея незалежності, яка протягом довгого часу вважалася утопічною, перетворилися на логічну і цілком реальну.

З огляду на це 24 серпня розпочала роботу позачергова сесія Верховної Ради УРСР. З доповідями виступили Голова Верховної Ради Леонід Кравчук та народні депутати Олександр Мороз – від більшості – та Ігор Юхновський – від опозиції. Риторика народних обранців була схожа: необхідно вжити рішучих заходів щодо захисту суверенітету України. Було запропоновано визначити і створити всі структури суверенітету та механізм його практичної реалізації. І. Юхновським від імені Народної ради було запропоновано проголосити акт, у якому мали бути зафіксовані незалежний статус України, абсолютне верховенство її Конституції, законів та урядових постанов.

Близько 18:00 346 депутатів проголосували «за» ухвалення Акта проголошення незалежності України, в якому зазначалося: «Виходячи із смертельної небезпеки, яка нависла була над Україною в зв'язку з державним переворотом в СРСР 19 серпня 1991 року, продовжуючи тисячолітню традицію державотворення в Україні, виходячи з права на самовизначення, передбаченого Статутом ООН та іншими міжнародно-правовими документами, здійснюючи Декларацію про державний суверенітет України, Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки урочисто проголошує незалежність України та створення самостійної української держави – УКРАЇНИ.

Територія України є неподільною і недоторканною.

Віднині на території України мають чинність виключно Конституція і закони України.

Цей акт набирає чинності з моменту його схвалення».

З метою дотримання легітимності утворення нової держави та забезпечення унеможливлення оголосити це рішення незаконним, Верховна Рада України прийняла рішення провести 1 грудня 1991 року всеукраїнський референдум на підтвердження Акта незалежності та одночасно вибори Президента України.

У зв'язку з утворенням самостійної України постало питання: як бути з Українською РСР та її законами? 12 вересня 1991 року було прийнято Закон «Про правонаступництво України», у якому підкреслювалося, що з моменту

проголошення незалежності України найвищим органом влади є Верховна Рада України у депутатському складі, що функціонує. Цей орган має діяти як перехідний інститут до скликання Установчих зборів або нових виборів у парламент. Закони та інші акти УРСР визнавалися на території республіки, оскільки вони не суперечили законам України, ухваленим після проголошення Акта про незалежність. Україна підтвердила свої зобов'язання за міжнародними договорами, укладеними до 24 серпня 1991 року.

Верховна Рада ратифікувала основні міжнародні пакти про права людини, що стали невіддільною частиною внутрішнього законодавства України. 8 жовтня 1991 року було прийнято Закон «Про громадянство України», згідно з яким в Україні встановлено єдине громадянство. Громадянами України стали всі особи, які на момент набуття чинності закону проживали в республіці, незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової та національної належності, статі, освіти, мови політичних поглядів і релігійних переконань.

Ураховуючи те, що на території України проживають громадяни понад ста національностей, Верховна Рада 1 листопада 1991 року прийняла «Декларацію прав національностей України», яка утвердила принципи свободи, гуманізму, соціальної справедливості та рівноправності всіх етнічних груп.

Ще однією історичною віхою став всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 року. Бюлетень для голосування містив Акт проголошення незалежності України, прийнятий 24 серпня, і питання: «Чи підтверджуєте Ви Акт проголошення незалежності України?»

Кількість виборців, які взяли участь у голосуванні, становила 84,18% від загальної кількості внесених до списків. Із них 90,32 % дали позитивну відповідь на питання бюлетеня «Так, підтверджую»; проти – «Ні, не підтверджую» – проголосувало 7,58%. Недійсними було визнано 2,10% бюлетенів.

У розрізі за територіями – усі області підтримали Акт проголошення незалежності. Навіть на Донбасі та в Одеській області «за» проголосувало понад 83% виборців; Кримській АРСР підтримка становила 54,19%, а у Севастополі, базі радянського Чорноморського флоту, – 57,07%. Це означало лише одне, що більшість населення в усіх без винятку 27 адміністративних регіонах України підтримало ідею незалежності.

Український народ витримав важливий екзамен на громадянську зрілість і національну самосвідомість. Верховна Рада України 5 грудня 1991 року звернулися до світового співтовариства із заявою, в якій наголошувалося, що Україна, як одна із держав-засновниць ООН, у повній відповідності з цілями та принципами статуту цієї міжнародної організації спрямовує свою зовнішню політику на зміцнення миру і безпеки у світі. Зовнішня політика України будуватиметься на загальноновизнаних принципах міжнародного права. Саме після референдуму розпочалося широке офіційне визнання України державами світу і встановлення дипломатичних відносин. У перші тижні після референдуму незалежність України визнали Угорщина, Литва, Латвія, Болгарія, Естонія, Чехословаччина, Швеція, Ізраїль, Швейцарія. Після того, як до цього

списку 25 грудня приєдналися США, одна за одною Україну почали визнавати такі впливові держави як Німеччина, Франція, Великобританія.

З 1 грудня 1991 року в Україні запроваджувався новий інститут влади – президентське правління. Отже, два види влади – законодавча Верховна Рада і виконавча (Президент) включилися в механізм реалізації державотворчого процесу.

Отже, 1991 рік став поворотним, він відкрив нову еру в історії України. Уперше протягом століть доля українців опинилася в їх власних руках.

Основні події:

16 липня 1990 року Верховна Рада УРСР прийняла Декларацію про державний суверенітет України та постанову «Про День проголошення незалежності України»;

19-21 серпня 1991 року відбулася спроба державного перевороту в СРСР

24 серпня 1991 року Верховна Рада УРСР ухвалила Акт проголошення незалежності України;

1 грудня 1991 року проведено всеукраїнський референдум щодо проголошення незалежності України.

Список використаних джерел

1. Акт проголошення незалежності України – 1991 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://youtu.be/c7KvFsOGFFg>

2. День Незалежності України-2020: 8 історичних фактів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://suspihne.media/57574-den-nezaleznosti-ukraini-2020-8-istoricnih-faktiv/>

3. Інформаційні матеріали до Дня незалежності України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam/metodychni-rekomendaciyi/informaciyni-materialy-do-dnya-nezalezhnosti-ukrayiny>

4. Коваль М., Кульчицький С., Курносів Ю. Історія України. – К.: «Райдуга», 1992. – 512 с.

5. Литвин В.М. Акт проголошення незалежності України [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 1: А-В / Ред. кол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – К.: В-во «Наукова думка», 2003. – 688 с.: іл. – Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Akt_proholoshenni

6. Малик Я., Вол Б., Чуприна В. Історія української державності. – Львів: Світ, 1995. – 248 с.

7. Плохій С. Остання імперія. Занепад і крах Радянського Союзу. – Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. – 512 с.

8. Постанова Верховної Ради Української РСР від 24.08.1991 р. № 1427-ХІІ «Про проголошення незалежності України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12/print>

9. Субтельний О. Україна: історія. – К.: Либідь, 1993. – 720 с.

10. 11 клас. Історія України. Проголошення незалежності України та її міжнародне визнання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://youtu.be/MqbM87jnbGI>

30 років
Незалежності
України

Урок військово-
патріотичного виховання

Як кувався щит держави

6 грудня 1991 року
Утворення Збройних Сил України

6 грудня в Україні відзначається День збройних сил України (ЗСУ). День створення армії відновленої української держави.

Історія українського війська налічує не одне століття: можна згадати і хоробрі дружини князів Русі-України, можна звернути свій погляд до звитяг славного українського козацтва, свої рядки мужності та самопожертви ідеї української державності вписали підрозділи Легіону українських січових стрільців, полки армії Української Народної Республіки, прикладом боротьби за незалежність України стали вояки Української повстанської армії.

Але саме 6 грудня 1991 року, щойно відновлена українська держава, за кілька днів після Всеукраїнського референдуму, яким було підтверджено Акт проголошення незалежності України, Верховна Рада України прийняла закон «Про збройні сили України», «Про оборону України». Розпочалося створення своєї, нової армії.

Тому в грудні 1991 року ми вже мали свою власну традицію та історію національного війська. Формувалися нові підрозділи та військові частини, реформувалися вже існуючі. Формувалася сама військова доктрина нової України та її армії. І за цією доктриною ми не претендували на жодні чужі території, не вступали у будь-які військові блоки та союзи. Ми заявили про свої миролюбні наміри. І на підтвердження цього Україна, в 1994 році підписала «Будапештський меморандум», згідно якого відмовлялися від статусу ядерної держави. Натомість, країни-підписанти цього документу, Російська Федерація, Англія, Сполучені Штати Америки, гарантували нам територіальну цілісність і безпеку. І чи міг тоді хтось уявити, що одна з держав-гарантів порушить свої зобов'язання?

Покладаючись на гарантії вище вказаних країн, вважаючи, що у сучасній, цивілізованій Європі нам немає кого і чого боятися, Україна в 1990-х роках та на початку 2000-х років суттєво скорочувала свою армію.

Але все змінив 2014 рік. Уже в останні дні Революції гідності, коли ще тривали сутички протестуючих та «Беркуту» на Майдані, уряд Російської Федерації прийняв рішення окупувати український Крим.

Саме в лютому і березні 2014 року Україна відчула на собі усю гірку істинність давньої приказки – «Хто не хоче годувати своє військо – той буде годувати чужу армію». Збройні сили України, в багатьох питаннях (забезпеченість зброєю, обмундируванням, технікою, засобами зв'язку, підготовкою стратегічних планів тощо) виявилися неготовими до відбиття ворожої агресії проти України. Були і ті військові, які, з тих чи інших причин, перейшли на бік агресора.

Але так зробили далеко не всі. На озері Донузлав до останньої можливості боронилися екіпажі українських військових кораблів. Нескореними залишалися українські військовослужбовці з 204-ї бригади тактичної авіації в Бельбеку, які на чолі зі своїм командиром, полковником Юлієм Мамчуром, без зброї пішла на озброєних російських окупантів, що стояли без знаків розрізнення. У той час, коли командування Академії ВМС імені Нахімова піднімало російський прапор, 32 курсанти академії заспівали Гімн України і демонстративно залишили плац.

І саме з 2014 року, після окупації Росією українського Криму, після того, як за російської підтримки розпочалися бойові дії на сході України, почалася дійсно активна і всенародна робота по відновленню Збройних сил України. Тисячі українців стали добровольцями, самостійно пішли до місцевих військкоматів, щоб поповнити лави захисників України. Сотні тисяч наших співгромадян присвятили себе волонтерській діяльності, забезпечуючи свою армію усім необхідним, від одягу і харчування, до бронежилетів та військового високоточного обладнання і автомобілів. Безумовно, це було б неможливим, якби не всебічна і постійна допомога та підтримка мільйонів українців. Волонтерський рух, волонтерська допомога Збройним силам України стала дійсно масовою, всенародною. Саме завдяки цьому Україна, її збройні сили зуміли вистояти у найтяжчий період російської агресії – в 2014-2015 роках.

На сьогодні Збройні сили України здобули дійсно значний бойовий досвід, багато її військовослужбовців відзначилися у боях, мають державні нагороди. Наша армія продовжує процес переозброєння, отримуючи нові і новітні зразки зброї та техніки, які не лише ми отримуємо від наших союзників, але й почали виробляти самотужки. Українські військові конструктори та інженери презентували своє розробки: протикорабельний ракетний комплекс «Нептун», який здатний вражати ворожі кораблі на відстані майже 300 кілометрів; ракетні катери для нашого флоту, в побудові яких нам допомагають США та Велика Британія; самохідні артилерійські установки «Богдана»; український ракетний комплекс «Вільха», який має до того ж кориговані ракети

великого калібру. Поступово ЗСУ перетворюються на дійсно вагому силу, яка здатна дати гідний бій будь-якому агресору.

Окремо слід зазначити і те, що до лав Збройних сил України прийшли тисячі жінок. І прийшли вони не лише на «тилові» спокійні посади та професії. Їх можна зустріти у якості офіцерів зв'язку, військових лікарів, снайперів, кулеметників, військових психологів. Завдяки цьому у нашій армії було зруйновано один з найбільших гендерних стереотипів, що захисник Батьківщини, то винятково чоловік. Українки довели, що вони є гідними захисницями Батьківщини.

У нелегких умовах кується щит держави – Збройні сили України. Тож не лише 6 грудня, а кожного разу, коли ти будеш бачити вояка Збройних сил України – постався до нього з повагою, хай він знає і відчуває, що народ України любить і цінує його у справі захисту територіальної цілісності і нашої Незалежності.

Основні події:

6 грудня 1991 рік – Верховна Рада України прийняла Закон України «Про збройні Сили України»;

14 жовтня 2014 рік – Указом Президента України №806/2014 «Про день захисника України», встановлено свято – «День захисника України»;

14 липня 2021 рік – Верховна Рада України прийняла Закон України №2325 «Про внесення змін до статті 73 Кодексу законів про працю України» яким перейменувала свято «День захисника України» на «День захисників і захисниць України».

Список використаних джерел

1. Закон України від 06.12.1991 року № 1934-ХІІ «Про збройні Сили України».
2. Указ Президента України від 14.10.2014 року №806/2014 «Про день захисника України».
3. Закон України від 14.06.2021 року №2325 «Про внесення змін до статті 73 Кодексу законів про працю України».
4. Історія створення збройних сил України. – Режим доступу: <https://www.mil.gov.ua/ministry/istoriya.html> .
5. Зброя для України: як посилюватимуться ЗСУ в 2021 році. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/donbas-realii-zbroya-dlya-ukrajiny-yak-posilyuvatymutsya-zsu-v-2021/31020539.html> .

30 років
Незалежності
України

Урок національної гордості

Національний гімн стає Державним

15 січня 1992 року

*Затвердження Верховної Радою України
музики Державного Гімну*

У кожній державі світу є офіційно встановлений Державний Гімн. Слово «гімн» грецького походження, що означає «похвальна пісня». Державний Гімн – це закріплена в законодавстві музично-поетична емблема країни, яка через систему музично-поетичних образів виражає певне коло ідей політичного характеру та символізує суверенну державу. Він є своєрідним символом державної національної єдності та засобом масової агітації, що мобілізує і підносить національний дух. Гімн не допускає жодних музичних імпровізацій. Його не можна використовувати в якості танцювальної мелодії.

Гімн України за змістом відображає ідею боротьби за національну незалежність і спрямований на виховання патріотизму, готовності до самопожертви.

У XIX столітті за браком гімну українці співали «Многая літа», пісні і вірші «Дай, Боже, в добрий час», «Мир вам, браття, всім приносим», «Заповіт» Тараса Шевченка, молитву «Боже, Великий Єдиний» та інші твори. Створення саме українського гімну бере початок з осені 1862 року: український етнограф, фольклорист, поет Павло Платонович Чубинський пише вірш «Ще не вмерла Україна», якому в майбутньому судилося стати національним, а згодом і Державним Гімном українського народу. Поширення цього вірша серед українофільських гуртків відбулося миттєво. Не залишився непоміченим він і з боку тодішньої влади. Так, у 1862 році Чубинського було вислано «за вредное влияние на умы простолюдинов» на проживання в Архангельську губернію під нагляд поліції.

Перша публікація вірша Павла Чубинського відбулася у Львівському журналі «Мета» 1863 року. Набувши популярності на Західній Україні, патріотичний вірш не пройшов повз увагу й релігійних діячів того часу. Один з них, отець Михайло (Вербицький), ще й знаний композитор свого часу, захоплений віршем Павла Чубинського, пише музику до нього. Львівський український центр показав виставу письменника К. Гейнича «Запорожці», у якій уперше було виконано пісню «Ще не вмерло Запорожжя», що отримала схвальні відгуки публіки. Це була музика М. Вербицького – мелодія

майбутнього Гімну України. Уперше він був надрукований з нотами у 1865 році.

15 січня 1992 року музична редакція Державного Гімну була затверджена Верховною Радою України, що знайшло своє відображення в Конституції України. Проте тільки 6 березня 2003 року Верховна Рада ухвалила Закон України «Про Державний Гімн України», запропонований Президентом Леонідом Кучмою. Законопроект передбачав затвердження Державним Гімном національного гімну на музику Михайла Вербицького зі словами тільки першого куплету і приспіву пісні Павла Чубинського «Ще не вмерла Україна». У той же час перший рядок гімну почав звучати як «Ще не вмерла України і слава, і воля...».

З прийняттям цього закону стаття 20 Конституції України набула завершеного вигляду: національний гімн на музику Вербицького отримав слова, віднині затвержені законом.

Державний Гімн, як офіційний символ України, виконують під час підняття Державного Прапора, відкриття урочистих засідань, на початку офіційних зустрічей на найвищому рівні, прийняття військової присяги, відкритті спортивних змагань тощо.

У 2015 році на державному рівні відзначено 200-річчя від дня народження композитора Михайла Вербицького – автора музики Гімну України і 150-річчя з часу першого публічного його виконання.

Основні події:

10 березня 1865 року – перше публічне виконання пісні «Ще не вмерла Україна» в Перемишлі як завершальний номер концерту, присвяченого Т. Шевченку;

15 березня 1939 року – пісня «Ще не вмерла Україна» отримала статус офіційного гімну Карпатської України;

15 січня 1992 року – музична редакція Державного Гімну була затверджена Верховною Радою України;

6 березня 2003 року – Верховна Рада ухвалила Закон України «Про Державний Гімн України».

Список використаних джерел

1. Гриценко Н. «Людей і правду він любив». Життя і творчість Павла Чубинського // Дивослово : Науково-методичний журнал. – 2009. – № 1. – С. 15-17.

2. Закон України від 06.03.2003 р. № 602-IV «Про Державний Гімн України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/602-15>

3. Указ Президії Верховної Ради України від 15.01.1992 р. № 2042-ХІІ «Про Державний гімн України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-12>

30 років
Незалежності
України

Урок національної єдності

Синьо-жовтий прапор – символ незалежної України

28 січня 1992 року

*Затвердження Верховною Радою України
Державного Прапора України*

У всі віки і в усіх народів державний прапор був однією з найвищих і шанованих святинь. Він символізував єдність земель і племен, консолідував міста і краї в державу, а духовно й історично близькі етноси – у націю. Під прапором воїни вирушали в похід, з прапором виступали на захист своєї батьківщини, прапор символізував стабільність держави й урочистість тих чи інших усенародних подій, свят, ритуалів.

З проголошенням незалежної України національні символи – Гімн, Прапор і Герб – стали на сторожі утвердження суверенітету держави.

Формування українських державних символів сягає історичної традиції часів Давньої Русі. Князь київський Володимир Великий мав власний герб – золотий тризуб на синьому фоні. Прапор Руської землі був переважно червоний із золотим тризубом. Хоругва Галицько-Волинського князівства блакитного кольору із золотим левом.

Утвердження синьо-жовтого поєднання як українських національних кольорів відбулося у 1848 р. Сталося це під час європейської «весни народів». У червні 1848 року на міській ратуші Львова вперше замайорів жовто-блакитний прапор. Відтоді прапори в національних кольорах почали використовувати під час проведення Шевченківських та інших свят.

Синьо-жовті поєднання в прапорі отримали логічне тлумачення як національні кольори українського народу в ХІХ – на початку ХХ століть. Синій колір символізував мирне безкрайне небо, а жовтий – стиглі пшеничні лани як показник достатку.

25 березня 1917 року під синьо-жовтими прапорами відбулася маніфестація солдатів-українців і студентської молоді в Петрограді, а 1 квітня цього ж року в Києві (несли 320 національних прапорів). У подальшому синьо-жовті прапори стали обов'язковим атрибутом усіх зібрань української громадськості у різних містах України та колишньої імперії.

Улітку 1917 року під синьо-жовтим стягом вирушав на фронт перший український підрозділ – полк ім. Гетьмана Богдана Хмельницького.

29 квітня 1918 року на есмінцях та лінкорах, що базувалися у Севастополі, були підняті українські прапори. Флагманський корабель «Георгій Побідоносець» подав сигнал про підняття прапора над українським Чорноморським флотом.

У період створення Української Народної Республіки 22 березня 1918 року Центральна Рада ухвалила Закон «Про Державний прапор республіки» і затвердила жовто-блакитний прапор її символом.

Саме таким, жовто-блакитним, був і прапор, під яким у часи УНР відбувалися масові маніфестації. Улітку 1917 року частина кораблів колишнього Російського Чорноморського флоту підняла на своїх щоглах українські жовто-блакитні прапори. За гетьмана П. Скоропадського було змінено порядок кольорів і затверджено блакитно-жовтий прапор Західноукраїнської Народної Республіки.

Невипадково акцентується увага на порядку розташування кольорів, оскільки тривалий час це було дискусійним питанням.

13 листопада 1918 року синьо-жовтий прапор став державним символом Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Його було затверджено на Прикарпатській Русі, тобто Закарпатті, а в 1939-му – у Карпатській Україні.

Він був ідентичним тому, яким є в наші дні прапор незалежної України. Відтак можна вважати, що справжня історія нашого сучасного державного прапора починається з листопада 1918 року.

Протягом ХХ ст. блакитно-жовтий прапор пройшов шлях народного визнання та юридичного оформлення. Важливі події українського державотворення, боротьби за свободу країни, акції протесту та непокори відбувалися під національним стягом. За тоталітарного режиму український прапор був елементом спротиву.

У другій половині ХХ ст. були, хоч і поодинокі, спроби піднести український прапор.

Зокрема, 1 травня 1966 року над будинком Київського інституту народного господарства у Києві (нині КНЕУ) замість червоного прапора зранку височів синьо-жовтий.

26 квітня 1989 року у Львові під українським прапором відбувся мітинг пам'яті Чорнобильської трагедії.

1 травня 1989 року Василь Рибак, член Хмельницької філії УГС встановив синьо-жовтий прапор на даху 16-поверхівки у Хмельницькому, а потім майже через чотири місяці вдруге – 23 серпня, у день підписання пакту Молотова-Ріббентропа.

22 травня 1989 року в Києві на закритті Шевченківського свята було піднято національний прапор.

З 17 по 24 вересня 1989 року прапор України неодноразово піднімали на фестивалі «Червона Рута» в Чернівцях.

21 січня 1990 року під час акції «Живий ланцюг» до Дня соборності України вперше на території країни люди масово вийшли на вулиці з синьо-жовтими прапорами, які переважно самотужки шили вдома.

14 березня 1990 року у Стрию, першому з українських міст, підняли національний прапор над будівлею міської ради. Це був перший прецедент

публічного підняття українського національного прапора над офіційною радянською установою.

23 березня 1990 року він з'явився над Тернопільською міськрадою. 3 квітня 1990 року – над Львівською міськрадою.

13 червня 1990 року Житомир став першим за межами Галичини містом, де теж офіційно вивісили прапор.

24 липня 1990 року у Києві синьо-жовтий прапор був урочисто піднято над будинком міської ради.

24 серпня 1991 року, після проголошення Акту незалежності України, група народних депутатів внесла до сесійної зали Верховної Ради синьо-жовтий український прапор розміром 8х4 метри і накрила ним трибуну. Про це свідчать стенограма засідання і спогади тодішніх депутатів. Цей момент за ініціативою Івана Плюща закарбував художник Олексій Кулаков на картині «Державотворення», яку 22 серпня 2001 року урочисто відкрили на другому поверсі будівлі Верховної Ради України.

Цей прапор урочисто зберігається під склом у музеї Верховної Ради.

А 4 вересня 1991 року після тривалих дискусій прапор було урочисто піднято над Верховною Радою України.

18 вересня 1991 року Президія Верховної Ради України своєю постановою «Про Державний прапор України» фактично надала синьо-жовтому біколору статус офіційного прапора країни. З того дня під цим прапором зустрічають іноземних гостей, складають присягу військовослужбовці, працюють посольства України, він вивішується в ООН.

28 січня 1992 року український парламент своєю постановою затвердив Державним прапором України національний прапор, що являє собою прямокутне полотнище, яке складається з двох рівновеликих горизонтально розташованих смуг: верхньої – синього кольору, нижньої – жовтого кольору, із співвідношенням ширини до довжини 2:3.

Роль синьо-жовтого стягу як одного із державних символів юридично закріплено у статті 20 Конституції України 1996 року. А вже у 2004 році, вшановуючи багатовікову історію українського державотворення, державну символіку незалежної України та з метою виховання поваги громадян до державних символів України, встановлено День Державного Прапора України, який відзначається щорічно 23 серпня.

Після проголошення незалежності України синьо-жовтий прапор на морському торговельному судні був уперше піднятий 12 лютого 1992 року в іспанському порту Валенсія за ініціативою капітана корабля «Кременчук» В'ячеслава Кисловського.

19 листопада 1997 року український прапор уперше було розгорнуто на орбіті Землі українським космонавтом Леонідом Каденюком на борту шатлу «Колумбія» під час експедиції STS-87 на висоті 279 км над Землею. Удруге український стяг на навколосезній орбіті (висота над Землею 408 км) 28 липня 2017 року розгорнув американський астронавт Рендольф Брезнік на Міжнародній космічній станції, який пристикувався до неї на кораблі Союз МС-05.

Національний прапор – наша декларація причетності до нації. Революція гідності поглибила усвідомлення цінності й цінності рідного прапора українцями, зміцнила їхні серця вірою, відданістю та любов'ю.

У заснованому у 2015 році Меморіальному комплексі Героїв Небесної Сотні – Музеї гідності експонується кілька сотень прапорів різного дизайну, значення та розміру. Найбільше їх з часів буремних подій листопада 2013 – лютого 2014 року. Ці прапори не просто унікальні артефакти – це нагадування про державність і свободу, про відвагу й нескореність; це світоглядні орієнтири та самобутній шлях українців, зафіксовані на полотнищах національних стягів; це імена, назви міст і містечок, історії боротьби, особисті підписи...

Синьо-жовтий прапор піднімали бійці Збройних Сил України над будівлями Донецького аеропорту впродовж всієї його оборони. Ворог збивав прапори вогнем, але «кіборги» неодмінно поновлювали символ української держави.

26 травня 2014 року Державний Прапор з'явився на старому терміналі ДАП після першого штурму проросійських сепаратистів. Його підняли військовослужбовці 3-го окремого полку спецпризначення імені князя Святослава Хороброго Євген Подолянчук, «Док» і «Сандора». Прапор установили так, щоб його бачили всі. У ніч з 3 на 4 жовтня 2014 року, під час виходу груп 3-го ОП СпП з Донецького аеропорту, цей прапор забрали з собою. Нині він зберігається в Кімнаті Бойової Слави частини.

За ініціативою полковника Олександра Трепака у 2016 році започатковано традицію піднімати Державний Прапор України та бойовий прапор частини. Відтоді це відбувається двічі на рік: 23 серпня – у День Державного Прапора України та в День частини – 4 жовтня.

16 жовтня 2014 року український прапор на будівлі аеропорту встановили «кіборги» з Миколаївської 79-ї окремої аеромобільної бригади. І над найвищою точкою аеропорту – диспетчерською вежею – майорів синьо-жовтий прапор, аж поки ворог не знищив саму вежу.

У 2020 році на печерських пагорбах у Києві до Дня Державного Прапора підняли найбільший стяг України. Висота флагштока – близько 90 метрів, розміри полотнища найбільшого стягу, який коли-небудь майорів над українським містом, – 16 на 24 метри. До цього прапор-рекордсмен (розміри – 12 на 18 метрів, висота флагштока – 72 метра) був встановлений у Дніпрі у 2018 році.

Український прапор – це символ країни, що є втіленням національної єдності, честі та гідності, традицій державотворення, історії та сьогодення. Під його знаменом українці йшли до проголошення самостійної України, до перемоги.

Основні події:

22 березня 1918 року Центральна Рада ухвалила Закон «Про Державний прапор республіки» і затвердила жовто-блакитний прапор її символом;

13 листопада 1918 року синьо-жовтий прапор став державним символом Західноукраїнської Народної Республіки;

15 березня 1939 року державним прапором Карпатської України став синьо-жовтий стяг;

24 серпня 1991 року після проголошення Акту незалежності України, група народних депутатів внесла до сесійної зали Верховної Ради синьо-жовтий український прапор;

28 січня 1992 року Верховна Рада України своєю постановою затвердила синьо-жовтий національний прапор як Державний Прапор України;

23 серпня 2004 року Указом Президента України встановлено День Державного Прапора України;

23 серпня 2020 року встановлено рекорд України – у Києві підняли найбільший стяг, який коли-небудь майорів над українським містом.

Список використаних джерел

1. Історія Державного прапору України. – Режим доступу: <http://zhv.gov.ua/news/istoriya-derzhavnogo-praporu-ukra%D1%97ni/>

2. Над 3-м полком підняли Державний Прапор з Донецького аеропорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://3polk.info/news/nad-3-m-polkom-pidnyaly-derzhavnyj-prapor-z-donetskogo-aeroportu-foto-video/>

3. Найбільший прапор і найвищий флагшток: у Дніпрі встановили два нацрекорди [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2523422-najbilsij-prapor-i-najvisij-flagstok-u-dnipri-vstanovili-dva-nacrekordi.html>

4. Постанова Верховної Ради України «Про Державний прапор України». 28 січня 1992 р. ЦДАВО України, ф. 1, оп. 16, спр. 4740, арк. 11. – Режим доступу: https://old.uinp.gov.ua/sites/default/files/userupload/arhivni_dokumenti_z_pitannya_stvorenyya_derzhavnogo_praporu_ukrayini.pdf

5. Про День Державного Прапора України: Указ Президента України від 23.08.2004 р. № 987 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 35. – С. 42.

6. Про Державний Прапор України: Постанова Верховної Ради України від 28 січня 1992 р. № 2067 // Голос України. – 1992. – 15 лют. (№ 27). – С. 1.

7. Про затвердження Рекомендацій щодо порядку використання державної символіки в навчальних закладах України: наказ МОН України від 7 вересня 2000 р. № 439 // Інформ. зб. М-ва освіти і науки України. – 2001. – № 5. – С. 28-32.

8. У Києві підняли найбільший прапор України: все там було – і Кличко, і військові, і барабани [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/u-kiyevi-pidnyali-najbilshij-prapor-ukrayini-vse-tam-bulo-i-klichko-i-vijskovi-i-barabani>

9. Український інститут національної пам'яті. 23 серпня Україна відзначає День Державного прапора. – Режим доступу: <https://old.uinp.gov.ua/news/23-serpnya-ukraina-vidznachae-den-derzhavnogo-prapora>

30 років
Незалежності
України

Урок патріотичної
геральдики

«І ти у ньому бачиш слово "ВОЛЯ"»

19 лютого 1992 року

*Затвердження Верховною Радою України
Малого Герба України*

До невід’ємних атрибутів держави належить герб. Герб (від німецького – спадщина) – це художньо-графічний символ держави, міста, роду, окремої особи. Це офіційна емблема держави, що зображується на прапорах, грошових знаках, печатках, деяких офіційних документах. Його призначення – сформувати уявлення про державу, її історію, суспільний і державний лад в умовних і лаконічних символах.

19 лютого 1992 року Верховна Рада України своєю постановою № 2137-ХІІ затвердила малий Державний Герб України – у синьому полі щита золотий Тризуб. Проект малого герба, затверджений Верховною Радою, був розроблений групою українських геральдистів – Андрієм Гречилом, Олексієм Коханом та Іваном Турецьким. У 1996 році його статус був закріплений у статті 20 Конституції України, у якій він також згадується як «Знак Княжої Держави Володимира Великого».

Історики вважають, що саме поняття «герба» бере свої витoki ще з античних часів, коли воїни Давньої Греції почали наносити на свої бронзові та металеві щити ті чи інші зображення. Кожне таке зображення мало своє символічне значення: хтось хотів ще до бою залякати супротивника, хтось, зображуючи лева, намагався показати, що і власник зброї є хоробрим та сильним як лев.

Застосування Тризуба та його утвердження як державного символу, як герба Русі-України пов’язують з династією Рюриковичів.

Думки стосовно трактування символічних зображень герба досить різноманітні. Так, частина дослідників вбачає у ньому тризубець, інші – стилізовану блискавку; є серед них ті, які розглядають його як стилізоване зображення сокола у момент атаки. Але якби там не було, а вже князь Святослав Хоробрий використовує печатку з двозубцем (хоча у болгарських літописах його військо зображувалося з прапорами, на яких майорили саме тризуби). І саме син Святослава, князь Володимир Великий, володар, який остаточно об’єднав усі східнослов’янські землі у складі давньоруської держави й охрестив Русь-Україну, почав використовувати Тризуб не лише як власний родовий знак, але і як герб своєї держави.

У часи правління Володимира Великого можна побачити Тризуб на його золотих і срібних монетах, зображення Тризуба робили майстри навіть на цеглі, з якої зводили перший на наших землях кам'яний храм – Десятинну церкву.

Зображувався Тризуб і на монетах сина Володимира Великого – князя Ярослава Мудрого. На могилі його доньки, Анни Ярославівни, яка стала дружиною французького короля, теж було викарбовано Тризуб. (Деякі дослідники навіть у зображеннях лілій – геральдичних знаках французьких монархів, вбачають стилізоване зображення тризуба).

Нащадки Ярослава Мудрого досить активно використовували зображення Тризуба, хоча і вносили у нього деякі зміни. Проте, коли Русь-Україна почала дрібнитися на велику кількість князівств, практика використання Тризуба, як символу держави, почала забуватися. Після ж монгольської навали Тризуб надовго зникає з нашої історії.

Але Тризуб не забули історики, які бачили його на багатьох речах періоду Русі-України, на ювелірних прикрасах, на монетах. І саме тому, коли в 1917 році українці знову почали боротьбу за відродження своєї незалежної держави, Тризуб став символом – гербом новоутвореної Української Народної Республіки. Творчий процес розробки проєкту малюнка державного герба УНР перебував під пильним контролем М. Грушевського. Художник В. Кричевський, який за дорученням Голови УЦР працював над ескізом герба, вмістив стилізований Тризуб в оливковий вінок, що мав символізувати всенародне замирення і спокій, а барви було запозичено з галицького краєвого герба, схваленого в 1848 році. 12 (25) лютого 1918 року Мала Рада у місті Коростені своїм законом затвердила Тризуб як герб Української Народної Республіки. Оскільки історичний документ було підписано на залізничній станції Коростень, то саме цей вокзал вважають місцем народження державного герба УНР. У 2006 році біля місцевого перону було встановлено пам'ятний знак, на той час це був перший і єдиний в Україні пам'ятник тризубу. Коли на зміну Українській Народній Республіці прийшла гетьманська влада, яка проголосила Українську державу, Тризуб залишився її геральдичним державним символом.

Тризуб продовжував бути гербом і за часів Директорії УНР. Більше того, коли в березні 1939 року проголосили незалежність Карпатської України, одним з елементів її герба став саме Тризуб.

У цей же період в передчутті важливих світових змін, з надією на відродження незалежної України на замовлення уряду УНР в екзилі художник Микола Битинський створив комплекс символів України — великого, середнього й малого державних гербів. Лейтмотивом цієї праці стала соборність українських земель, що на час створення проєктів перебували у складі різних державних утворень: Чехословаччини, Польської республіки, Румунського королівства, СРСР. Малий герб складався із золотого Тризуба на блакитному щиті.

Тризуб активно використовували й українські борці за незалежність та права людини, які увійшли в історію як дисиденти.

Тож коли в 1991 році Україна здобула незалежність і постало питання про прийняття геральдичних державних символів, саме Тризуб став основою державного герба України. Тризуб було затверджено у якості малого Державного Герба України і передбачено, що в подальшому буде сформовано і

Великий Державний Герб України. У 1991 р., 1996 р., 2007-2009 рр. було проведено конкурси ескізів великого герба, але через відсутність консенсусу як у науковому середовищі, так і в суспільстві загалом жоден з варіантів не було затверджено Верховною Радою України. У 2020 році група народних депутатів на чолі з Головою Верховної Ради Дмитром Разумковим 18 серпня 2020 року зареєстрували у парламенті проєкт постанови про конкурс на кращий ескіз великого Державного Герба України, яка була ухвалена 25 серпня. Так, проєктом постанови пропонується доручити Кабінету Міністрів провести конкурс на кращий ескіз великого Державного Герба України. Провівши оцінювання отриманих ескізів, журі конкурсу з провідних істориків, юристів, мистецтвознавців, науковців та геральдистів 19 листопада 2020 року оголосило переможців. Лауреатом конкурсу (із зауваженнями) журі визнало Олексія Кохана, другу премію не присуджено, а третю отримала авторська група у складі: Іван Турецький, Лук'ян Турецький, Ігор Глоба, Дмитро Дубілет та Іван Сварник. Згодом буде підготовлено технічний опис та юридичні нюанси використання проєкту Великого Державного Герба. Після визначення переможців дискусія все ще триває. Тож порядок використання Великого Державного Герба України набуде чинності після затвердження відповідного закону у Верховній Раді України.

Тризуб, як наш Державний Герб, – це символ давності та історичності державотворення, державної традиції українців. Це не посилення на спадковість нашої держави як правонаступниці держави Русі-України; як держави, яка бере свої витоки у діяннях Володимира Великого, для багатьох українців Тризуб став дійсно сакральним символом. І не даремно у його зображенні ми бачимо закодоване слово «ВОЛЯ». Слово – яке є істинним прагненням для кожного українця.

Основні події:

19 лютого 1992 року – Верховна Рада України своєю постановою затвердила Тризуб як малий Герб України;

12 (25) лютого 1918 року – Мала Рада у місті Коростені своїм законом затвердила Тризуб як герб Української Народної Республіки;

18 серпня, 25 серпня 2020 року – реєстрація та ухвалення Верховною Радою України проєкту постанови «Про конкурс на кращий ескіз Великого Державного Герба України»;

19 листопада 2020 року – оголошено переможців конкурсу на кращий ескіз Великого Державного Герба України».

Список використаних джерел

1. Наш герб: українські символи від княжих часів до сьогодення : альб. / упоряд., ред. Б. Завітій, текст А. Гречило. – Київ : Родовід, 2018. – 399 с.

2. Про Державний герб України: постанова Верховної Ради України від 19 лютого 1992 р. № 2137-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 40. – Ст. 592.

3. Як і чому Тризуб став гербом України: 7 фактів, яких ви можете не знати. – Режим доступу: <https://chytomo.com/iak-i-chomu-tryzub-stav-herbom-ukrainy-7-faktiv-iakykh-vy-mozhete-ne-znaty/>

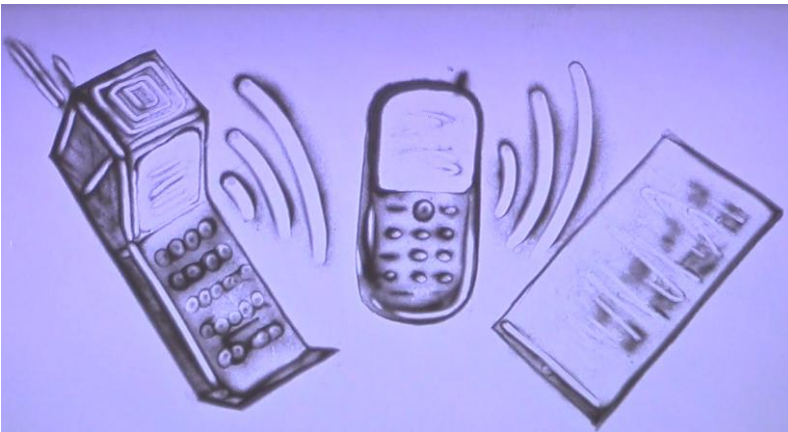
30 років
Незалежності
України

Урок технічних інновацій

Початок ери мобільного зв'язку

1 липня 1993 року

Перший дзвінок з мобільного телефону в Україні

<https://cutt.ly/cmBn4Fq>

В Україні такого ще не було, але у світі цим користувалися вже близько 10 років. І ось цей момент настав – у нашій державі розпочалася ера мобільного зв'язку!

1 липня 1993 року перед багатьма телекамерами і в присутності великої кількості журналістів Леонід Кравчук у прямому ефірі здійснив перший в історії України дзвінок з мобільного телефону. Перша розмова тривала лише 40 секунд, але саме вона відкрила нову сторінку розвитку нашої незалежної держави.

Перший Президент України зателефонував українському послу в Німеччині і в ході розмови поставив йому декілька запитань. А передувало цьому розрізання телефонного дроту, що символізував добу звичайної телефонії.

Ця подія – величезний технологічний прорив. Мине лише десять років – і дзвінки з мобільних телефонів стануть основним засобом комунікації.

З тих часів багато що змінилося. Від самого початку мобільним зв'язком користувалося 2800 абонентів, а зараз – понад 50 млн. Змінилася маса телефонів: у 1993 році вага приладу становила більше кілограма – а нині близько 100 грамів. За цей час значно зросла тривалість телефонних розмов: від 5 хвилин на день збільшилася у кілька разів.

Для нас мобільний телефон – не тільки засіб зв'язку, а й надійний помічник у повсякденному житті. За його допомогою ми здійснюємо інтернет-закупи, замовляємо квитки на транспорт або концерт улюбленої групи, віртуально подорожуємо, маємо доступ до електронних документів.

Телефон – незамінний помічник у роботі вчителя: він допомагає планувати та організовувати навчання. Проведення уроків, створення вправ, спілкування з учнями – все це необхідні речі повсякденного життя сучасного педагога. Завдяки мобільним телефонам ми єднаємося, долаючи відстані, та залишаємося постійно на зв'язку!

* * *

Мартін Купер – винахідник мобільного телефона з українським корінням

Раніше ми дізналися, хто і за яких обставини здійснив перший дзвінок з мобільного телефона на території незалежної України, але не менш захопливою історією є поява цього засобу комунікації. Далі ми дізнаємося, як з'явилася перша «мобілка». І яке буде наше здивування, коли стане відомо, що у його винахідника українське коріння! Але про все по порядку.

Ідея стільникового зв'язку виникла наприкінці 40-их рр. ХХ ст. У той час співробітники «Bell Laboratories» (на той час дослідницький підрозділ компаній «AT&T» і «Western Electric») визначили можливі способи побудови стільникових мереж. Автором концепції стільників став Амос Джоель. Проте перший дзвінок зробили не вони, а їх конкуренти з компанії «Motorola».

Телефон мав назву «DynaTAC 8000X». Його маса була понад 1 кг, а довжина – близько 23 см; заряду акумулятора вистачало всього на 20 хвилин розмов. На розробку першої моделі «Motorola» витратила 15 років і 90 мільйонів доларів.

Проте першого комерційного стільникового телефона від компанії «Motorola» довелося чекати ще майже 10 років, і в продажі він з'явився 6 березня 1983 року, а за іншими даними – взагалі 13 жовтня того ж року. Важив він уже 800 грамів і коштував від 3500 до 3995 доларів (на сучасні гроші це понад десять тисяч \$). За формою він нагадував цеглу, в один з боків якої була вбудована клавіатура для набору номера, а зверху стирчала стаціонарна антена.

Мартін Купер сказав: «Зараз змінилася ідея телефонного дзвінка. Раніше ви телефонували у певне місце, а тепер – конкретно людині».

Що нам відомо про Мартіна Купера – інженера з українським корінням, який сконструював мобільний телефон, чим кардинально змінив наше життя?

Народився винахідник 1928 року в Чикаго у сім'ї емігрантів із України. Він ніколи не був на рідній землі батьків (батько із м. Сквири, що на Київщині, а мати із с. Павлиш Кіровоградської області), але про своє українське походження він завжди знав і ніколи від нього не відмовлявся. Його батько і мати тікали у 1917 році з України від війни і погромів різними шляхами, а познайомилися вже на чужині. Синові вони мало розповідали про ті важкі часи і пережите, і він казав, що розуміє їх.

Своїм батькам Мартін дуже вдячний за освіту. Не дивлячись на те, що роки його дитинства припали на роки Великої Депресії та непросту емігрантську долю, батьки зробили все для навчання сина. Він отримав диплом магістра Іллінойського інституту технологій, став інженером-електротехніком. Служив у ВМС США офіцером на підводному човні на Гавайях. Після Корейської війни Мартін Купер працював у «Western Electric» над одним зі своїх перших проєктів – телетайпом.

У 1954 році 26-річний Мартін потрапив на роботу у маленьку і мало кому відому компанію «Motorola». Саме там він реалізував те, що не могли втілити знані своїми винаходами інженери лідера ринку – компанії «AT&T». Вони перенесли телефон в автомобіль: тоді він важив майже 15 кг і мав вигляд валізи. Але це був прорив! Вони змусили прилад рухатися. Але щоб з'явився

справді мобільний телефон, потрібно було прив'язати його не до місця, а до конкретної людини.

На початку 1970-х років Мартін Купер обійняв посаду керівника відділу, відповідального за автомобільну телефонію. У той час він запропонував ідею про зменшення розміру пристрою до такого, щоб люди могли носити його з собою в руці. Знайти потрібні технологічні рішення намагалися кілька фірм, але на той час ніхто не досяг успіху.

Початок принципово нової епохи в галузі телекомунікацій бере відлік від 3 квітня 1973 року. Цього дня Мартін Купер здійснив перший в історії дзвінок по стільниковому телефону. Стоячи навпроти готелю «Гілтон» на Шостій авеню в Нью-Йорку, винахідник подзвонив своєму конкурентові – голові дослідницького відділу компанії «Bell Laboratories» Джоелу Енгелю, який знаходився на прес-конференції в будівлі готелю. Цей телефонний дзвінок зробив революцію у сфері мобільних комунікацій, закріпивши за Купером звання батька мобільного телефону.

Впродовж своєї кар'єри в «Motorola» винахідник працював над багатьма революційними проектами. В його доробок входять портативні кишенькові рації і пейджери. Але головним його досягненням залишається телефон «DynaTAC».

Тепер Мартін ініціює нові проекти у галузі високошвидкісного інтернету. Єдине, що заважає Куперу реалізувати свої задуми – це вік. На момент написання цього тексту йому виповнилося 92 роки, а його конкурентами є молоді винахідники.

Основні події:

3 квітня 1973 року Мартін Купер здійснив перший дзвінок з мобільного телефону «DynaTAC 8000X»;

6 березня 1983 року розпочато продажі першого комерційного стільникового телефону від компанії «Motorola»;

11 листопада 1992 року було створено «УМС» («Ukrainian Mobile Communications» – «Український мобільний зв'язок») першу в Україні компанію на ринку мобільного зв'язку;

1 липня 1993 року Президент України Леонід Кравчук у прямому ефірі здійснив перший в історії України дзвінок з мобільного телефону.

Список використаних джерел

1. 1993 – рік, коли в Україну прийшов мобільний зв'язок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://24tv.ua/1993__rik_koli_v_ukrayinu_priyshov_mobilniy_zvyazok_n710440

2. Від дзвінка до селфі. Історія стільникового зв'язку в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/project/mobile-history-40004178.html>

3. «Давай недовго, я з таксофона»: історія телефонії і мобільного зв'язку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ain.ua/special/history-of-mobile-connection-in-ukraine/>

4. Мартін Купер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Мартін_Купер

5. Початок мобільної ери в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://youtu.be/YoZXmBEJPVs>

6. У світі відзначають 40-річний ювілей першого дзвінка по мобільному телефону [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zn.ua/ukr/TECHNOLOGIES/u-sviti-vidznachayut-40-richniy-yuviley-pershogo-dzvinka-po-mobilnomu-telefonu-119741_.html

7. Українець винайшов «мобілку»! [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/ukrainian-invented-the-mobile-phone/>

8. Хто такий Мартін Купер: батько мобільного телефону з українським корінням [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tech.24tv.ua/hto_takiy_martin_kuper_batko_mobilnogo_telefonu_z_ukrayinskim_korinnyam_n1072758

30 років
Незалежності
України

Урок спортивних надій
та перемог

Золоті ковзани Оксани Баюл

26 лютого 1994 року

Перше олімпійське золото незалежної України

<https://cutt.ly/cmBn4Fq>

У нашому житті не так багато місця для казок. А тим більше про Попелюшку. Проте у сучасній історії нашої України така подія трапилася...

Оксана Баюл народилася у місті Дніпрі (тоді ще Дніпропетровську). Захоплення фігурним катанням прийшло до дівчинки ще в дитячому віці. Оксана рано залишилася сиротою. І саме в улюбленому занятті шукала розраду і втіху, віддаючи фігурному катанню весь вільний час, усі сили.

Згодом дівчинку запрошують тренуватися до міста Одеси. Саме там починається її важкий, тернистий шлях до вершин світового спорту.

Але наполегливість, працелюбство і спортивний азарт допомогли Оксані Баюл упевнено дебютувати в січні 1993 року на чемпіонаті Європи з фігурного катання та посісти там II місце.

У тому ж році Оксана Баюл виступала на чемпіонаті світу з фігурного катання у Празі. Своїм бездоганним і віртуозним виконанням танцювальної програми, наповненої складними елементами, артистичними рухами та запальним настроєм, фігуристка підкорила і журі, і глядачів. Цього разу Оксана Баюл стала чемпіонкою світу з фігурного катання. У 15 років!

Але найголовнішу нагороду, і для себе, і для всієї України, спортсменка здобула на XVII зимових Олімпійських іграх в норвезькому місті Ліллекхаммері у 1994 році. За неймовірної конкуренції з боку найкращих фігуристок США,

Франції, Китаю, Німеччини, отримавши під час тренувань важку травму, Оксана Баюл виборола I місце і стала Олімпійською чемпіонкою.

Тоді разом з юною спортсменкою хвилювалася вся Україна. Миті хвилювання змінилися на гордість лише тоді, коли синьо-жовте полотнище піднялося угору та прозвучали перші акорди Державного Гімну.

Маленька Попелюшка зуміла створити свою казку для цілої країни.

Оксана Баюл стала першою в історії Незалежної України олімпійською чемпіонкою із зимових видів спорту.

Шлях до Олімпу

Дитинство Оксани Баюл було непростим. Коли дівчинці було 13 років, її мама померла, а ще через місяць померла і її бабуся. Все, що було у Оксанки – це заняття фігурним катанням. Але і там довгий час, здавалося, нічого хорошого їй не чекало, адже довгих 6 років її талант, її здібності залишалися непоміченими і нерозкритими. І лише через довгі роки постійних тренувань дівчинка почала потрапляти на престижніші змагання.

Здавалося, що могла досягнути сирота? Скільки людей на її місці починали жаліти себе, знаходити виправдання собі і невдачам. Але Оксана продовжувала працювати – вперто, наполегливо, переборюючи і біль травм, і несправедливість заангажованих суддів на різноманітних змаганнях. Траплялося навіть так, що дівчинці доводилося жити в роздягальні ковзанки, де вона тренувалася.

На щастя Оксани Баюл на неї звернув увагу тренер Галина Змієвська з Одеси, куди і переїздить дівчинка. Саме там починається її важкий, тернистий шлях до вершин світового спорту.

У січні 1993 року вона, маючи лише 15 років, дебютувала на чемпіонаті Європи з фігурного катання. Як важко було їй конкурувати з упевненими в собі конкурентками, які тренувалися у найкращих для того часу льодових комплексах, могли вільно обирати ковзани найдорожчих спортивних фірм, мали до своїх послуг десятки найкваліфікованіших спеціалістів від масажистів, до хореографів. Їх уже знала Європа, судді, які й розглядали їх як фавориток, звертаючи найбільше уваги саме на їхні виступи. Здавалося, що у маленької українки практично немає шансів. Але роки попередніх тренувань і наполегливості, намагання довести своє право бути серед найкращих принесли свої результати – Оксана Баюл здобула срібну медаль чемпіонату, поступившись тільки француженці, Сурії Боналі. Темношкіра спортсменка з Франції тоді чи не вперше звернула свою увагу на тендітну українку, відчуваючи, що у цій, на перший погляд нічим непримітній, дівчинці заховано щось значно більше, ніж просто хист до ковзанів.

І передчуття Боналі їй не підвело. В тому ж 1993 році Оксана Баюл виступила на чемпіонаті світу з фігурного катання у Празі. І цього разу вона зуміла не просто обійти «темношкіру пантеру на ковзанах», як називали Сурію Боналі спортивні коментатори і журналісти, віддаючи шану її таланту, пластиці, і захоплюючись тими неймовірними за складністю акробатичними елементами, які француженка виконувала. Цього разу Оксана Баюл, майже бездоганно виконавши обов'язкову та довільну танцювальні програми,

наситивши їх артистичними рухами, зуміла підкорити і журі, і публіку. Тепер вона стала чемпіонкою світу з фігурного катання. У 15 років!

Проте «темношкіра пантера», «принцеса криги» навіть не збиралася миритися зі своєю поразкою і вже в 1994 році Сурія Боналі знову виграє чемпіонат Європи, відтіснивши нашу фігуристку на другу сходинку п'єдесталу.

Для багатьох спортсменів медаль і звання чемпіона світу з будь-якого виду спорту є вершиною мрій і бажань. Але найвищою нагородою у кар'єрі спортсмена є, все ж таки, медаль Олімпійських ігор. У 1994 році в місті Ліллекхаммері, в Норвегії, відбувалися такі XVII зимові Олімпійські ігри.

На час їх проведення Оксанці виповнилося лише 16 років, і багато хто вважав (навіть вона сама), що їй ще рано виступати на настільки поважних змаганнях. Здавалося, що юній спортсменці варто ще накопичити більше досвіду, потренуватися, зарекомендувати себе ще більше у світовому фігурному катанні. Але... На той час в Україні просто не знайшлося жодної спортсменки, яка б мала більш-менш реальні можливості серйозно виступити на Олімпіаді. Тому спортивне керівництво країни прийняло досить ризиковане рішення, як тоді здавалося, і вирішило, що честь нашої держави у жіночому фігурному катанні буде відстоювати саме Оксана Баюл. Прибула до столиці Олімпійських ігор і Сурія Боналі.

Але глядачі цього разу слідкували не за ними, а за двома фігуристками зі США: Тонею Гардінг та Ненсі Керріган. Протистояння між ними стало наскільки спекотним, що вихлюпнулося за межі ковзанки. За кілька тижнів до Олімпіади одна з прихильниць Гардінг напала на Керріган і завдала їй серйозних травм, ударивши залізним прутом по ногах. Але лікарі зуміли відновити спортсменку до змагань. Дві американки зійшлися на льоду. На тлі цих подій та пристрастей про маленьку українку усі відверто забули. Навіть Боналі більше слідкувала за американками, вважаючи, що саме з ними її чекає основне протистояння.

І коли вся увага була прикута до цих спортивних подій, Оксана Баюл почала творити сенсацію: саме вона, за оцінками спортивних експертів, виконала одну з найкращих коротких програм в історії фігурного катання. Після ліричної першої частини, де глядачі та судді побачили усю її витонченість, чуттєвість, Баюл раптом «вибухнула» у другій частині такими емоціями, такою бурхливою експресією та енергією, що трибуни були просто приголомшені. Юна українка неочікувано для більшості учасників вийшла на друге місце, поступаючись лише американці Керріган. Тепер світ почав спостерігати за протистоянням досвідченої американки і ще так мало відомої українки, не випускаючи з поля зору і Сурію Боналі. Все мало вирішитися під час виконання довільної програми.

У цей час сталася подія, яка мало не перекреслила усі сподівання і надії Оксани: наступного дня, під час тренування, Баюл випадково зіштовхнулася з німецькою фігуристкою. Обидві вони рухалися спиною одна до одної й тому просто не бачили небезпеки. Відточений ковзан німецької спортсменки рубонув ногу Баюл, більше ніж на три сантиметри врізавшись у окістя. Отримавши больовий шок, Оксана впала на кригу, не маючи сил навіть

підвестися. Тут на допомогу їй кинулася інша німецька фігуристка, Катаріна Вітт, яка швидко відтягла Оксану до бортика, а лікар німецької команди відразу ж зробив їй кілька ін'єкцій знеболювального. Ще за кількадесят хвилин їй наклали шви на розсічену ногу. Здавалося, що про подальший виступ на Олімпіаді можна було забути. Можливо, так вирішили і конкурентки Оксани, але не вона сама: через два дні Баюл вийшла на льодовий майданчик.

На знеболювальному, зі свіжо зашитою ногою, українка впевнено і бездоганно виконувала свою довільну програму і здавалося, що все йде добре, але крізь шум трибун і музику Оксана почула вигук тренера Галини Змієвської: «Тобі потрібна комбінація!». Галина Яківна бачила, що її вихованка все ще поступається американці Ненсі Керріган. І саме цієї миті, за 15 секунд до завершення виступу, Оксана Баюл змінює свою програму і на останній ноті музичного супроводу виконує каскад подвійний аксель – подвійний тулуп. На той час цього не робив ніхто!

Почалися неймовірно довгі секунди очікування прийняття суддівських рішень. Четверо суддів віддавали перемогу Керріган, ще четверо – Баюл. І лише рішення дев'ятого судді вивело українку вперед.

Проте був ще виступ Сурії Боналі. Француженка розуміла, що у неї є лише одна можливість – відкатати свою програму бездоганно, але... вже під час завершальних елементів вона впала на лід. Не допомогло навіть її фірмове акробатичне сальто, Сурія опинилася четвертою.

Перемога Оксани Баюл була наскільки неочікуваною для організаторів змагання, що у них навіть не виявилось ні прапора, ні гімну України. Їй пропонували отримати нагороду під гімн Росії, потім під гімн СРСР (якого вже не існувало); нарешті – під олімпійський гімн. Але юна українка вперто чекала, доки її тренер не привезла з готелю касету із записом гімну України. І коли синьо-жовте полотнище піднялося угору, і залунали перші акорди «Ще не вмерла України...», разом з шістнадцятирічною дівчинкою хвилювалася і плакала чи не вся Україна: від щастя і гордості за свою маленьку Попелюшку, яка зуміла створити свою казку.

Список використаних джерел

1. Фомін С. К. Баюл Оксана Сергіївна // Енциклопедія Сучасної України. – Т. 2. – К., 2003. – С. 356.
2. Віталій Абліцов «Галактика „Україна“. Українська діаспора: видатні постаті» – К. : КИТ, 2007. – 436 с.

30 років
Незалежності
України

Урок космічних звершень

Космічні горизонти України

31 серпня 1995 року

Запуск першого українського супутника «Січ-1»

31 серпня 1995 року відбулася знакова подія в історії ракетно-космічної галузі незалежної України – перший український штучний супутник «Січ-1» було виведено на навколосезну орбіту за допомогою ракети-носія «Циклон-3» з російського космодрому «Плесецьк». Маса апарату становила 1915 кг. Ракету-носії та космічний апарат розробило конструкторське бюро «Південне» та виготовило виробниче об'єднання «Південмаш», що розташовані у Дніпрі.

А розпочиналося все у 1993 році, коли було затверджено першу Національну космічну програму України, яка поставила за мету збереження наукового та виробничого потенціалу космічної галузі та мала забезпечити умови для виходу України на міжнародний ринок космічних послуг. Значну увагу у цій Програмі було приділено розвитку та створенню методів і засобів дистанційного зондування Землі. Запуск власного супутника дозволив нашій країні замкнути на національному рівні повний життєвий цикл космічної системи – від розроблення і виготовлення до експлуатації і розповсюдження отриманої інформації.

«Січ-1» запускали разом з чилійським супутником зв'язку під назвою «Фасат Альфа», однак під час роз'єднання апаратів у космосі виникли технічні проблеми – чилійський супутник так і не запрацював, на відміну від українського.

Супутник «Січ-1» було виведено на орбіту понад 600 км, і він призначався для дистанційного зондування Землі. За його допомогою з'явилася можливість вивчати поверхню Землі та спостерігати за нею в інтересах господарської діяльності та проведення наукових експериментів з дослідження іоносфери та магнітосфери.

Запуском на орбіту цього супутника почалося створення в Україні національної космічної системи «Січ». У процесі експлуатації супутника було відпрацьовано програмне забезпечення й технологію вирішення цілої низки завдань (картування боліт і торфовищ, визначення зон зволоження ґрунтів і полів приводного вітру в центральній частині циклонів, оцінка стану озимих

культур в осінньо-весняний період, контроль динаміки весняних паводків, екологічний контроль техногенних забруднень в Україні тощо).

Для керування супутником в Україні було створено наземну інфраструктуру з центром управління в Євпаторії, балістичним центром у конструкторському бюро «Південне» і мережею центрів прийому інформації в містах України.

Гарантійний термін роботи супутника становив 6 місяців, однак пропрацювала «Січ-1» на орбіті понад шість років – до 14 грудня 2001 року.

Серед основних досягнень за результатами виконання Першої космічної програми (1993-1997 рр.), зокрема, – запуск космічного апарата «Січ-1»; підготовка та виконання місії STS-87 космонавтом Леонідом Каденюком; створення міжнародного приватного підприємства «Морський старт»; виготовлення та запуск 32 ракет-носіїв і 13 космічних апаратів вітчизняного виробництва.

Окрім того, станом на сьогодні було розроблено, виготовлено і виведено на орбіти 28 космічних апаратів вітчизняного виробництва; здійснено 165 запусків ракет-носіїв українського виробництва та створених за допомогою українських підприємств; запущено понад 380 космічних апаратів на замовлення 25 країн світу.

* * *

Космічне майбутнє України

Наприкінці травня 2021 року було підписано угоду між українським КБ «Південне» та нідерландською компанією ISILAUNCH щодо запуску українського супутника «Січ-2-30». За домовленістю сторін цей космічний апарат планується запустити в рамках кластерної місії компанії SpaceX Ілона Маска на борту ракети-носія Falcon-9 у грудні 2021 року. У разі успішної реалізації проєкту це буде перший український супутник, який виведуть на орбіту за останні 10 років.

До цього останній свій супутник «Січ-2» Україна запускала у 2011 році з нагоди 20-річчя Незалежності. Ракетою-носієм була українсько-російська «Дніпро», створена на базі випущених ще за СРСР балістичних ракет РС-20. Але через проблеми з енергопостачанням цей космічний апарат, замість запланованих п'яти років експлуатації, пробув на орбіті лише 16 місяців.

Супутник дистанційного зондування землі «Січ-2-1», він же «Січ-2-30», став модифікацією втраченого «Січ-2». Його розробку розпочали ще 2013 року. Запуск розробленого й виробленого в КБ «Південне» супутника планувався спочатку на 2017 рік. Однак через події 2014 року та розрив українсько-російської кооперації в космосі, можливість потрапити на орбіту з'явилася лише зараз. Цього разу виведення апарата на орбіту планують присвятити до 30-річчя Незалежності України. Керувати супутником та обробляти інформацію з нього будуть у Національному центрі управління та випробувань космічних засобів.

Державне космічне агентство України запевняє, що запуск супутника дозволить Україні отримувати дані з космосу, які потрібні як цивільним відомствам, так і українським військовим. Зараз Україна отримує такі дані із понад 20 закордонних супутників. Ще одним позитивом для України внаслідок запуску цього супутника стане інтеграція України в Європейське космічне агентство.

Виведення на орбіту «Січ-2-30» є першим кроком на шляху реалізації космічної держпрограми на 2021-2025 роки, яка передбачає створення вітчизняного космічного угруповання щонайменше з семи супутників.

Є ще один аспект, на який указують українські фахівці. Йдеться про досить розвинену наземну інфраструктуру. В Україні є наземні станції спостереження й наземні станції прийому й обробки супутникової інформації. Тож експерти в Україні плекають надії, що в разі успішної співпраці, у тому числі й завдяки супутнику «Січ-2-30», Україні вдасться залучити іноземні інвестиції у свою наземну космічну інфраструктуру.

Основні події:

31 серпня 1995 року – виведено на навколоземну орбіту перший український штучний супутник «Січ-1»;

14 грудня 2001 року – завершено експлуатацію супутника «Січ-1»;

17 серпня 2011 року – виведено на навколоземну орбіту супутник «Січ-2»;

12 грудня 2012 року – обірвався зв'язок з космічним апаратом «Січ-2»;

грудень 2021 року (орієнтовно) – заплановано запуск українського супутника «Січ-2-30».

Список використаних джерел

1. 1995 року на орбіту Землі вийшов перший український супутник «Січ-1» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://espresso.tv/1995-roku-na-orbitu-zemli-viyshov-pershiy-ukrainskiy-suputnik-sich-1>

2. До 25-річчя запуску КА «Січ-1» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://youtu.be/_1WEyFX40L4

3. До 25-річчя запуску першого українського супутника «Січ-1» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://space.com.ua/2020/08/31/do-25-richchya-zapusku-pershogo-ukrayinskogo-suputnika-sich-1/>

4. Навіщо Україні супутник й чому довелося звертатися до SpaceX Ілона Маска [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/navishcho-ukraini-svii-suputnik-y-chomu-dovelosia-zvertatysia-do-ilona-mask/a-57741999>

30 років
Незалежності
України

Урок права і державності

Основний Закон України

28 червня 1996 року

Верховна Рада України приймає Конституцію України

<https://cutt.ly/cmBn4Fq>

Щодня у своєму житті людина звертається до таких понять, як добробут, цінність, безпека, свобода, демократія, прагне професійного визнання та поваги. Це справжні цінності для кожного з нас, що стають правилами спільного життя і діяльності, реалізація яких передбачена законами.

Українці завжди прагнули до демократичних цінностей, виробляли норми і правила співіснування. Переконливо про це нам нагадують «Руська правда» Ярослава Мудрого, закони Великого князівства Литовського «Литовські статuti», відома всім Конституція Пилипа Орлика, яка навіть у ті часи засвідчила демократичний світогляд українців.

Конституція – це не просто закон, а найвищий Закон держави, який встановлює порядок та визначає державний устрій, контролює владу, нагадує про повагу і є гарантом безпеки кожного громадянина та запорукою здійснення його прагнень та мрій. Вона сприяє творенню нації, адже символізує єдність народу і відображає його ідентичність.

Процес роботи над Конституцією був непростим і тривав 6 років. Важлива роль у цьому процесі належить народному депутату України Михайлові Сироті, якого вважають одним із «батьків» Конституції.

Майже добу депутати, не виходячи із сесійної зали, відточували кожне слово Головного Закону. І ось 28 червня 1996 року наша країна прокинулася з Основним Законом. Після безсонної доби в сесійній залі о 9 годині 18 хвилин

315 депутатів Верховної Ради проголосували «за прийняття та негайне набуття чинності Конституції України».

«Є Конституція!», – такими були перші слова голови Верховної Ради Олександра Мороза. Після голосування парламентарі урочисто внесли до сесійної зали синьо-жовтий прапор.

Конституція набрала чинності з дня її прийняття. Тим самим було завершено процес утвердження України як суверенної держави, яка має чіткі кордони, мову і, звичайно, державні символи.

Конституція вміщує все наше життя і життя всієї країни. Вона складається з 15 розділів і 161 статті. Це не просто набір правил про державний устрій, про вибори, Конституція визначає основні права та обов'язки громадян: право на життя, на свободу у всіх її проявах, право на повагу людської гідності, право на освіту та медичне обслуговування; обов'язок захисту Вітчизни, шанування державних символів; піклування про природу тощо.

В Основному Законі окреслено: хто ти як особистість, хто ми як народ на карті світу, який напрям розвитку обрали.

І хоча попереду було і залишається ще дуже багато законодавчої та державотворчої діяльності, але саме ця подія – прийняття Конституції незалежної України – сповістила світу, що Україна, як незалежна, суверенна держава, – відновилася, постала і буде стояти серед інших країн світу.

28 червня в Україні щорічно відзначається державне свято – День Конституції.

Список використаних джерел

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Козаченко А. І. Історія розвитку конституціоналізму в Україні: Навч. посібник. – Полтава: “Астрія”, 2020. – 217 с.

30 років
Незалежності
України

Урок
фінансової грамотності

Під знаком Володимира Великого

2 вересня 1996 року

Введення в обіг національної валюти України – гривні

<https://cutt.ly/cmBn4Fq>

Коли ми говоримо про символи держави та державності, то, як правило, згадуємо Герб, Гімн, Прапор, Конституцію... Але поряд з цими є ще й інші. Адже чи може існувати держава, якщо в неї не буде чітко визначених кордонів? Чи може вона вважатися незалежною, якщо в неї не буде війська, яке б забезпечило недоторканність зазначених кордонів? Чи без законів? Чи сил правопорядку, які б ці закони захищали? І серед цього переліку можна сміливо назвати наявність національної валюти, власної грошової одиниці.

Ще в античному світі, у стародавній Греції, міста-держави, які не карбували власної монети, вважалися не повністю незалежними. Тому і ми серед найважливіших діянь князя Русі-України Володимира Великого, окрім прийняття християнства як єдиної державної релігії, розширення та зміцнення кордонів Русі, встановлення дипломатичних відносин з провідними країнами тогочасної Європи, окремо виділяємо саме початок карбування власної монети – златників та срібників. Адже це були не просто перші гроші України та всього східнослов'янського світу, вони, потрапляючи до інших країн, свідчили: така держава є і її правитель наскільки могутній і незалежний, що може собі дозволити карбувати власні монети.

Історія грошей та грошових знаків в Україні є дуже давньою. Наші предки користувалися і хутром тварин для оплати, в обігу були і монети інших країн та народів. Прийшов час – основною грошовою одиницею стала гривна –

злиток срібла. Потім з'явилися монети князів Володимира та його сина Ярослава Мудрого. На монетах Володимира Великого, окрім зображення самого правителя Русі-України, карбувався і Тризуб, який став державним символом – Гербом сучасної України.

У часи, коли українські землі перебували у складі Великого князівства Литовського, правитель Київського удільного князівства, Володимир Ольгердович, карбував свої монети – соліди, тим самим підкреслюючи значимість Києва та Київщини. У той же час інший український князь – Дмитро Ольгердович (Корибут), який правив у Новгороді-Сіверському, теж починає карбувати власну монету. І саме це мало підкреслити і високий статус правителя, і вагомість його володінь для Литовської держави.

Свої монети в часи середньовіччя карбувалися і на Поділлі, і на Волині, і у Львові.

Є кілька писемних свідчень про те, що свою монету в Чигирині начебто випускав Богдан Хмельницький. І саме це обурювало польську владу, бо карбування власної монети прирівнювалося не просто до зазіхання на королівські права, а фактично дорівнювало проголошенню незалежності території і суверенітету її правителя. Але наголошуємо: жодної монети Богдана Хмельницького (за описами вона була срібна, на одній стороні карбувалося ім'я Богдана, а з іншої зображувався меч) на сьогодні не знайдено. Тож можливо саме комусь із вас пощастить знайти цю заповітну монету.

У часи української революції 1917-1921 років серед інших заходів, спрямованих на становлення самостійної України, було прийнято і рішення про початок випуску власної грошової одиниці – гривні Української Народної Республіки. Її основним елементом став Тризуб Володимира Великого. За часів Української Держави гетьмана Павла Скоропадського почався друк карбованця як української національної валюти. До речі, на ньому Тризуб теж був центральним елементом.

Тож коли в 1991 році Україна проголосила свою Незалежність, постало питання і про запровадження власної валюти. Адже саме її наявність, її обіг усередині країни мали стати черговим етапом формування повноцінної державності.

Але перші кроки завжди даються непросто. Тому і керівництво України, розуміючи, які складнощі чекають на нашу економіку в цей непростий період, вирішило спочатку тимчасовою грошовою одиницею зробити купоно-карбованець. Саме він мав стати перехідною формою державної валюти. Перестороги та побоювання уряду виявилися небезпідставними: купоно-карбованець почав досить швидко знецінюватися не лише відносно долара США, але й у порівнянні з національними валютами держав-сусідів України. І тільки тоді, коли українські економісти пересвідчилися, що ознаки найбільшої, найглибшої економічної кризи почали минати, було прийнято рішення: час гривні настав.

2 вересня 1996 року Указом Президента України офіційно було введено в обіг гривню як національну валюту. Її купівельна спроможність, економічна стабільність та ступінь захисту від підробок у рази перевищували купоно-

карбованці. За попередні роки дизайн купюр різних номіналів кілька разів змінювався, стаючи все складнішим для підробки та привабливішим.

Беручи до рук українську національну валюту, зверніть увагу не лише на номінал купюри, але й на зображення. Ви будете приємно здивовані, яка цікава історія у картинках знаходиться у гаманці. Традиція зображувати видатних особистостей, пам'ятки і пам'ятні місця країни на банкнотах не є новою. Така ідея реалізована на грошових знаках багатьох інших країн.

На лицьовому боці наших банкнот розміщено портрети видатних діячів з історії України: князі Київської Русі Володимир Великий (1 гривня) та Ярослав Мудрий (2 гривні), козацькі гетьмани Богдан Хмельницький (5 гривень) та Іван Мазепа (10 гривень). Не оминули увагою розробники і представників інтелектуальної еліти: Іван Франко (20 гривень), Михайло Грушевський (50 гривень), Тарас Шевченко (100 гривень), Леся Українка (200 гривень), Григорій Сковорода (500 гривень), Володимир Вернадський (1000 гривень).

Якщо обличчя видатних постатей ми можемо пригадати та впізнати, то як бути із розташованими на зворотному боці зображеннями історико-архітектурних пам'яток України? Чому саме вони там? Виявляється, що це не випадково: кожен із розміщених об'єктів має символічне значення та зв'язок із особистістю на лицьовому боці.

Зокрема, на зворотному боці банкноти 200 гривень зображено в'їзну вежу Луцького замку. А, як відомо, Лесею Українку багато що поєднає із містом Луцьк. Так, у ньому поетеса прожила частину свого життя і написала деякі зі своїх перших творів. Вона мешкала в будинку на Замковій площі, часто бувала в Луцькому замку і любила його.

Окремої уваги заслуговують пам'ятні монети. Вони мають художню цінність, їх карбують із дорогоцінних та недорогоцінних металів обмеженими тиражами. Ці монети – багате джерело інформації про події, традиції, культуру, спорт і природу. Таким чином, Національний банк відзначає ювілейні дати, пам'ятні події давнини і сучасності, присвячені відродженню української державності. Зокрема, у 2021 році Банкнотно-монетним двором випущено пам'ятні монети до 25-річчя прийняття Конституції та 30-річчя проголошення незалежності України.

Така пізнавальна інформація зацікавлює і спонукає під іншим кутом зору подивитися на знайомі речі, може стати основою для проведення власних досліджень.

Головне, що із запровадженням гривні Україною було зроблено ще один, хай і невеличкий, але важливий крок у напрямку побудови повноцінної незалежної держави.

Список використаних джерел

1. Козаченко А.І. Історія розвитку конституціоналізму в Україні: Навч. посібник. – Полтава: «Астроя», 2020. – 217 с.

2. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

30 років
Незалежності
України

Урок особистого успіху
та гордості за державу

Від дитячої мрії до космосу

19 листопада 1997 року

*Політ у космос Леоніда Каденюка –
першого космонавта Незалежної України*

<https://cutt.ly/cmBn4Fq>

Людство завжди прагнуло розкрити таємниці зоряного неба і полетіти до далеких зірок. Унікальні космічні апарати, нові професії, міжпланетні подорожі – усе це було лише на сторінках книг письменників-фантастів. Це видавалося недосяжною мрією для багатьох, але найсміливіші та найбільш наполегливі, все-таки, змогли втілити її у своїй професії.

У другій половині ХХ століття космос полонив багатьох своєю недосяжністю і непізнаністю. Літаки та ракети стали найпопулярнішими іграшками. Не був виключенням і Леонід Каденюк. З раннього дитинства хлопчик мріяв про небо і прикладав максимум зусиль для втілення мрії в реальність.

Після закінчення авіаційного училища Леонід Каденюк змінює іграшковий літак на сучасний військовий винищувач і стає льотчиком-випробувачем. Наш герой не зупиняється на досягнутому і продовжує мріяти про космос. За час підготовки до космічних польотів та у процесі випробувальної роботи Леонід Каденюк пройшов унікальну інженерну та льотну підготовку. Вивчав космічні кораблі: «Союз», «Союз-ТМ», «Буран», орбітальну станцію «Салют», орбітальний комплекс «Мир» та американський космічний корабель «Space Shuttle».

Коли представника України запросили до міжнародного екіпажу, мрія про космос почала набувати реальних обрисів. Після ретельного відбору конкурсна комісія була одностайною – у міжнародному космічному екіпажі Україну представлятиме Леонід Каденюк.

19 листопада 1997 року Леонід Каденюк полетів у космос у складі екіпажу космічного корабля «Колумбія». На орбіті команда «Колумбії» провела 16 діб. Леонід Костянтинівич виконував на борту роль науковця-біолога. Екіпаж проводив експерименти з трьома видами рослин: ріпою, соєю і мохом. Космонавти мали з'ясувати, як стан невагомості впливає на ріст та розвиток цих рослин.

Під час польоту Леоніда Каденюка у космосі побував тризуб, пролунав гімн Незалежної України, а синьо-жовтий прапор був розгорнутий у кабіні шатлу після виходу на навколосеземну орбіту.

У грудні 1999 року в Маріїнському палаці Леонід Костянтинівич Каденюк отримав найвищу державну нагороду з присвоєнням звання «Герой України», а наша держава вкотре підтвердила свій статус космічної держави з величезним технічним, науковим, і людським потенціалом.

Мрії збуваються, а наполегливість допомагає їх реалізувати.

* * *

Леонід Каденюк: з життя космонавта

Народився майбутній космонавт 28 січня 1951 року у селі Клішківці, Чернівецька область. Школу закінчив зі срібною медаллю. На четвірку написав випускний диктант з української мови. Після 10 класу навчався у Чернігівському військовому авіаційному училищі, де готували льотчиків-винищувачів та космонавтів. Щоб вступити до льотного училища, приписав собі ще один рік. Туди приймали з 17 років, а хлопцеві після закінчення школи було 16. Під час проходження комісії у районному центрі зізнався комісару, що для вступу не вистачає одного року. Після хлопчачих умовлянь той подзвонив у РАГС і попросив виписати нову метрику. «Може коли-небудь ми будемо зустрічати його на космодромі з квітами. Давайте допоможемо цьому юнаку», – сказав комісар у телефон.

Леонід Каденюк увійшов до загону космонавтів, яких готували для польотів на багаторазовому космічному кораблі «Буран» (радянський аналог американського «Шатлу»). Причому його відібрали після конкурсу, в якому брали участь три тисячі кандидатів. Каденюк відпрацьовував маневри для «Бурану», зокрема зниження та захід на посадку, але у космос на ньому так і не полетів. Єдиний його міжпланетний політ відбувся без пілотів, а згодом програму призупинили.

Після здійснення орбітальної місії Леонід Костянтинівич видав книгу «Місія – космос», у якій детально описав процес підготовки астронавтів до польоту та сам політ. У книзі він так розповідав про свої відчуття у космосі: «Найперше і найпотужніше враження – втрата точки опори після того, як відв'язуєшся від крісла і опиняєшся у стані невагомості. У земних умовах діє гравітація. Там ця втрата точки опори означала знайти себе у просторі, і це було вкрай непросто». На перший погляд, досить прості слова, але якщо вдуматися,

то це дуже філософський вислів, оскільки пошук себе, пошук точки опори, це виклики, з якими стикається кожна людина у своєму повсякденному житті лише з тою різницею, що для більшості з нас це відбувається в умовах гравітації і стосується не стільки тіла, скільки душі.

Під час польоту на борту «Колумбії» український астронавт виконував частину спільного українсько-американського біологічного експерименту, підготовленого вченими з шести інститутів НАН України та науковцями з п'яти університетів США, Космічного центру ім. Кеннеді та двох американських корпорацій. Дослідження впливу мікрогравітації, що є постійним фактором польоту, на ріст та розвиток рослин і стало основною метою експерименту. Для випробування було обрано три види рослин: рапс, сою та мох. Згідно з програмою протягом польоту Леонід Каденюк виконав десять експериментів.

У рамках спільного випробування було проведено також широку освітню програму «Вчителі та учні досліджують рослини в космосі», в якій узяли участь близько 40 тисяч українських та американських школярів. Найкращі учасники експерименту отримали змогу поставити питання космонавту-досліднику Леоніду Каденюку під час телемосту з шатлом «Колумбія».

На борт корабля кожному члену екіпажу за його бажанням дозволялося взяти певну кількість речей. При цьому їх ділили на офіційні й особисті. У якості перших на борт корабля Леонід Каденюк узяв три прапори України, герб нашої держави, портрети Т.Г. Шевченка, С.П. Корольова (зараз зберігається в експозиції Національного музею космонавтики ім. С.П. Корольова в Житомирі), Ю.В. Кондратюка, академіка М.Г. Холодного, чиє ім'я носить Інститут ботаніки НАН України, та фото Л.Г. Іванова – товариша Леоніда Каденюка із загону космонавтів у Зоряному містечку, який загинув у випробувальному польоті на літаку МіГ-27, так і не побувавши у космосі.

Під час орбітального польоту екіпаж «Колумбії» двічі прокидався під звуки гімну України, який, на прохання Каденюка, транслювався з Х'юстонського Центру керування польотами і слугував сигналом для пробудження.

На орбіті Леонід Каденюк досліджував вплив гравітації не тільки на рослини, а й на людину: «Один із експериментів, який я провів – це ходіння по стелі. З точки зору фізики зробити це було досить легко у стані невагомості, але ще ж є така річ, як психологія людини. Виявилось, що надзвичайно міцні стереотипи, з якими людина вирушає у космос, там спрацювали на повну, зокрема, про те, що по стелі ходити неможливо. Коли я ступнями ніг торкнувся стелі, я ніби відчув перехід в зовсім іншу просторову систему».

Він також зізнався, що порівняно легко переніс невагомість і цей стан навіть здався йому знайомим: «Коли почав аналізувати, чому такі відчуття виникли, з'явилось напівфантастичне припущення про те, що людина, все ж таки, походить із космосу, і цей стан записаний на генному рівні у кожного із нас – у мене, у вас і у кожної іншої людини на планеті Земля».

«Космос – це не нескінченна порожнеча, як здається на перший погляд. Він переповнений унікальною інформацією, і тією, про яку ми навіть не

підозрюємо, але такою нам потрібною. Нові знання будуть породжувати нові питання. І так – до нескінченності», – писав Леонід Костянтинович.

Погляд на Землю з висоти космічного польоту здатен змінити світосприйняття будь-якої людини. Так трапалося і з Каденюком. У своїй книзі «Місія – космос», він пише: «Неймовірні космічні враження неминуче вплинули на моє сприйняття життя на Землі й примусили по-особливому, крізь призму побаченого, відчутого і передуманого в космосі, сприйняти проблеми людського суспільства, з почуттям відповідальності й турботи ставитись до навколишнього світу...». Під впливом отриманих вражень військовий льотчик, офіцер Збройних Сил дійшов висновку: «Унікальність і краса нашої планети, її феномен у Всесвіті не сумісні з військовою діяльністю людини... При цьому сприймаєш все це як злочин людини проти самої себе».

Телекомпанія «Либідь», спеціально створена для висвітлення польоту Леоніда Каденюка в космос, відзняла в 1997 році величезну кількість матеріалу. Його більша частина – репортажі про тріумфальне турне по США першого українського космонавта.

Майже весь грудень 1997-го наш земляк їздив по найбільших американських містах. Він розповідав про державний прапор і портрет Шевченка, що побували на орбіті, та про те, що «американці не взяли з нас ані копійки», а «політ відбувся завдяки домовленості між президентами Кучмою і Клінтоном».

З польотом Леоніда Каденюка в космос пов'язана ще одна цікава історія. У 2017 році тодішній віце-прем'єр В'ячеслав Кириленко запропонував у рамках декомунізації перенести День космонавтики з 12 квітня (політ Юрія Гагаріна) на 19 листопада – той день, коли у космос полетів Каденюк.

Сам Леонід Костянтинович виступав проти цього й наполягав на тому, що перший політ людини у космос мав всесвітнє значення, а особисто для нього став поштовхом до мрії стати астронавтом. Загалом політ Леоніда Каденюка залишається однією з найяскравіших сторінок вітчизняної історії періоду незалежності.

Основні події:

28 січня 1951 року в селі Клішківці народився Л. Каденюк;

Червень 1995 року – Л. Каденюк переміг у відбірковому конкурсі на участь у спільному українсько-американському польоті;

19 листопада 1997 року Л. Каденюк разом із екіпажем «Колумбія» полетів у космос;

3 грудня 1999 року Л. Каденюку присвоєно звання «Герой України»;

31 січня 2018 року Л. Каденюк помер.

Список використаних джерел

1. Каденюк Леонід. Місія – Космос. – К. : Новий друк, 2017. – 380 с.
2. І. Панасов. Леонід Каденюк / Видатні українці. Люди, які творили історію — Київ: Агенція «ІРІО», 2018. – 128 с.

30 років
Незалежності
України

Урок життя та людяності

Подароване життя

2 березня 2001 року

*Перша успішна трансплантація серця
в Незалежній Україні*

Серце – символ життя, здоров'я, кохання...

Стародавні єгиптяни вважали, що в ньому зароджуються інтелект і емоції. Греки називали серце посудиною, де живе дух, а стародавні китайці вірили, що в ньому знаходиться щастя.

Добросердно, щиросердно ми висловлюємо побажання, з відкритим серцем зустрічаємо гостей. В серці «живуть» наші почуття, воно радіє і плаче...

З відчуттям патріотизму ми тримаємо руку на серці, слухаючи Державний Гімн України, вітаємо своїх героїв, ветеранів, спортсменів.

А ще, серце – унікальний орган, який працює 24 години на добу, 365 днів на рік, забезпечуючи життєдіяльність людини, без перерви та відпочинку.

Це неймовірно витривалий м'яз, складний біологічний «мотор», який і забезпечує наше існування. Здорове серце – значить повноцінне життя. Але, на жаль, буває по-іншому. Значні зміни в роботі серця, які неможливо лікувати консервативною терапією, вимагають кардинальних рішень – негайної заміни органа – пересадки серця. Завдяки трансплантації у таких хворих з'являється шанс на подароване життя.

Директор Національного інституту серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова НАМН України, український кардіохірург, віце-президент НАМН України, професор Лазоришинець В.В. у своїй публікації зазначає, що сьогодні у світі щорічно проводять орієнтовно 8000 трансплантацій серця. Наприклад, у США, з населенням майже 327 млн, у 2018 році було виконано понад 2400 пересадок серця, включаючи комплекс «серце-легені», в Іспанії (46,4 млн населення) – 320 трансплантацій серця.

Річна виживаність становить приблизно до 90 %, п'ятирічна – 75 %, понад 10 років живуть близько 56 % пацієнтів. За даними МОЗ України, майже 330 українців потребують операції з трансплантації серця – це офіційно зареєстровані у листі очікування. Реально така потреба оцінюється від 1000 до 2000 осіб.

З технічної точки зору, як зазначає у своїй статті Лазоришинець В.В., операція з трансплантації серця не складніша, ніж інші втручання на серці – пластика клапанів, втручання на аорті, корекції вроджених вад тощо. Значно

важче запобігти після операційному відторгненню донорського органа та забезпечити пацієнту з пересадженим серцем тривале активне життя на довгі роки. Але найскладнішим виявляється правове, етичне та організаційне забезпечення трансплантації трупних органів.

Успіх і перспективи трансплантації серця в Україні пов'язані з тривалими світовими й вітчизняними науковими дослідженнями та історією успішних пересаджень органу, що розпочалася наприкінці 1967 року. Як писав Томас Морріс у своїй книзі «Справа серця. 11 ключових операцій в історії кардіохірургії», у той час на порозі історичного прориву були одразу три американських хірурги – Норман Шамвей, Річард Лоуер, Адріан Кантровіц, які провели сотні операцій на піддослідних тваринах, вивчили проблему профілактики відторгнення донорського органа. Але несподівано для всієї медичної спільноти 3 грудня 1967 року американських фахівців обійшов Крістіан Бернард з м. Кейптаун Південно-Африканської Республіки, який пересадив серце 25-річній дівчині – жертви ДТП – 55-річному чоловіку. Пацієнт прожив 19 днів і помер від пневмонії. Другий пацієнт Бернарда, якому він виконав трансплантацію серця на початку 1968 року, прожив більше півтора року.

У 1968 році Амосов М. М. був готовий до виконання пересадки серця. Ось як він описує це в книзі «Голоси часів»: «У тому ж 1968 задумав пересадити серце. Усюди вже роблять... Бажання не було: передбачив тяжкі переживання. А користь? Одиницям. Але на майбутнє клініки потрібно працювати зараз. Прийняти тяжкість. І... гріх?... Поклали хворого, кандидата на пересадку. Чесно вибрали, абсолютно безнадійного з ураженням усіх систем серця: міокарда, коронарів, клапанів. Розписку про згоду взяли – від самого і родичів. Чекали довго. Нарешті привезли молоду жінку після автокатастрофи з розбитою головою. Поклали в операційну, де серце припускали забирати... Не зміг! Чекав моменту, коли серце зупиниться. Не зміг переступити через життя. Поки серце працює – людина жива».

Українська історія трансплантації розпочалась у 1999 році, коли Г. В. Книшов, В. В. Лазоришинець і Б. М. Тодуров виконали низку експериментів з пересадки серця свині.

2 березня 2001 року Борис Михайлович Тодуров провів першу в Україні трансплантацію серця, що дозволило Україні увійти до реєстру країн, де виконуються подібні операції. Оперований, 36-річний чоловік, прожив з донорським серцем кілька днів. Першу в Україні пересадку серця проводила чимала команда спеціалістів – п'ять хірургів, два анестезіологи, лікар-перфузіолог, група лаборантів та операційних сестер. Унікальна на той час операція тривала 4 години.

Другу операцію з трансплантації серця Тодуров Б.М. успішно провів у 2003 році. Пацієнт прожив 16 років.

У цьому ж році, у лютому 2003-го в Запоріжжі професор О. С. Никоненко з колегами провів успішну трансплантацію серця пацієнту віком 48 років, який, на жаль, трагічно пішов з життя через 3,5 роки. У 2008 році через добу після трансплантації серця хворий загинув в результаті гіперкаліємії. Третю операцію команда О. С. Никоненка виконала 9 травня 2011 року. Це був мультиорганний

забір від двох донорів: проведені трансплантація серця, печінки та нирок чотирьом хворим. Пацієнт із донорським серцем прожив 7 років.

У зв'язку з відсутністю в Україні чіткої законодавчої бази, що забезпечувала б регулювання правових, етичних і організаційних засад трансплантації, тривалий час у нашій державі такі операції не проводилися. Практикувалися лише «родинні пересадки» анатомічних матеріалів.

Хоча, як свідчить статистика МОЗ України, потреба у таких операція значна, і часто це єдина можливість врятувати життя. Щорічно трансплантації органів в Україні потребують 3653 пацієнти, із них пересаджування нирки – 2115, печінки – 830, підшлункової залози – 30, комплексу «підшлункова – залоза нирка» – 89, серця – 328, легень – 240, комплексу «серце – легені» – 3, кишечника – 42 хворих.

За даними МОЗ України після прийняття Закону України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині» (2018 р.) та набуття ним чинності трансплантологія як медична галузь має шанс на активний розвиток.

Вже є важливі результати для українців. Так, наприкінці 2019 року в районній лікарні в Ковелі відбулась подія, яку можна вважати знаковою для української трансплантології: вперше за багато останніх років в Україні провели посмертну пересадку серця. Для операції пацієнта везли з Києва. Донором став пацієнт з важкою відкритою черепно-мозковою травмою, у якого бригада спеціалістів констатувала смерть мозку. Рідні загиблого дали згоду на проведення операції з вилучення органів для пересадки і цим врятували здоров'я та життя відразу трьом пацієнтам. Крім серця, у донора вилучили й успішно пересадили ще двом людям нирки. Операції з трансплантації серця та нирки успішно провела бригада лікарів Інституту Серця МОЗ України на чолі з Борисом Тодуровим.

4 липня 2020-го у Львові провели потрібну операцію з трансплантації: пересадили серце та дві нирки.

Щоб прискорити розвиток трансплантації в Україні, міністерство охорони здоров'я запустило пілотний проєкт, до якого увійшли 12 медичних закладів у Києві, Львові, Одесі, Харкові, Дніпрі, Ковелі, Запоріжжі та Черкасах. Отримавши відповідну ліцензію, вони стали Центрами трансплантації. Разом з тим в суспільстві формується культура донорства.

Сьогодні Борис Михайлович Тодуров відомий не лише в Україні, а й за її межами як висококваліфікований спеціаліст, вчений у галузі кардіохірургії та трансплантації серця, який вперше у 2001 році здійснив пересадку серця людині.

У період 2004-2013 рр. у рамках виконання ним благодійних місій в Іраку, Косово, Азербайджані, Єгипті, Грузії проведено значну кількість операцій.

У 2013 році Б.М. Тодуров очолив Державну установу «Інститут серця Міністерства охорони здоров'я України».

У 2015 році вперше в Україні виконав ультразвукову декальцинацію аортального клапана. У 2016 році вперше в Україні виконав операції з імплантації механічного серця (2 операції).

За останні 10 років він створив самостійну школу кардіохірургії, у якій рівень та результати операцій відповідають найкращим світовим стандартам. Ним розроблено власну методику лікування тромбоемболії легеневої артерії та ряд хірургічних втручань, альтернативних трансплантації серця, оптимізовано методику аорто-коронарного шунтування.

Пріоритетні позиції у його дослідженнях посідають хірургічні методики лікування серцево-судинної патології у дітей та дорослих, особлива увага приділяється проблемам серцевої недостатності та тромбоемболії легеневої артерії. Наукове, теоретичне та практичне значення досліджень полягає в розробці та впровадженні нових діагностичних, терапевтичних та хірургічних підходів до різноманітної серцево-судинної патології у дітей та дорослих.

Автор 280 наукових праць, з них 22 патенти на корисну модель, підготував 1 доктора і 5 кандидатів медичних наук.

За сумлінну працю, значний особистий внесок у розвиток і зміцнення Української держави, Б.М. Тодуров удостоєний Почесного звання «Заслужений лікар України» (2004 р.). Нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня (2017 р.)

Основні події:

3 грудня 1967 року – хірург-трансплантолог Крістіан Барнард з м. Кейптаун Південно-Африканської Республіки виконав першу у світі пересадку серця від людини до людини;

1999 рік – низка експериментів з пересадки серця свині, які виконали українські вчені-кардіохірурги Г. В. Книшов, В. В. Лазоришинець і Б. М. Тодуров;

2 березня 2001 року – Борис Михайлович Тодуров провів першу в Україні трансплантацію серця, що дозволило Україні увійти до реєстру країн, де виконуються подібні операції;

2003 рік – друга операція з трансплантації серця, яку успішно провів Тодуров Б.М.;

2003-2011 рр. – три операції з трансплантації органів, у тому числі: серця, печінки, нирок, виконаних професором О. С. Никоненко та командою спеціалістів у м. Запоріжжі;

2019 рік – у районній лікарні в Ковелі відбулася подія, яку можна вважати знаковою для української трансплантології: вперше за багато останніх років в Україні провели посмертну пересадку серця.

Список використаних джерел

1. Денісов. В.К. Трансплантологія у XXI сторіччі. Підсумки першого десятиріччя // Медицина сьогодні і завтра. 2011. № 1–2 (50–51) С. 66-69.

2. Лазоришинець В.В. Перспективи трансплантації серця в Україні. // Український журнал серцево-судинної хірургії. – 2019. – № 4(37). – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:25QM7Yi6XngJ:cvs.org.ua/index.php/ujcvs/article/download/309/305/+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua>

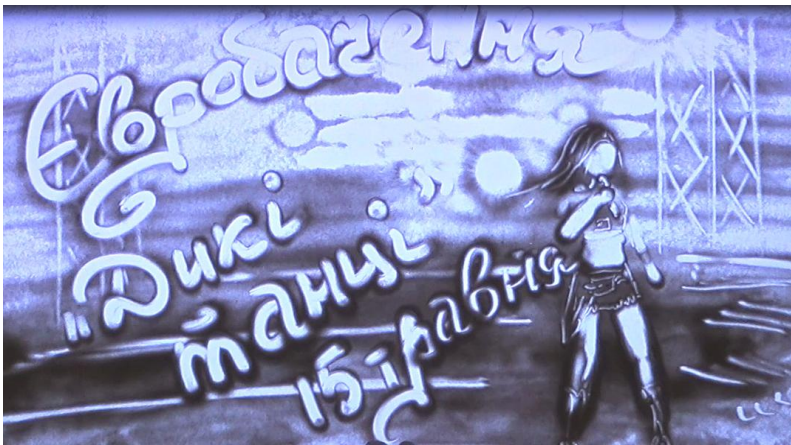
30 років
Незалежності
України

Урок
пісенного тріумфу

Синергія традицій і сучасності

15 травня 2004 року

Перша перемога України на Євробаченні

<https://cutt.ly/cmBn4Fq>

Україна – нація співуча, з неповторним колоритом та звучанням. Українська пісня лірична, душевна, мелодійна, прониклива. І співають українці завжди: у радості і тузі, під час праці й відпочинку. Пісня надихає, розчулює, заспокоює або ж, навпаки, спонукає до боротьби.

Кожен регіон України має свої мелодії, надає перевагу окремим музичним інструментам.

Так, Гуцульщина – край, наповнений звучанням трембіти. Цей загадковий магічний інструмент один із найпрекрасніших та найбільш старовинних в Україні. Він занесений до Книги рекордів Гіннеса як найдовший у всьому світі. Найбільша довжина трембіти – 8 метрів, а відстань, на яку чутно звук, сягає 10 кілометрів!

Саме його звучання свого часу надихнуло українську співачку Руслану Лижичко на написання пісні, з якою Україна здобула тріумф на пісенному конкурсі «Євробачення-2004» у Стамбулі.

Руслана народилася у Львові. Почала співати з 4 років і завжди вважала, що створена для музики. Закінчила Львівську консерваторію. Брала участь у багатьох фестивалях та конкурсах. Любов до пісні передалася співачці від батька. Гуцул за походженням, він був виконавцем народних мелодій і став джерелом натхнення для Руслани. Протягом 10 років вона створює музичний стиль, експериментує з народними мотивами, працює над «Гуцульським проектом», у якому їй вдалося поєднати гуцульські мелодії з сучасним етнороком.

15 травня 2004 року Руслана Лижичко у Стамбулі перемогла на 49-му Міжнародному пісенному конкурсі «Євробачення» з піснею «Дикі танці» («Wild Dances»). На очах 100 мільйонів глядачів з 36 країн світу Руслана виконала переможну композицію англійською та українською мовами і своїм шаленим темпераментом та відкритістю підкорила публіку. Це був прорив української енергії та драйву. Світ побачив образ іншої України – харизматичної, запальної, унікальної, оригінальної... Руслана встановила рекорд за кількістю балів на той час – 280.

Її номер став своєрідним гімном свободі та людям, які прагнуть бути вільними. Руслана здобула не лише перемогу, але й право на проведення **ювілейного 50-го Міжнародного пісенного конкурсу**, який відбувся в Україні!

Це один із перших вагомих успіхів міжнародного рівня незалежної України.

У травні 2004 року Руслані Лижичко було присвоєно почесне звання «Народна артистка України». Після Євробачення співачка отримала звання «Посол доброї волі ООН» Міжнародної організації UNICEF в Україні.

* * *

Цікавою є історія самого конкурсу Євробачення та долучення нашої країни й виконавців до участі в ньому. Щорічний пісенний конкурс проводиться з 1956 року між країнами-членами Європейської мовної спілки (ЄМС). Ідея його створення з'явилась у 1955 році, під час зустрічі ЄМС у Монако, в одного з його співробітників – швейцарця Марселя Безансона. За модель змагання було взято Пісенний Фестиваль Санремо, що проводився в Італії. Ця ідея була також сміливим технологічним експериментом: у ті дні це було дуже амбітним проектом – з'єднати разом багато країн у велику мережу для трансляції на широкій території.

Перший Конкурс пройшов 24 травня 1956 року в місті Лугано (Швейцарія). У ньому взяли участь сім країн. Для порівняння: у конкурсі «Євробачення-2020», проведення якого планувалося в Роттердамі (Нідерланди), була передбачена участь 41 країни. Але через пандемію коронавірусної хвороби конкурс не відбувся. У 2021 році там же, у Роттердамі, виконавці з 39 країн змагалися за перемогу. Цікаво, що тоді Нідерланди приймали конкурс уперше.

Конкурс, як мистецьке змагання, з часом перетворився на «пісенні олімпійські ігри» між найкращими співаками з різних країн Європи. Відбіркові тури почали проводитися в самих країнах, і її жителі, голосуючи за допомогою телефонних дзвінків, SMS-повідомлень, а згодом і інтернету, почали відбирати найкращі пісні та найкращих виконавців, яким випадала честь презентувати їхню країну на міжнародному рівні.

Уперше в престижному конкурсі Україна взяла участь у 2003 році. Нашу країну того року представляв Олександр Пономарьов (пісня «Hasta La Vista»), який у підсумку посів чотирнадцяте місце. В Україні тоді ще не було практики загальнонаціонального відбору, та й участь самих співаків була своєрідним ризиком, адже в успіх на такому престижному конкурсі дуже мало хто вірив, а ось солідну порцію критики можна було отримати напевно.

З часу існування пісенного конкурсу «Євробачення» Україна відправляла своїх представників 16 разів. Сім разів наші земляки входили у ТОП-5

пісенного конкурсу: Андрій Данилко (Вірка Сердючка) із піснею «Dancing Lasha Tumbai» (2-е місце, 2007 р.), Ані Лорак із піснею «Shady Lady» (2-е місце, 2008 р.), Mika Newton з піснею «Angel» (4-е місце, 2011 р.), Злата Огнєвіч із піснею «Gravity» (3-е місце, 2013 р.), гурт Go A з піснею «Shum» (5-е місце, 2021 р.). Цьогорічний виступ України на «Євробаченні» називають одним із найкращих, адже гурт заспівав цілковито українською мовою і сильний народний вокал солістки гурту Катерини Павленко вразив світ: за підсумками глядацького голосування гурт посів друге місце.

У 2016 році ще одна знакова і вагома перемога на Міжнародному пісенному конкурсі! На «Євробаченні» того року Україну представила співачка Джамала із піснею про депортацію кримських татар «1944».

Здійснюючи невеликий екскурс в історію престижного конкурсу, зазначимо, що Україна завжди виступала достойно і представляла найкращих своїх виконавців та музичні твори. Але саме Руслана (Руслана Лижичко) у 2004 році здобула першу перемогу для нашої країни. Її творча команда розуміла, що лише гарних вокальних даних, які у співачки беззаперечно були, для перемоги на Євробаченні замало. Треба було знайти шлях до серця, до емоцій європейського вибагливого глядача, який звик до якісного музичного контенту. І тоді зробили ставку на національну самобутність, українську етнічну ідентичність. Було підготовлено костюми, в яких поєднувалися і сучасність, і відголосок древніх українських Карпат. Сама музика була насичена неймовірною кількістю карпатських, гуцульських елементів та мотивів і головне – Руслана розділила свою пісню на своєрідні дві частини, виконавши перший куплет англійською мовою, а другий – українською. Уперше «Євробачення» почуло українську мову. Багато хто сумнівався у доцільності цього, вважаючи, що європейський глядач не зрозуміє, не сприйме.

15 травня 2004 року в Стамбулі, з головної сцени «Євробачення», протяжно, здіймаючись усе вище і вище, залунали українські трембіти. Чимось незвідано диким і водночас привабливо первісним відгукнулися ці звуки в серцях глядачів. А потім угору рвонули язики полум'я. Експресія, драйв, органічність у кожному русі, у кожному звуці «запалили» зал конкурсу, запалили глядачів по усій Європі. Це були дійсно «Дикі танці», про які співала Руслана. Вона довела, що глядач прийме, підтримає і полюбить пісню будь-якою мовою, за умови, що це буде дійсно якісний музичний твір. І попри усі острахи та невіру, які лунали до цього від різноманітних критиків на Батьківщині, найвищі 12 балів Руслані та українській пісні виставили глядачі Ізраїлю, Ісландії, Литви, Латвії, Естонії, Польщі, Росії і Туреччини. Отримавши 280 балів у фіналі, Руслана та її пісня «Дикі танці», принесла Україні таке омріяне і разом з тим таке несподіване 1 місце на «Євробаченні».

Перемога 2004 року стала для на однією з найзнаковіших подій, бо відбулася вона – УПЕРШЕ!

Список використаних джерел

1. Історія та культура України: навчальний посібник / уклад. Дедурін Г. Г., Іванов С. Ю., Чорний І. В. – Харків: ХНУВС, 2017. – 108 с.
2. Вахтанг Кіпіані «Країна жіночого роду» – К. : Віват, 2021. – 307 с.

3 роки
Незалежності
України

Урок становлення
громадянського суспільства

«Разом нас багато, нас не подолати...»

22 листопада – 3 грудня 2004 року
Помаранчева революція в Україні

3 роками незалежності дорослішала українська нація. Авторитарний характер чинної влади, перманентний тиск на свободу слова, переслідування опозиційних політиків, тотальний вплив олігархічно-фінансових кланів, проросійська зовнішня політика, прихована в євроінтеграційну обгортку, всеохоплююча корупція, хабарництво, казнокрадство вже не задовольняли українське суспільство. Соціальна напруга потребувала свого виходу, і цей вихід очікувався через результати президентських виборів 2004 року. Леонід Данилович відмовився брати участь у кампанії та запропонував Україні свого «правонаступника», Януковича В.Ф. Від опозиційного крила йшов на вибори колишній голова Національного банку та прем'єр-міністр України, молодий, амбіційний проєвропейський політик з яскраво вираженою національною позицією, лідер політичної партії «Наша Україна», Ющенко Віктор Андрійович.

У результаті другого туру президентських виборів, який відбувся 21 листопада 2004 року, переможцем було визнано Януковича В.Ф. Ющенко В.А. відмовився визнавати результати і закликав своїх прихильників виходити на площі міст. Було оголошено загальнонаціональний страйк. Центром громадської непокори стала столиця. Сотні тисяч мітингувальників узяли під контроль майдан Незалежності, організувавши наметове містечко. Туди прибули делегації від усіх областей України, здебільшого студенти, молоді люди, які виростили в період становлення демократичних інститутів, які навчалися в національних школах та вишах, позбавлених ідеологічного освітнього контенту. Молодь, яка вже встигла зробити перші ковтки з інформаційних джерел медійного соціуму, не боялася висловлювати свою думку та цивілізовано захищати її.

Атмосфера єдності, взаємовічливості та взаємодопомоги, патріотизму та українськості панували на помаранчевому майдані. Чудернацькі вбрання студентів у досить морозні зимові дні, пісні й танці, полум'яні промови, а головне – це надія. Надія на те, що ми зуміємо змінити Україну. Відчуття причетності до чогось великого та значущого надавало сил і снаги переносити

труднощі «революційного» побуту. Всеохоплююча підтримка киян, схвальні відгуки та термоси з чаєм і бутерброди, що несли жителі столиці мітингувальникам, підсилювали впевненість у нашій перемозі.

Помаранчевий майдан почувався в абсолютній безпеці, ні в кого навіть не промайнула думка про можливий силовий розгін, про те, що у протестувальників можуть стріляти... Ніхто й не обговорював іншого сценарію розвитку подій, окрім перемоги. Саме тому рішення Верховного суду, від 3 грудня 2004 року, було закономірним, а повторне голосування, яке відбулося 26 грудня 2004 року, зафіксувало перемогу Ющенка В.А., перемогу демократії, перемогу надії над зневірою. Всі очікували докорінних змін, глобальних покращень, реалізації помаранчевих мрій.

* * *

Помаранчева революція

Передвиборча кампанія активізувалася з серпня 2004 року і відрізнялася від попередньої неабиякою інноваційністю та масовістю залучення агітаційного ресурсу. Одним із перших маркерів, що були використані опозиціонерами, була кольорова ідентифікація. Помаранчевий колір на банданах, косинках, стрічках, футболках указував на прихильність чи принаймні неприховані симпатії відносно опозиційного кандидата, агітаційні наліпки, рекламні лозунги, зустрічі політичних лідерів із виборцями практично в усіх не те що обласних, а навіть, районних центрах країни, політичні прапори. Особливої популярності опозиція набула в середовищі студентства. Коли до м. Кіровограда мав прибути Віктор Ющенко, міська влада розмістила на центральній площі мобільний зоопарк, щоб не допустити проведення мітингу в центрі міста. В день візиту в усіх вишах заняття було перенесено на другу зміну, а зранку організовано санітарний день: прибирання приміщень, миття вікон... Вхідні двері навчальних корпусів були зачинені. Подібна ситуація збурила студентів історичного та філологічного факультетів Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, які почали гуртуватися на подвір'ї закладу і планувати «втечу». Викладачі не перешкоджали їхнім діям, а деякі ще й заохочували виявлення молоддю своєї громадської позиції. На заняттях були присутніми щонайменше 10% студентів від загальної кількості. На запитання, чи будуть застосовуватися якісь санкції до «прогульників» ректор Валерій Вікторович Радул дипломатично пояснив, що пропуск одного навчального дня не може бути підставою для виключення студента з університету і що ніяких покарань не буде.

Чинна влада покладалася на адміністративний ресурс і постійно на крок відставала технологічно від опозиції. Команда Віктора Януковича почала використовувати синьо-білу символіку, організовувати мітинги з масовим залученням працівників бюджетної сфери (вчителів, медиків, працівників місцевого самоврядування) яких мало не силоміць звозили на площі столиці,

обласних та районних центрів. Там, окрім політиків, глядачів розважали своїми піснями проплачені зірки української естради. Журналісти центральних телеканалів через «темники», організовані В. Піховшекком, невтомно заявляли про успіхи української економіки, зовнішньої та внутрішньої політики на чолі з чинним главою уряду Януковичем В.Ф. Весь період президентської кампанії характеризується надзвичайно жорстким пресингом на Ющенка з боку змобілізованого владою адміністративного ресурсу. Це підкріплено брутальними політтехнологічними розробками переважно іноземних спеціалістів, які ставили на меті формування негативної суспільної думки про Віктора Андрійовича та загравали з російськомовним електоратом, спекулюючи на проблемах російської мови та деяких історичних обставинах, перекручували біографічні відомості про Ющенка та його родину, компрометували очолювану ним політичну силу. У розпал передвиборчої кампанії сталося отруєння Віктора Андрійовича під час його вечері з головою СБУ Ігорем Смішком на дачі заступника голови СБУ Володимира Сацюка. Як стверджувалося потім, для отруєння застосовано один з різновидів діоксинів, TCDD, який входить до складу деяких бойових отрут.

Крапку в цій історії мали поставити результати виборів. За результатами першого туру голосування Ющенко набрав 39,90 % проти 39,26 % у свого головного опонента, кандидата від провладних сил Януковича. Цей тур, за твердженнями низки вітчизняних та міжнародних організацій, відбувався зі значними порушеннями виборчих прав громадян. Другий тур 21 листопада 2004, за твердженням переважної більшості міжнародних організацій, пройшов з брутальними порушеннями виборчого законодавства та прав людини, із застосуванням технологій загальнодержавного фальшування результатів голосування, в тому числі і з втручанням в електронну систему підрахунку голосів у Центральній виборчій комісії. В містах Західної України, у Києві й ряді інших міст і обласних центрів почалися мітинги на підтримку кандидата від опозиції. Основною ареною народного невдоволення став майдан Незалежності, де зібралося, за різними оцінками, від 100 до 500 тисяч протестувальників з усієї країни. Мітинги й пікети проходили також перед будинками Адміністрації Президента, Верховної Ради – українського парламенту, уряду й ін. Відмітним знаком демонстрантів став помаранчевий колір – колір передвиборчої кампанії Ющенка. Влада Києва, Львова та декількох інших міст відмовилися визнати законність офіційних результатів, а сам Віктор Андрійович, відмовляючись визнавати їх також, склав із трибуни Верховної Ради символічну присягу перед народом України як новообраний Президент.

24 листопада переговори між владою та опозицією зайшли у глухий кут, оскільки позиція Ющенка не передбачала іншого результату переговорів, окрім проголошення його Президентом. Він почав переговори з чинним Президентом

Леонідом Кучмою, бажаючи мирним шляхом домогтися визнання своєї перемоги. Але, після оголошення остаточних результатів, згідно з якими переможцем був Янукович, Ющенко виступив перед своїми прихильниками в Києві, закликавши їх почати «Помаранчеву революцію» і за допомогою страйків паралізувати діяльність уряду, змусивши владу не визнавати результати виборів.

Компроміс між опонентами був матеріалізований у рішенні Верховного Суду України, який призначив повторне голосування яке відбулося 26 грудня 2004 року: за результатами виборів беззаперечну перемогу здобув Віктор Ющенко.

Результати Помаранчевої революції для України виявилися досить неоднозначними. З одного боку спрацювало громадянське суспільство. Українці захистили один із ключових принципів демократії – вільне волевиявлення, яскраво продемонстрували свою проєвропейську орієнтацію та виступили проти порушення ідей демократії, як зріла політична нація. Разом із тим, поглибився розкол країни за географічним принципом (схід-захід), за цивілізаційним принципом (Європа-Росія) за політичним принципом (Ющенко-Янукович). Чи не вперше в історії незалежної Української держави пролунали «сепаратистські» лозунги, які були відверто проігноровані правоохоронними органами. І це призведе до катастрофічних наслідків у 2014 році.

Основні події:

22 листопада 2004 року початок Помаранчевої революції;

3 грудня 2004 року Верховний Суд України прийняв рішення скасувати результати президентських виборів і призначив повторне голосування;

26 грудня 2004 року за результатами повторного голосування перемогу на президентських виборах здобув Ющенко В.А.

Список використаних джерел

1. Гальчинський А. Помаранчева революція і нова влада. К.: Либідь, 2005. 368 с.
2. Кульчицький С. Помаранчева революція. – К.: Генеза, 2005. – 368 с.
3. Степаненко В. Українське громадянське суспільство. «Помаранчева» стадія становлення // Віче. 2005. № 2. – С. 49–55.
4. Шпорлюк Р. Досліджуючи драму історії, або національні шляхи до сучасності // Політична думка. – 1991. № 2. – С. 79–87.

30 років
Незалежності
України

Урок футболу
світового рівня

П'ять незабутніх матчів

14-30 червня 2006 року

*Збірна України вперше бере участь
у фінальній частині Чемпіонату світу з футболу*

Кожна країна мріє виграти чемпіонат світу з футболу. Найбільше разів таку мрію змогли втілити на футбольному полі чарівники шкіряного м'яча – бразильці, які виграли 5 мундіалів із 21 проведеного.

Збірна України вперше дебютувала на чемпіонаті світу у червні 2006 року, що відбувався на футбольних полях Німеччини. Цей виступ (до речі, перший і єдиний раз від того часу і дотепер) виявився доволі вдалим.

Надзвичайне звершення для збірної-дебютанта – вихід до чвертьфіналу. Хоча розпочиналося все у Лейпцигу 14 червня з прикрої поразки іспанцям 0:4.

Але наступні два матчі групового етапу українці змогли виграти. У поєдинку проти Саудівської Аравії, який відбувся 19 червня, було забито перший історичний гол України на чемпіонаті. Уже на третій хвилині гри гол у ворота суперників забив уродженець міста Кропивницького Андрій Русол. Гра завершився з рахунком 4:0 на нашу користь.

Дещо складніше грали 23 червня з Тунісом. Лише реалізований Андрієм Шевченком пенальті дозволив здобути мінімальну перемогу над суперником. У цьому матчі українці продемонстрували неймовірне бажання перемогти, адже це гарантувало команді збірної України право на вихід із групи до стадії плей-офф.

У 1/8 фіналу 26 червня суперником України була непоступлива збірна команда Швейцарії. Основний і додатковий час матчу завершився безгольовою нічиєю, тому все вирішувалося у серії післяматчевих пенальті, у якій сильнішими виявилися українці. Герой цього матчу – воротар збірної України Олександр Шовковський. Він став першим голкіпером, який не пропустив жодного голу у серії післяматчевих одинадцятиметрових на чемпіонатах світу.

Завершила свої виступи збірна України на чемпіонаті світу 30 червня на стадії чвертьфіналу, коли наші футболісти поступилися майбутнім чемпіонам світу італійцям з рахунком 0:3. Попри це гравці національної збірної, очолювані легендарним Олегом Блохіним, провели п'ять незабутніх матчів, подарували яскраві емоції, завдяки чому заслужили визнання та повагу.

В липні 2006 року наша команда здійснила найбільший стрибок у рейтингу ФІФА на 30 позицій, перемістившись з 45-го на 15-е місце.

Ми віримо в силу нашої збірної та сподіваємося побачити на прийдешніх мундіалях ще більші звершення «синьо-жовтих», де мрії про чемпіонство стануть реальністю!

* * *

Коли команда вперше бере участь у чемпіонаті світу з футболу, то під час нього обов'язково щось відбувається теж уперше: перший матч, перший забитий або пропущений гол, перша перемога або поразка, перше попередження або вилучення тощо.

Першим матчем для національної збірної України стала гра проти збірної команди Іспанії, яка відбулася 14 червня 2006 року у Лейпцигу на «Ред Булл Арені». Під час поединку український гравець отримав перше попередження: жовта картка у пасиві Андрія Русола. До речі, земляки догравали матч у меншості, адже тоді першу червону картку заробив захисник Владислав Ващук і був вилучений з поля. Загальний рахунок гри 0:4 був не на нашу користь. Але попереду були два матчі групового етапу, в яких гравці національної збірної завдали дві поразки своїм супротивникам.

Першу перемогу збірна Україна святкувала 19 червня 2006 року у Гамбурзі на «АОЛ Арені». Суперником, якого здолали підопічні Олега Блохіна, була збірна Саудівської Аравії. Вже на четвертій хвилині матчу, після подачі з кутового, перший гол у фінальній стадії чемпіонатів світу забив захисник футбольного клубу «Дніпро» Андрій Русол, який народився у м. Кропивницькому (тоді – м. Кіровограді).

Декілька слів про автора історичного голу. Андрій Русол – вихованець ДЮСШ «Зірка» (м. Кіровоград). Дебют 16-річного футболіста у вищій лізі відбувся 22 травня 1999 року у поединку проти СК «Миколаїв» (до речі, це була єдина гра молодого гравця у складі кіровоградської команди на найвищому рівні). До цього захисник встиг зіграти 10 матчів у складі команди «Зірка-2».

Після завершення сезону Андрій укладає контракт із криворізьким «Кривбасом», у складі якого футболіст став бронзовим призером Чемпіонату України та фіналістом Кубка України у 2000 році. Його ігрова кар'єра у Кривому налічує майже 4 сезони.

У 2003 році Андрій Русол переходить до «Дніпра», з яким через рік повторює свій результат у «Кривбасі»: третє місце в чемпіонаті та фінал Кубка України.

31 березня 2004 року Андрій Русол уперше зіграв в офіційній зустрічі у складі головної футбольної команди проти збірної Македонії. За свою професійну кар'єру футболіст взяв участь у 49 матчах національної збірної України, у яких відзначився трьома забитими голами.

На футбольному полі Андрій Русол вдало обирав позицію та перехоплював паси противників. Впевнено грав головою у повітрі, часто брав участь у розігруванні кутових і штрафних біля воріт суперника.

У 2011 році через проблеми зі здоров'ям Андрій прийняв рішення про завершення кар'єри гравця.

У заявці збірної України на чемпіонат світу були ще два наших земляки – голкіпер Андрій Пятов та півзахисник Сергій Назаренко, хоча на футбольне поле вони не виходили.

23 червня 2006 року збірна України здобула мінімальну перемогу над збірною Тунісу та виборола путівку в плей-офф турніру. Все вирішилося після реалізованого на 70-ій хвилині пенальті у виконанні нападника «синьо-жовтих» Андрія Шевченка. Це був перший реалізований 11-метровий удар збірною у фінальній стадії чемпіонатів світу.

Матч 1/8 фіналу, що відбувся 26 червня 2006 року, запам'ятеється вболівальникам не забитими під час гри голами, а серією післяматчевих пенальті, у якій сильнішими виявилися наші гравці, реалізувавши влучно три 11-метрових удари. При цьому жоден удар супротивників зі збірної Швейцарії не виявився точним. Голкіпер збірної команди України Олександр Шовковський встановив унікальне досягнення, що можна буде лише повторити: він став першим воротарем, який не пропустив на чемпіонаті світу в серії пенальті жодного гола.

За досягнення високих спортивних результатів на чемпіонаті світу з футболу 2006 року, виявлені мужність, самовідданість і волю до перемоги, утвердження міжнародного авторитету України у серпні того ж року гравці та тренерський штаб були відзначені державними нагородами України.

Основні події:

3 вересня 2005 року, зігравши у гостях унічию з командою Грузії, збірна України забезпечила собі перший в історії вихід до фінальної частини чемпіонату світу;

14 червня 2006 року збірна України провела свій перший в історії матч у фінальній частині чемпіонату світу, поступившись Іспанії;

19 червня 2006 року збірна України здобула першу перемогу у фінальній частині чемпіонату світу, обігравши Саудівську Аравію;

26 червня 2006 року в 1/8 фіналу збірна України перемагає збірну Швейцарії в серії післяматчевих пенальті; Олександр Шовковський встановлює рекорд чемпіонатів світу, не пропустивши жодного гола;

19 серпня 2006 року указом Президента України гравці та тренерський штаб відзначені державними нагородами України.

Список використаних джерел

1. 2006 – рік, коли Україна тріумфувала на чемпіонаті світу з футболу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://sport.24tv.ua/2006__rik_koli_ukrayina_triumfuvala_na_chempionati_svitu_z_futbolu_n715016

2. Андрій Русол. Частина 2. «Після серії пенальті втратив на полі гаманець» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.zbirna.com/post/andrej-rusol-chast-2-posle-serii-penalti-poteryal-na-pole-koshelek>

3. Русол Андрій Анатолійович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Русол_Андрій_Анатолійович

4. Указ Президента України «Про відзначення державними нагородами України» від 19.08.2006 р. № 697/2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/6972006-4728>

30 років
Незалежності
України

Олімпійський урок,
що надихає

Медальна злива у Пекіні

8-24 серпня 2008 року

*Рекорд за кількістю медалей національної команди
на XXIX Літніх Олімпійських іграх*

Вагомим спортивним досягненням та найбільшою мрією кожного спортсмена є горде звання олімпійського чемпіона. Перемоги українських спортсменів в Олімпійських іграх підтвердили, що Україна належить до провідних спортивних держав. Олімпійські успіхи українців зміцнили її міжнародний авторитет, сповнили серця мільйонів співвітчизників гордістю за нашу Батьківщину, довели, що наша держава багата талантами, людьми сильної волі, незламного духу, які вміють працювати, боротися і перемагати.

Уперше, як окрема команда, Україна взяла участь у XVII Зимових Олімпійських іграх у 1994 році (Ліллекхаммер), на яких фігуристка Оксана Баюл здобула перше олімпійське золото незалежної України.

XXIX Літні Олімпійські ігри, що проводились у Пекіні з 8 по 24 серпня 2008 року, увійшли в історію Національного Олімпійського руху як рекордні за кількістю завойованих медалей.

Українські спортсмени вибороли 27 нагород: 7 золотих, 5 срібних та 15 бронзових. У неофіційному командному заліку українська команда була 11. На трьох попередніх Літніх Олімпіадах, зокрема кожній з них, наша команда до скарбнички олімпійських перемог додала 23 медалі.

У Пекіні національна команда України була представлена 254 спортсменами у 28 видах спорту. Варто зазначити, що у складі збірної брали участь сім діючих олімпійських чемпіонів і 97 атлетів, які мали досвід виступів на Іграх. Загалом більше 10 тисяч спортсменів із 202 країн виборювали олімпійські нагороди у 302 видах змагань.

Офіційний девіз Пекінської Олімпіади – «Один світ – одна мрія» (One World, One Dream). Девіз проголошує Олімпійський дух, цінності дружби, миру, прогресу та гармонії між націями.

Цікаво, що естафета Олімпійського Вогню, девіз якої «Подорож гармонії», почалася за 130 днів до відкриття ігор і стала найтривалішою за всю історію Олімпійських естафет (137 тис. км). Олімпійський вогонь, запалений у грецькому місті Олімпія 24 березня 2008 року, «пройшовши» територією Греції, прибув до Пекіну 31 березня. Зі столиці Китаю Вогонь відправився в подорож через 5 континентів, охопивши 22 міста світу та значну кількість міст

Китаю. Олімпійський вогонь піднявся навіть на найвищу точку земної кулі – гору Еверест – на висоту 8848 м.

Емблема Пекінських ігор, яка отримала назву «Ганцюючий Пекін», поєднує традицію мистецтва китайської печатки, каліграфії та тему спорту. На червоному тлі зображено силует людини, яка біжить і радіє перемозі.

«Діти удачі» – таку назву отримали талісмани ХХІХ Олімпіади в Пекіні. У кожного з п'яти талісманів є своє ім'я.

Олімпійські чемпіони ХХІХ Літніх Олімпійських ігор у Пекіні:

- Галина Пундик, Ольга Харлан, Олена Хомрова, Ольга Жовнір – фехтування (шабля, командна першість);
- Артур Айвазян – кульова стрільба (гвинтівка, лежачи, 50 м);
- Віктор Рубан – стрільба з лука (особиста першість);
- Олександр Петрів – кульова стрільба (швидкісний пістолет, 25 м);
- Наталя Добринська – легка атлетика (семиборство);
- Інна Осипенко-Радомська – веслування на байдарках та каное (байдарка одиночна, 500 м);

- Василь Ломаченко – бокс (до 57 кг).

Срібні призери ХХІХ Літніх Олімпійських ігор у Пекіні:

- Ольга Коробка – важка атлетика;
- Юрій Сухоруков – кульова стрільба;
- Василь Федоришин – вільна боротьба;
- Андрій Стаднік – вільна боротьба;
- Ірина Ліщинська – легка атлетика.

Бронзові призери ХХІХ Літніх Олімпійських ігор в Пекіні:

- Роман Гонтюк – дзюдо;
- Ілля Кваша, Олексій Пригоров – стрибком у воду;
- Наталя Давидова – важка атлетика;
- Армен Варданян – греко-римська боротьба;
- Ірина Мікульчин-Мерлені – вільна боротьба;
- Леся Калитовська – велоспорт;
- Олександр Воробйов – спортивна гімнастика;
- Олена Антонова – легка атлетика;
- Тарас Данько – вільна боротьба;
- Вікторія Терещук – сучасне п'ятиборство;
- В'ячеслав Глазков – бокс;
- Денис Юрченко – легка атлетика;
- Юрій Чебан – веслування на байдарках;
- Наталя Тобіас – легка атлетика;
- Ганна Безсонова – художня гімнастика.

Цікаві факти ХХІХ Літніх Олімпійських ігор у Пекіні:

- церемонія відкриття Олімпіади відбулась 8 серпня 2008 року о 08.08.08 за місцевим часом. Цікавий збіг обставин – стільки цифр «8»! І не дивно: у

китайській культурі це число вважається щасливим і таким, що приносить удачу;

- уперше олімпійська збірна команда України мала свій талісман – лелек;
- 14 серпня відбулась подія, яка стала знаковою для національної команди України на Іграх у Пекіні. Шостого дня Олімпіади на рахунку збірної засяяли перші золоті медалі, здобуті у командному турнірі шаблісток;

- Інна Радомська стала олімпійською чемпіонкою Пекіна з веслування на байдарках та каное, випередивши італійку Йозефу Ідем, яка посіла друге місце, лише на 4 тисячних секунди. У багатьох інших видах спорту (плавання, легка атлетика тощо) такі результати зарахували б як однакові і вручили б дві золоті медалі;

- важкоатлетка Ольга Коробка – найважча учасниця Олімпійських ігор 2008 року. Її маса становить 167 кг;

- український боксер Василь Ломаченко на Літніх Олімпійських іграх у Пекіні у 2008 році виборов першість, здобувши перемогу у фіналі над представником Франції Хедафі Джелхіра з рахунком 9:1. Міжнародна боксерська асоціація АІВА визнала Ломаченка найтехнічнішим боксером олімпійського турніру 2008 року та вручила йому Кубок Вела Баркера;

- 23 серпня 2008 року українські спортсмени встановили рекорд за кількістю медалей, завойованих на Олімпійських іграх, – 27 нагород.

За традицією на олімпійських іграх відбуваються дні кожної країни-учасниці. День нашої держави в Пекіні відбувся 11 серпня в Українському домі, який розмістився в посольстві України. Тут зібралося 300 гостей – найяскравіших зірок світового спорту, яким господарі презентували історію та традиції нашої держави.

Основні події:

8 серпня 2008 року – о 08.08.08 за місцевим часом відбулося відкриття ХХІХ Літніх Олімпійських ігор у Пекіні;

14 серпня 2008 року – перші золоті медалі національної команди на Олімпіаді в Пекіні, здобуті в командному турнірі шаблісток;

23 серпня 2008 року українські спортсмени встановили рекорд за кількістю медалей, завойованих на Олімпійських іграх, – 27 медалей: 7 золотих, 5 срібних та 15 бронзових.

Список використаних джерел

1. Літопис ігор ХХІХ Олімпіади в Пекіні. Журнал «Олімпійська Арена» № 8-9 (87-88) 2008, вересень.

2. Пекін-2008: ігри ХХІХ Олімпіади / За заг. ред. М.М. Булатової. – К.: Олімпійська література, 2008. – 60 с.

30 років
Незалежності
України

Урок хореографічного
тріумфу

НАШЕ місто – танцювальна столиця України!

14 травня 2011 року

*Перемога команди міста Кропивницького
у танцювальному шоу «Майдан'S»*

У світі багато столиць, великих мегаполісів і значно скромніших за розмірами міст. Є столиці держав, а є столиці, наприклад, фінансів чи біржові столиці, як Нью-Йорк, Лондон чи Токіо. А можна згадати столиці світової моди, такі як Париж чи Мілан. А ще хтось може навести приклади столиць світової опери, як Мілан чи Відень. Ще довго можна продовжувати подібний перелік.

Більше того, навіть у кожній країні, окрім офіційно визначеної столиці, її громадяни можуть вам з легкістю сказати, що те чи інше їхнє місто є неофіційною столицею, наприклад, гумору, якою для нашої України є Одеса. А за звання архітектурної та туристичної столиці держави сперечаються древній Київ та вишуканий Львів. Науковою столицею України недаремно вважають Харків, з його десятками вищих навчальних закладів та десятками тисяч студентів. А столицею гончарства України є маленьке селище міського типу на Полтавщині – Опішня.

Але сьогодні ми хочемо поговорити про НАШЕ місто, про наш Кропивницький, який теж став столицею України... танцювальною!

2011 року телеканал «Інтер» вперше оголосив про проведення Всеукраїнського танцювального проєкту «Майдан'S». Особливістю цього конкурсу стало те, що в ньому брали участь не окремі виконавці чи хореографічні колективи, а танцювальні команди цілих міст. Масовість учасників, помножена на їх натхнення і майстерність – ось що хотіли бачити члени журі.

Всього у проєкті «Майдан'S» взяли участь 12 міст України, серед яких були Київ, Львів, Севастополь, Миколаїв, Запоріжжя, Харків, Дніпро, Хмельницький, Донецьк, Одеса, Чернігів. І в такій потужній компанії далеко не усі брали до уваги, як часто тоді говорили «провінційний Кіровоград» (так тоді називався наш Кропивницький). Безперечно, та і не безпідставно, головна увага

була прикута до колективів таких міст, як Одеса, Київ, Львів, Харків, Донецьк. Вважалося, що саме тут, де так багато визнаних і маститих хореографів, де можна запросто набрати сотні і навіть тисячі учасників хореографічних училищ, гуртків, студій та шкіл, і будуть сформовані ті команди, які боротимуться за звання «танцювальної столиці України».

«Майдан'S» став визначною подією для усієї України, увага мільйонів українців була прикута до цього творчого змагання, а глядачі стали і головними суддями танцювального шоу, адже окрім балів, які виставляли члени кваліфікованого журі, саме телефонні дзвінки та SMS-повідомлення глядачів визначали, яка з команд здобуде перемогу у відбірковому турі та пройде далі. Саме за таким принципом мав визначитися переможець у фіналі змагання.

Головним хореографом команди нашого міста став Олександр Лещенко, який вже мав творчий досвід, але був відомий лише у колі професійних хореографів. Молодий, енергійний, амбітний і безумовно талановитий. Чи можна було прирівняти фінансову підтримку, яку могла б отримати наша команда і команди міст-мільйонників, з величезними можливостями та бюджетами, такі як Харків, Київ, Одеса? Здавалося, що перед Олександром постало нереальне для виконання завдання. А проте успіх приходить до тих, хто не просто його прагне, а хто для нього робить усе можливе і неможливе.

Нашій команді довелося зійтися у творчому протистоянні з командами Чернігова, Одеси, Харкова. Уже у фіналі нашими суперниками стали команди Харкова, Запоріжжя, Дніпра. Дуже складна і напружена боротьба. Але кожного разу кіровоградські «майдансери», на грані емоцій і фізичних можливостей втілювали творчі задуми свого керівника, свого головного хореографа. І уся Україна завмирала перед екранами телевізорів, спостерігаючи кожен раз неймовірну за своєю красою, за оригінальністю ідей, за синхронністю, навіть не за синхронністю – за єдністю рухів і биттям сердець, – історію від нашого міста, від нашої команди, від нашого Митця.

І кожен раз наша творча команда дійсно вражала. Кожен раз глядачі бачили щось нове, жоден виступ, жодна ідея не повторилася з попередньою. Після сучасних ритмів та мелодій, які супроводжували виступи команд-суперниць, наш колектив виходив під звуки класичної музики, яку багато хореографів вважали просто непридатною для сучасного танцю, а тим більше в такому форматі як «Майдан'S». До дрибу в серці і голосі вражали постаті Ромео і Джульєтти у півфінальному виступі.

А коли у фіналі Олександр Лещенко і наш танцювальний колектив показав на сцені не просто танець, а філософське хореографічне панно, в якому переплелися і мінливість людського життя, від безтурботного дитинства, до мудрої, але вже немічної старості; і знаки Зодіаку, які раптово перетікають у символічний хрест віри та всевидяче око; і головний сенс та цінність життя – яке знаходить своє вираження у народженні нового Життя.

І коли з останніми звуками мелодії наші танцівники утворили велетенський портрет «Сікстинської Мадонни» геніального Рафаеля, глядачі усієї України зрозуміли – танцювальна столиця держави – це НАШЕ місто Кропивницький (тоді – Кіровоград).

122 бали, на противагу 82 балам другого місця здобули кіровоградці у фіналі конкурсу. Це була не просто перемога, це було втілення великої мрії. І недаремно Олександр Лещенко, у своєму слові вдячності скаже дійсно прості і, водночас, прекрасні слова про НАШЕ місто: «Це невелике місто з великим серцем!»

І навіть те, як переможці розпорядилися отриманим за перемогу 1 000 000 гривень, теж багато чому нас вчить і надихає – весь гонорар було спрямовано на побудову у місті великої кількості безпечних для дітей ігрових майданчиків.

«Майдан'S» став дійсно унікальним явищем в новій історії незалежної України. Навіть за кількістю своїх учасників, а їх загалом було більше 30 000 чоловік, він потрапив до «Книги рекордів Гіннеса». І переможцями, серед цих десятків тисяч, стали саме наші земляки. І саме завдяки їм, НАШЕ місто стало танцювальною столицею України.

Список використаних джерел

1. Фінал. Сольний виступ Кіровограда. – Режим доступу: http://elisavetgrad.ho.ua/View_video.php?id=6
2. Кіровоград – танцювальна столиця України. – Режим доступу: <https://inter.ua/ua/news/kirovograd-tancevalnaya-stolica-ukrainy-a-proekt-maydans-rekordsmen-knigi-rekordov-ginnesa>
3. Шоу Майданс. Фінал. Кіровоград – другий тур 14.05.2011 /ВІДЕО/ – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=jZ0UCuRKS0>
Шоу Майданс фінал Кіровоград перший тур 14.05.2011 /ВІДЕО/ – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=i2CLmHdBZFE>

30 років
Незалежності
України

Урок спортивного єднання

Євро-2012: «Творимо історію разом!»

8 червня – 1 липня 2012 року

*Спільне проведення Україною та Польщею
фінальної частини Чемпіонату Європи з футболу*

<https://cutt.ly/cmBn4Fq>

Найпопулярнішою спортивною грою в Європі є футбол. Тисячі професійних гравців, мільйони аматорів, десятки мільйонів уболівальників з нетерпінням чекають фінальну стадію чемпіонату Європи з футболу, яка проводиться один раз на чотири роки. УЄФА (UEFA) надзвичайно зважено підходить до вибору країни, яка проводитиме чемпіонат. Для країни-господаря приймати чемпіонат Європи з футболу – це велика честь і значні інвестиційні перспективи. Разом із тим – це серйозні випробування для транспортної, спортивної та готельної інфраструктури країни. Тільки злагоджена робота всіх служб може створити належні умови перебування як футбольних команд, так і вболівальників з усієї Європи.

18 квітня 2007 року в місті Кардіффі було ухвалено рішення, що чемпіонат Європи в 2012 році буде проведено в Україні та Польщі. Це безпрецедентне рішення, адже вперше в історії чемпіонату його фінальна частина мала відбутися в країнах центральної та східної Європи. Футбольний м'яч полетів з Уельсу до України.

В Україні розпочалося активне будівництво та реконструкція доріг, готельних комплексів, стадіонів, тренувальних баз для максимально комфортного перебування футболістів та тисяч європейських уболівальників.

Відкриття футбольного свята відбулося 8 червня 2012 року у Варшаві. Гостей зустрічали символи фіналу чемпіонату Європи Славко та Славек. Тоді ж було представлено офіційну емблему чемпіонату.

В Україні футбольні баталії розгорталися на сучасних стадіонах-красенях міст Харкова, Львова, Донецька та міста Києва.

Збірна України, здобувши одну перемогу в Києві, та зазнавши двох поразок у Донецьку, завершила участь у чемпіонаті, не пройшовши у чвертьфінал.

Головна спортивна арена нашої держави – НСК «Олімпійський» — приймала фінал, який відбувся 1 липня 2012 року. За феєричним завершенням чемпіонату Європи з футболу на стадіоні спостерігали понад 63 тисячі уболівальників.

Турнір, гасло якого – «Творимо історію разом», був символічним уроком єдності для національної та спортивної історії України та Польщі.

Чемпіонат Європи став надзвичайно потужним рекламним заходом, який познайомив європейців з Україною. Уболівальники не лише спостерігали за футбольними матчами, а й активно відвідували українські музеї, знайомилися з національною культурою, смакували вишуканими українськими стравами.

Так у єдності, спільними зусиллями було написано нову сторінку в літописі європейського футболу, а Україна презентувала себе як прогресивна, самобутня європейська держава.

* * *

Євро-2012: виклики та перспективи

Успішному проведенню такого знакового та іміджевого для України заходу передувала доволі ретельна підготовка. У 2010 році на найвищому рівні було прийнято рішення про створення Комітету з підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу. Перед ним стояло складне завдання: за відносно короткий проміжок часу підготуватися та провести європейський мундіаль. Підготовка складалася з двох великих блоків: будівництво та реконструкція інфраструктури (стадіони, тренувальні бази, готелі, фан-зони, дороги, аеропорти) та підготовка персоналу, який працюватиме з гостями чемпіонату.

У 2010 році після засідань виконкому УЄФА було ухвалено остаточне рішення про розподіл матчів міст-господарів України та Польщі, які проведуть Євро-2012. В Україні турнір прийняли чотири міста: Київ, Донецьк, Львів і Харків. Право провести Фінал Чемпіонату Європи затверджено за київським НСК «Олімпійський». Розпочалася активна робота з підготовки стадіонів.

Своєрідною інфраструктурною перлиною Євро-2012 мала стати «Донбас Арена» – стадіон, розташований у центрі міста Донецька, в міському парку культури і відпочинку, що відкритий 29 серпня 2009 року та розрахований на понад 50 тисяч глядачів та з бюджетом у 175,8 млн євро. Це перший стадіон у Східній Європі, спроектований і побудований відповідно до стандартів категорії «п'ять зірок». Зовнішній дизайн стадіону був розроблений британською компанією «АрупСпорт», яка вже мала великий досвід будівництва стадіонів. Дизайнерське рішення було таке, що багатьом стадіон нагадує «літаючу тарілку в парку». Дах стадіону нахилений з півночі на південь, що посилює природне освітлення і провітрювання поля. Газон для нього був вирощений в Словаччині і є одним з найкращих газонів у світі. В умовах дефіциту природного освітлення, для кращого зростання трави використовується система штучного сонячного світла – вперше у Східній Європі, що дозволяє траві рости навіть уночі. До відповідності стандартам УЄФА були доведені і решта футбольних арен Києва, Львова та Харкова.

Підготовка України до проведення чемпіонату Європи з футболу 2012 р. (Євро-2012) дала змогу забезпечити значне поліпшення об'єктів дорожньо-транспортної інфраструктури, туристичного, готельно-ресторанного та спортивного комплексів, соціальної сфери. Упродовж періоду підготовки до Євро-2012 в Україні було апробовано низку нових організаційно-управлінських механізмів, спрямованих на поліпшення якості інституційного забезпечення регіонального розвитку, вдосконалення механізмів структурної модернізації та розвитку регіональних економічних комплексів, державно-приватного партнерства, міжрегіональної та транскордонної співпраці. У результаті вдалося пришвидшити розбудову регіональної інфраструктури, поліпшити кадрове забезпечення регіональних економік, матеріально-технічне забезпечення та якість роботи медичних установ, правоохоронних органів тощо.

Велике значення для проведення такого глобального заходу, як фінальна частина чемпіонату Європи, мають люди, які працюватимуть з футболістами, і в першу чергу з уболівальниками. Великий обсяг роботи в цьому секторі виконують волонтери. Вже кілька десятиліть в УЄФА практикують залучення волонтерів які добровільно допомагають організувати грандіозний захід. Було дві основні їх групи, які взяли участь в організації Євро-2012. Перша – це добровольці, відбором яких безпосередньо займалося УЄФА. Орієнтовна кількість волонтерів для України становила дві з половиною тисячі.

Друга група – це волонтери міст, які зустрічатимуть Євро-2012. Так, наприклад, в Києві, де проходив фінал Євро-2012, було залучено 6 тисяч добровольців. Це була здебільшого молодь, студенти зі знанням іноземної мови та прагненням бути волонтерами.

Важливе місце відіграли не лише відбір, а й професійна підготовка волонтерів. Для цього у державній програмі з підготовки та організації Євро-2012 окремим пунктом передбачається «забезпечення підготовки та перепідготовки у ВНЗ стюардів, волонтерів, працівників сфери обслуговування, медичних працівників та працівників правоохоронних органів». Для реалізації цього передбачено було виділити 41 мільйон гривень. Варто зазначити, що волонтерський корпус упорався зі своїми завданнями на відмінно.

Також, 2012 рік був проголошений роком спорту та здорового способу життя в Україні. Контекст Євро-2012 мав актуалізувати питання спорту. А відтак звернути увагу широких верств населення на власне здоров'я. Загалом в усіх куточках країни було проведено ряд просвітницьких, науково-методичних та спортивних заходів.

Таким чином ми бачимо, що Євро-2012 це не тільки футбольні баталії, а багатокомплексне явище, яке сприяло підвищенню іміджу України на міжнародній арені, поліпшенню спортивної, дозвіллевої та соціальної інфраструктури, активізації просвітницької роботи в контексті популяризації ідей здорового способу життя.

Основні події:

18 квітня 2007 року в місті Кардіффі було ухвалено рішення, що чемпіонат Європи в 2012 році буде проведено в Україні та Польщі;

8 червня 2012 року у Варшаві відбулося урочисте відкриття чемпіонату Європи з футболу «Євро-2012»;

1 липня 2012 року на стадіоні «Олімпійський» відбувся фінальний матч чемпіонату Євро-2012.

Список використаних джерел

1. Євро-2012 [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енцикл. Електрон. дані. Режим доступу : http://uk.wikipedia.org/wiki/Ковальчук_Галина_Іванівна.

2. Мусієнко І.В. Іміджевий вимір футбольного чемпіонату Євро-2012 для України: польський погляд на проблему / І. В. Мусієнко // Гілея : науковий вісник : зб. наук. пр. Київ : ВІР УАН, 2012. Вип. 65. С. 581-586.

30 років
Незалежності
України

Урок ініціативності та
підприємливості

Наймасштабніший регіональний проєкт

3-5 жовтня 2013 року

Перше проведення

агропромислової виставки «АгроЕкспо»

Кіровоградська область здавна відома як регіон із добре розвинутим сільськогосподарським виробництвом. А тому не дивно, що саме у Кропивницькому з 2013 року, кожної осені, проходить міжнародна агропромислова виставка з польовою демонстрацією техніки АгроЕкспо. Щорічно у заході беруть участь делегації з Туреччини, Чехії, Китаю, Німеччини, Франції, Південної Кореї. Постійними учасниками є близько 500 профільних вітчизняних та іноземних компаній. «AGROEXPO» вже давно зарекомендувала себе не тільки як торговельний майданчик, а комплексний механізм, з яким пов'язано багато інших сфер економіки країни, та в рамках якого обговорюються та вирішуються важливі питання. Виставка входить у ТОП-10 найбільших аграрних виставок Європи. У 2020 році виставка стала переможцем щорічного рейтингу ФРУ Ukrainian Employers Awards в номінації «Патріотизм з доданою вартістю». Площа комплексу має рекордні для України розміри та становить 125000 м². Виставка проходить під патронатом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, а організатори виставки є:

- Кіровоградська обласна державна адміністрація;
- Федерація роботодавців України;
- Торгово-промислова палата України;
- Асоціація підприємств-виробників техніки та обладнання для АПК «Украгромаш»;
- ВГО «Українська асоціація аграрних інженерів».

Демонстраційні покази

Свою продукцію представляють провідні бренди сільськогосподарського машинобудування:

- «JohnDeere»;
- «NewHolland»;
- «Case, Fendt»;
- «Claas»;
- ХТЗ;
- «Ельворті»;

- «Лозівські машини»;
- «Білоцерківмаз»;
- Окремою експозицією в рамках заходу працює локація «AUTOLAND», на якій представляють легкові та вантажні автомобілі світових брендів;

- За ініціативи Федерації роботодавців України, на виставці демонструється і мультибрендова експозиція вітчизняної комунальної техніки.

Новинки сільгосптехніки світових та вітчизняних брендів на AGROEXPO можна побачити не тільки на статичних експозиціях, а й безпосередньо в роботі на полі. Кожного дня на спеціалізованому полігоні працює техніка, яка демонструє весь технологічний процес: від обробки ґрунту та висіву до збирання врожаю. У роботі показують дискові борони, сівалки, плуги, культиватори, обприскувачі, розкидачі добрив та багато іншого.

Оглядаючи виставкову експозицію, аграрії мають змогу ознайомитись не тільки з максимально можливою номенклатурою техніки та обладнання для АПК, а також увазі гостей пропонується експозиція племінних порід тварин та птиці.

Покровський ярмарок

В межах «AGROEXPO» традиційно проходить культурно-розважальний захід «Покровський ярмарок»:

- міні-експозиції товарів декоративно-ужиткового мистецтва;
- фестиваль вуличної їжі «Єлисавет Смак Fest», який пропонує відвідувачам посмакувати різноманітними стравами кухонь народів світу;
- конкурс «Гарбуз-велетень». У 2020 році переміг гарбуз Валентини Білоконенко з селища Степового Кіровоградської області. Вага гарбуза-велетня становила 55,3 кг;
- марафон музичних виступів народних колективів.

Під час «Покровського Ярмарку» у 2020 році відзначали 175 років від дня народження нашого видатного земляка-драматурга Івана Карпенка-Карого (Тобілевича), персонаж однойменного твору якого – Мартин Боруля – є символом-брендом ярмарку.

Всеукраїнський освітній ярмарок

На АгроЕкспо проходить Всеукраїнський освітній ярмарок, на якому вищі і середні спеціальні навчальні заклади України запрошують потенційних абітурієнтів обрати майбутню професію. Кожного року в освітньому ярмарку беруть участь близько 40 вищих і середніх спеціальних навчальних закладів. У 2018 році стенди 32 провідних навчальних закладів України відвідали близько кількох тисяч старшокласників та їх батьків з різних областей України.

Ділова програма

Впродовж виставки проходять панельні дискусії, семінари, конференції з участю Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства аграрної політики та продовольства і Федерації роботодавців України:

- «Державна підтримка розвитку галузей АПК України»;
- «Перспективи розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу»;

- «Сімейні тваринницькі ферми – нові можливості та перспективи»;
- «Мільйон з гектара»;
- Ресторанно-готельний форум Муніципального інвестиційного форуму «TIME to INVEST».

Спортивні заходи

AGROEXPO – це ще й свято спорту:

- проходить український Етап Кубка «Open Arnold Amateur Strongman», на якому змагаються найвідоміші стронгмени України, Польщі, Грузії, Латвії та Білорусії;
- 21 вересня 2017 року на виставці був встановлений рекорд України у категорії «Спорт, спец. підготовка» з перетягування агрегата масою 27200 кг (трактор NEW HOLLAND агрегований посівним комплексом ELVORTI ALCOR).

Під час проведення AGROEXPO-2017 пройшов безкоштовний майстер-клас із польотів на дронах. Усі бажаючі спробувати себе в ролі оператора дрона і дізналися про особливості застосування БПЛА в сільському господарстві. Захід проходив під назвою «DJI New Pilot Experience», а організовував його світовий виробник дронів DJI і офіційний дистриб'ютор DJI в Україні компанія Smart Trading. Гості та учасники AGROEXPO-2017 навчилися керувати дронами та отримали призи від компанії DJI.

З метою покращення роботи виставки організатори проводять щорічний «Конкурс ідей», відповідно до умов якого кожен бажаючий може запропонувати свою креативну ідею чи концепцію з метою покращення логістики роботи виставки. Після розгляду компетентним журі автори найкращих ідей отримують цінні подарунки від організаторів виставки.

Загалом, AGROEXPO – це поєднання давніх українських ярмаркових традицій та новітніх аграрних бізнес-форумів. На виставці учасники можуть презентувати свою продукцію широкому спектру відвідувачів, налагодити зв'язки для подальшої міжнародної співпраці, залучити до власного виробничого процесу найновіші технології. Аграрії мають унікальну можливість за пільговими цінами придбати сільськогосподарську техніку, племінних тварин, дізнатися про теоретичні аспекти організації бізнесу, поділитися власним інноваційним досвідом. Гості ярмарку цікаво та весело проводять час. АгроЕкспо, вже стало своєрідним брендом аграрного сектору центральноукраїнського регіону, а її популярність, яка з кожним роком тільки зростає, свідчить про позитивну динаміку та суттєві перспективи подальшого розвитку.

Основні події:

жовтень 2013 року – вперше проведено виставку AGROEXPO;

21 вересня 2017 року – на виставці AGROEXPO-2017 встановлено рекорд України у категорії «Спорт, спец. підготовка».

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт АгроЕкспо [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukragroexpo.com/>

30 років
Незалежності
України

Урок Гідності

Революція за права, честь, гідність...

30 листопада 2013 року – лютий 2014 року *Революція Гідності в Україні*

17 лютого 2021 року український парламент Верховна рада своєю постановою визнала Революцію Гідності однією з ключових подій державотворення України. Революція Гідності – це події, що тривали з 30 листопада 2013 року по лютий 2014 року і призвели до глибинних політичних та суспільних перетворень.

Терміни «Революція Гідності» та «Єврореволюція» стосовно означених подій іноді використовуються в тому ж контексті, що й термін «Євромайдан», але мають інше семантичне навантаження: «Євромайдан» здебільшого застосовується в контексті організації, форми та місця проведення протестів на підтримку європейського вибору України – як складова Революції Гідності.

Головними причинами протестів стали: надмірна концентрація влади в руках тодішнього глави держави та його «сім'ї», повзуча русифікація, нищення малого бізнесу, руйнування фінансової системи, харківські угоди, зрив підписання Асоціації з ЄС.

Перші протести в центрі столиці почалися 21 листопада 2013 року у формі мітингів, демонстрацій, студентських страйків. У ніч проти 30 листопада віддано наказ на силовий розгін Євромайдану в Києві. О 4 годині ранку, коли на майдані Незалежності перебувало близько 100 протестувальників, площу оточили 300 озброєних спецзасобами бійців «Беркуту» та з надмірним застосуванням сили витіснили людей із майдану: студентів били кийками та ногами. Внаслідок розгону було травмовано 84 протестувальники. Деякі з них знайшли притулок у Михайлівському золотоверхому монастирі. У відповідь на свавілля силових структур у Києві зібрався масовий мітинг, до якого долучилися широкі верстви населення.

Від самого початку активної фази протистояння мітингувальниками був обраний курс на мирний характер протестів. При цьому спроба втягнути мітингувальників в агресивне протистояння із силами правопорядку під час штурму Адміністрації Президента 1 грудня 2013 року зазнала невдачі: мітингувальники не долучилися до штурму, а опозиційні депутати та лідери протесту своїми тілами відгородили їх від сил правопорядку.

З метою припинення протестів 16 січня 2014 провладна більшість у Верховній Раді прийняла пакет законів, які, на думку більшості експертів, обмежували права громадян, надавали органам державної влади більшу

свободу дій у сфері покарання та переслідування учасників акцій протесту та громадянського суспільства. Ці нормативно-правові акти увійшли в історію як «Закони про диктатуру».

Прийняття цих законів викликало нову хвилю протестів, збільшило кількість невдоволених владою та підвищило активність протестувальників.

19 січня після проведення чергового віча на Майдані, близько 15-ї години і пізніше, на вулиці Грушевського в Києві відбулись зіткнення протестувальників, що намагалися пройти до будівлі Верховної Ради, та силовиків. Проти протестувальників були застосовані світлошумові гранати, гумові кулі, кийки, водомети; відповіддю на застосування сили та зброї був силовий опір.

22 січня 2014 року близько 8-ї ранку спецпідрозділ «Беркут» несподівано перейшов у наступ, протестувальники, число яких становило близько 100 осіб, відійшли, після чого барикади були частково розібрані. На 9 ранку їм вдалось повернути втрачені позиції. О 9.20 майдан і усю країну шокувала новина про перші смерті, загинули 2 протестувальники: активіст Сергій Нігоян та журналіст Михайло Жизневський.

18 лютого Верховна рада мала розглядати зміни до Конституції України. Протестувальники, які підійшли до будівлі парламенту з метою мирної демонстрації, зненацька були атаковані міліцією та «тітушками». Втрата повстанцями ініціативи на деякий час призвела до того, що силовики витіснили їх із контрольованих позицій і зайняли частину майдану Незалежності. Ввечері, з приходом темряви, спецпідрозділи розпочали штурм Майдану з боку Європейської площі та вулиці Інститутській з використанням бронетехніки. Два бронетранспортери майданівцями були знищені.

На ранок 19 лютого число загиблих становило 25 осіб, у тому числі: 9 співробітників силових структур; 16 мирних громадян та бійців самооборони Майдану. Близько 9-ї ранку 20 лютого Майдан перейшов у наступ і, не зважаючи на шалений обстріл снайперами, швидко повернув усі втрачені 18-го числа позиції і розширив контрольовану зону. Найбільш жорстоке та криваве протистояння відбулося на вулиці Інститутській, де, переважно від куль снайперів, загинуло більш ніж пів сотні повстанців. Серед них був і наш земляк, Віктор Іванович Чміленко.

Увечері 21 лютого відбувся велелюдний мітинг, Майданом несли труни з загиблими. В цей час на сцені виступили лідери опозиції, які оголосили про укладання угоди із чинним Президентом. Але цей компроміс євромайданівці засудили. Колишній сотник самооборони Майдану Володимир Парасюк проголосив ультиматум з вимогою відставки Януковича. Євромайдан підтримав сотника. У ніч з 21 на 22 лютого Янукович залишив Адміністрацію Президента та втік у Харків. 22 лютого о 17 годині 11 хвилин Верховна Рада України 328-ма голосами народних депутатів підтримала Постанову про усунення Віктора Януковича з посади Президента України, аргументуючи таке рішення самоусуненням Президента від виконання своїх обов'язків, та призначила позачергові вибори Президента України на 25 травня 2014 року.

Події 21 листопада 2013 р. – 22 лютого 2014 року стали етапом прояву українцями неабиякої сили, мужності, гідності, віри та міцності духу. Ми відстояли свободу і захистили власну гідність, але перемога ця обійшлася дорогою ціною. Понад 100 загиблих на майдані Незалежності увійшли в історію як Герої Небесної Сотні.

26 червня 2014 року Президент України Петро Порошенко вніс до Верховної Ради України як невідкладний для позачергового розгляду законопроект, яким було запропоновано увічнити пам'ять полеглих під час Революції Гідності шляхом встановлення на їх честь нового ордена Героїв Небесної Сотні.

13 листопада 2014 року Петро Порошенко підписав указ, згідно з яким в Україні 21 листопада святкується День гідності та свободи. 21 листопада 2014 року, коли вперше відзначався День гідності та свободи, Президент України Петро Порошенко під час зустрічі з родинами загиблих активістів підписав Указ про надання 99 Героям Небесної Сотні звання «Герой України» з відзначенням орденом «Золота Зірка».

11 лютого 2015 року набув юридичної сили указ Президента який оголошував 20 лютого Днем пам'яті Героїв Небесної Сотні.

18 листопада 2015 року було відкрито «Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції гідності», який не тільки зберігає пам'ять про героїчну історію Революції гідності, а й здійснює подальші дослідження цієї історичної події та популяризує знання про неї.

Основні події:

21 листопада 2013 року – у відповідь на відмову українського уряду підписати угоду про асоціацію з ЄС о 22:00 на майдані Незалежності починають збиратися протестувальники, і до кінця доби учасників мітингу нараховувалося близько 1500 осіб;

24 листопада 2013 року – в Києві відбулися велика хода та мітинг на майдані Незалежності, які зібрали більше ніж 100 тисяч громадян України;

30 листопада 2013 року – силовий розгін Євромайдану. У відповідь на побиття студентів на Михайлівську площу, де перебувала частина побитих із майдану Незалежності, зібрались тисячі киян та гостей столиці. Вдень на Михайлівській площі виник стихійний мітинг;

1 грудня 2013 року – на майдані і вулиці Києва вийшли, за різними оцінками, від 500 тисяч до 1 млн. протестувальників. Цього ж дня відбулася спроба штурму Адміністрації Президента;

8 грудня 2013 року – у Києві відбувся «Марш мільйонів»;

11 грудня 2013 року – загін спеціального призначення «Тигр», який за два дні вирвався з облоги у Василькові і пішим порядком прибув до Києва, взяв активну участь у спробі витіснення мітингувальників з майдану Незалежності;

16 січня 2013 року – Верховна рада приймає пакет законів, які обмежують демократичні права і свободи громадян. Сьогодні в публічній сфері вони відомі як «Закони про диктатуру»;

19 січня 2014 року – біля будівлі українського парламенту беззбройні мітингувальники були атаковані міліцією та «тітушками»;

22 січня 2014 року – на майдані Незалежності загинули Сергій Нігоян та Михайло Жизневський;

23 січня 2014 року – на Майдані замість барикад запалали автомобільні покришки;

28 січня 2014 року – голова уряду Микола Азаров подав у відставку «з метою створити додаткові можливості для суспільно-політичного компромісу, заради мирного врегулювання конфлікту»;

18 лютого 2014 року – мирний наступ на верховну Раду. Спецпідрозділи зустріли мітингувальників водометами та газом. Це призвело до поновлення жорстокого силового протистояння між повстанцями та силовиками. Бойові дії велись, у тому числі, із застосуванням вогнепальної зброї. О 20:00 спецпідрозділи розпочали штурм Майдану з боку Європейської площі та вулиці Інститутської з використанням бронетехніки. Два бронетранспортери повстанцями були знищені;

20 лютого 2014 року – Майдан перейшов у наступ і, не зважаючи на шалений обстріл снайперами, швидко повернув усі втрачені 18-го числа позиції і розширив контрольовану зону. Найбільш жорстоке та криваве протистояння відбулося на вулиці Інститутській, де, переважно від куль снайперів, загинуло більш ніж пів сотні повстанців. Цього ж дня лідери опозиції ознайомили майданівців з компромісним рішенням, досягнутим під час перемовин із представниками влади. Майдан не визнав досягнутих домовленостей і оголосив В. Януковичу ультиматум з вимогою відставки;

23 лютого 2014 року – Верховна Рада України 328 голосами народних депутатів усунула Віктора Януковича з посади Президента України.

Список використаних джерел

1. Біловицька, Н. Першими гаснуть зорі, що палають сильніше за всіх.../Наталія Біловицька // Урядовий кур'єр. 2015. 24 січ. (№ 13). – С. 6

2. Вауліна, О. Ніч, яка вивела нас на світло : річниця Революції гідності/ Ольга Вауліна // Голос України. 2014. 29 листоп. (№ 231). С. 1, 4.

3. Долина, Н. Захищати дім не страшно – страшно мовчати : [річниця Євромайдану] / Наталія Долина // Урядовий кур'єр. 2014. – 21 листоп. (№ 217). – С. 5.

4. Красовська, О. Річниця Майдану: солодко-гірке слово «свобода» /Ольга Красовська // Віче. 2014. № 24. – С. 28-29.

5. Лавренюк, С. Пам'ятаймо! Перші Герої Небесної Сотні/ Сергій Лавренюк // Голос України. 2015. 22 січ. (№ 10). – С. 20.

30 років
Незалежності
України

Урок самотності
народного мистецтва

Феномен Петриківки

5 грудня 2013 року

*Внесення петриківського розпису до списку
нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО*

<https://cutt.ly/cmBn4Fq>

Петриківський розпис став візитівкою нашої держави. Маючи давню історію та глибоке коріння, цей вид творчості з кожним роком набуває все більшої популярності. З плином часу змінювалися підходи до малювання, матеріали та інструменти, але це не завадило майстрам пронести через епохи предковичні традиції, аутентичне значення та символізм розпису. Зародився «феномен петриківки» у мальовничому селищі міського типу Петриківка Дніпропетровської області на березі чарівної річки Чаплинка. Сьогодні неможливо встановити точну дату виникнення петриківського розпису. Перші дослідження петриківки датуються початком ХХ ст., коли відомий дослідник народної культури Дмитро Яворницький зібрав перші зразки мальовок для колекції музею. За усними переказами селян, петриківським розписом прикрашали будинки ще на початку ХVІІІ ст.

Петриківку можна назвати селищем художників, малюють тут усі. Малюють по дереву, розмальовують стіни, печі, меблі, посуд. У 1936 році народний митець та вчитель Олександр Статива створив у Петриківці Школу декоративного розпису, де охочі могли професійно навчатися петриківського розпису. У 1950-х на базі артлі «Вільна селянка» відкрили цех декоративного розпису, який згодом переріс у фабрику «Дружба». На фабриці виготовляли сувенірну продукцію, прикрашену петриківським розписом, яку потім експортували майже у 40 країн світу.

Чимало дослідників намагалися розгадати таємницю петриківського розпису. Історичне коріння цього виду народної творчості походить від древніх традицій настінних розписів, що сягають у глибину тисячоліть, аж до часів появи праматері української архітектури – білої селянської хати-мазанки. Ці орнаменти несли глибоку космогонічну символіку та особливе магічне значення своєрідного оберегу, що, як і народна пісня, зцілює та оберігає душу людини.

Свободолюбивістю та позитивом пронизаний і розпис – його основу становлять яскраві, оптимістичні кольори, а в сюжетах зображаються святкові побутові сцени з життя. Чарівна жар-птиця є символом доброти і достатку; квіти – діти; півник – чоловіче начало, добробут, мир та злагода; калина – довголіття, здоров'я, гарний врожай; виноград був побажанням плідності, дуб уособлював чоловічу енергію, хоробрість та відвагу; мак утілював сімейну пам'ять і силу роду; барвінок – молодість, розвиток, зростання.

Унікальний інструмент у петриківці – «кошачка». Це пензлик, зроблений власноруч із пучка котячої шерсті. Матеріал для пензлика береться з-під лапки котика (відстригається невеликий пучечок). Котячий пензлик дає унікальний візерунок, який іншими пензликами ніяк не зробиш.

У Петриківці досить багато різноманітних прийомів та засобів малювання. Один із таких – тикання ягід пальцем. Справжньою ягодою вважається та, в якій залишився відбиток пальця майстра. Перші фарби петриківські майстри виготовляли самостійно з відвару трав, овочів тощо, основу яких становили кольорові пігменти. Фарби такі виготовляли на основі ясного жовтка, який забезпечував потрібні еластичні характеристики.

Краса та неповторність Петриківського розпису визнані в усьому світі. Це доводить той факт, що 5 грудня 2013 року описане мистецтво увійшло до репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства, складеного експертами ЮНЕСКО. Головна умова цього документа – зберегти явище культури для нащадків, забезпечити його постійний розвиток. Це визначна подія як для майстрів – петриківчан, так і для української культури у цілому.

Петриківку пропонували зробити логотипом Євробачення 2017 року, але вона не завоювала симпатію в креативних агентствах, які брали участь в тендері.

Петриківка – це декоративно-прикладне, станкове народне малярство. Петриківські візерунки з легкістю можна перенести на будь-які поверхні та текстури, починаючи від стін інтер'єру та великих декоративних панно і закінчуючи склом, текстилем та пластиком. Спочатку петриківський розпис наносився тільки на стіни будинків, обмазаних білою глиною. Але у зв'язку з популярністю майстри почали опановувати й інші техніки. Зокрема, збереглися паперові смужки з характерним орнаментом (так звані «мальовки»), якими прикрашали двері, підвіконня і полиці шаф, декоровані скрині, сівалки, вози, сани. Сучасні художники розписують різні сувеніри і подарунки в українському стилі – рушники, тарілки, гаманці, скриньки, пляшки, горнятка, навіть магніти на холодильник.

Людмила Бушинська, модельєр з України, надихнувшись яскравою палітрою петриківки, створила серію одягу «Петриківська чепурушка». І не звичайну, а рівня haute couture: різноманіття сорочок, спідниць, суконь, які поєднали в собі типові риси народного вбрання та тенденції сучасної моди.

Петриківський розпис набуває неабиякої популярності серед молодого покоління, цьому сприяють заклади позашкільної освіти, мистецькі центри, які відкривають нові таланти, пропагуючи зазначений вид творчості.

Петриківський розпис дуже різноманітний. Майже у кожного майстра є свій особливий почерк, манера письма, підхід до стилізації і зображення традиційних елементів. Тому малюнки на однакову тематику, виконані двома художниками, можуть кардинально відрізнятись. Цікавий підхід до вибору матеріалів. Художники користуються темперою, пастеллю, аквареллю, гуашшю, акриловими або масляними фарбами. Трапляються і більш екзотичні – деякі майстри, відроджуючи національні традиції, малюють кольоровою глиною, змішуючи її з соком рослин, яечними жовтками, молоком та спиртом. Фон, на якому створюється композиція, може бути білим, кольоровим або повністю чорним. Чорний колір у петриківці з'явився лише в 1950-х роках, з масовим виробництвом сувенірної продукції на фабриці «Дружба».

А як вам такі факти:

- петриківка потрапила до Книги рекордів Гіннеса. Розпис розміром більше ніж 130 метрів нанесений на огорожу бази спецбатальйону «Азов»;

- паркан-рекордсмен України, за довжиною бігунця петриківського розпису, знаходиться в самому центрі селища Петриківка. Навіть якщо ви проїжджатимете повз населений пункт, ви все одно на нього натрапите, адже знаходиться він біля головної автомобільної траси.

Петриківський розпис, як і будь-який вид мистецтва, не стоїть на місці. Він розвивається і реагує на події та запити сьогодення. Мало хто тепер розмальовує стіни оселі барвистими квітами – петриківка поступово переходить у новий вимір. Погодьтеся, що вона має великий потенціал для інноваційного використання. Сучасне переосмислення петриківки відбувається просто в нас на очах: популярними стають принти на футболках, світшотах, торбинах. Орнаменти петриківки прикрашають капоти авто та мобільні телефони й дедалі більше використовуються в дизайні, зокрема на посуді та предметах побуту.

Майстри петриківського розпису належно сприймають зміни й виклики сучасності, продовжуючи традицію і популяризуючи її власною творчістю. Кожен із них чітко бачить свою місію у збереженні та розвитку цього мистецтва саме вдома, в Україні.

Список використаних джерел

1. Петриківка: мальовничий дивосвіт / уклад. О. О. Скаченко; редкол. : Ю. І. Горбань, О. О. Каракоз, Ю. М. Ключко, С. Г. Винокурова, Л. А. Рибка; Київ. нац. ун-т ку-ри і мист., Наук. б-ка. – К. : Вид. центр КНУКіМ, 2017. – 96 с.

2. Петриківський розпис: бібліограф. покажч. / М-во культури України, Київ. нац. університет культури і мистецтв, наук.б-ка; уклад. : Г. О. Стешенко, О. О. Скаченко. – Київ, 2018. – 77 с.

30 років
Незалежності
України

Урок викликів

Окупація Кримського півострова

20 лютого – 18 березня 2014 року
Встановлення Росією контролю над Кримом

В ХХІ столітті український народ зробив свій цивілізаційний вибір на користь євроатлантичних цінностей, але ці події не були сприйняті нашим північно-східним сусідом, який упродовж усього періоду української незалежності розглядав нашу державу як сферу власних геополітичних інтересів.

20 лютого 2014 року, водночас із трагічними подіями в Києві, розпочинається спланована збройна агресія Росії проти України. Першим кроком, спрямованим на підірив суверенітету України, стала окупація Криму збройними силами Російської Федерації.

26 лютого 2014 року у Сімферополі відбувся великий проукраїнський мітинг. Його учасниками були переважно кримські татари, які блокували Верховну Раду АРК з метою недопущення прийняття незаконних рішень. Однак наступного дня парламент та уряд Криму захоплюють так звані «зелені чоловічки» – російські військові без розпізнавальних знаків. Вони блокували українські військові частини та розпочали підготовку до окупації півострова. Під натиском зброї депутати Верховної Ради АРК призначили нового керівника так званого уряду – Сергія Аксьонова і проголосили референдум про статус Криму.

16 березня 2014 року окупаційна влада організує так званий «референдум» щодо статусу Криму. Його результати були передбачуваними і наперед прописаними. Однак від цього результати не стають легітимними. Референдум було організовано з порушенням українського і міжнародного законодавства, а проведено під військовим тиском окупантів. Проукраїнські сили бойкотували референдум. Його результати не визнає й міжнародна спільнота.

Значна кількість військових у Криму перейшла на бік окупанта, однак українці не здавалися без «бою». Екіпаж корабля «Костянтин Ольшанський» був одним із тих, хто залишились вірними присязі. З 21 березня моряки тримали кругову оборону разом із іншим кораблем ВМС України тральщиком «Черкаси». Морський тральщик «Черкаси» намагався прорвати блокаду на

озері Донузлав. Тральщик спробував пройти поміж двох затоплених російських кораблів, і йому це майже вдалося. Однак, до судна підійшов російський катер, вдарив у бок і посадив носову частину нашого корабля на міліну. За словами командира корабля, капітана третього рангу Юрія Федаша, кістяк команди становив 50 моряків, і екіпаж мав намір надалі робити спроби прорватися крізь блокаду.

Відмовився виконувати злочинні накази російського окупаційного командування капітан фрегату «Петро Сагайдачний». Роман П'ятницький і весь склад екіпажу українського флагману залишилися вірними присязі та народу України. З 2014 року флагман Чорноморського флоту ЗСУ базується в Одесі.

Згодом, 19 квітня 2014 року кораблі «Кіровоград», «Вінниця», «Херсон», «Ковель», «Горлівка» і «Новоозерне» були передислоковані в Одесу. У травні до Одеси прибули тральщик «Генічеськ» і пасажирський катер «Добропілля».

Ще однією героїчною сторінкою української історії, є подвиг легендарного командира 204-ї бригади тактичної авіації ЗСУ Юлія Мамчура, а його слова, що особовий склад бригади в Бельбеку вірний народу України і готовий до захисту її територіальної цілісності, ще не раз будуть згадані в сучасній історії нашої держави. 4 березня українські військові провели «психологічну атаку», без зброї, під бойовим стягом Севастопольської бригади тактичної авіації імені Олександра Покришкіна та Державним прапором України, співаючи гімн України, на чолі зі своїм командиром Юлієм Мамчуром, вони рушили в бок озброєних вояків, що блокували прохід до військової частини, при цьому «зелені чоловічки» стріляли біля ніг українських льотчиків та у повітря. В результаті переговорів протягом дня частину вдалося частково перебрати під український контроль. Після захоплення військової частини, командиром якої був Юлій Валерійович, полковник повернувся на материкову Україну. За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі, високопрофесійне виконання службового обов'язку, 21 серпня 2014 року Юлій Мамчур був нагороджений орденом Богдана Хмельницького III ступеня.

20 березня 2014 року 19-річний курсант другого курсу севастопольської Академії військово-морських сил імені П.С. Нахімова Паша Гладченко разом із кількома десятками інших курсантів не вийшов на урочисте шикування. Хлопці дивилися на плац із вікна корпусу, і коли на флагшток підняли російський триколор, вони заспівали Гімн України, ставши символами вірності Україні.

27 лютого 2014 року Європейський суд з прав людини визначає як дату фактичної втрати контролю України над Кримом. Будь-які рішення, прийняті окупаційною владою після цієї дати, є незаконними.

Після окупації Криму його мешканців оголосили громадянами Російської Федерації, на півострів поширюється дія російського законодавства.

Розпочалося переслідування проукраїнських активістів. Зокрема, у 2016 році російська влада включила Меджліс кримськотатарського народу в перелік «екстремістських організацій». Низку активістів заарештували й засудили, а деякі зникли безвісти. Один із найвідоміших випадків – ув'язнення кінорежисера Олега Сенцова, якого російська влада звинуватила в підготовці терактів у Криму. Найвідомішого українського політв'язня вдалося звільнити у вересні 2019 року в рамках обміну полоненими між Україною та Росією.

США та країни ЄС запровадили санкції проти російського бізнесу й високопосадовців. Генеральна Асамблея ООН, Парламентська асамблея ОБСЄ, Парламентська асамблея Ради Європи та інші міжнародні організації також підтримали територіальну цілісність України й засудили окупацію Криму Росією.

Основні події:

20 лютого 2014 р. – початок кампанії з окупації Криму;

27 лютого 2014 р. – Європейський суд з прав людини визначає як дату фактичної втрати контролю України над Кримом;

16 березня 2014 р. – так званий «референдум» «Про статус Криму»;

20 березня 2014 рік – виконання українського гімну в Севастополі курсантами Академії військово-морських сил імені П.С. Нахімова;

2 липня 2014 рік – Парламентська асамблея Організації з безпеки і співробітництва в Європі визнала дії Росії в Криму військовою агресією.

Список використаних джерел

1. Анексія. Острів Крим. Хроніки гібридної війни / Т. Березовець. Київ: Брайт Букс. 2015. 392 с.

2. Гуменюк Наталія / Загублений острів. Книга репортажів з окупованого Криму./ Київ, 2014 р. 312 с.

3. Анна Андрієвська / Книга свідчень. Анатомія російської анексії Криму / Київ, 2016 р., 548 с.

30 років
Незалежності
України

Урок непростих рішень

На захисті суверенітету та територіальної цілісності

13 квітня 2014 року
Рішення про початок АТО

Окупація Криму стала лише першим кроком Росії в підриві незалежності й суверенітету України. Наступним етапом російської агресії стала спроба дестабілізувати ситуацію на сході та півдні України. Спочатку на цій території планували створити так звану «Новоросію». Тому навесні 2014 року Росія розпочинає дестабілізацію та стимулює розвиток сепаратистських та проросійських рухів на Донеччині, Луганщині, а також у Харкові та Одесі.

У березні-травні 2014 року тут прокотилася хвиля акцій, які російські пропагандисти назвали «російською весною». У квітні 2014 року проросійські активісти за сприяння російських спецслужб почали захоплювати адміністративні будівлі. До кінця квітня сепаратисти зайняли Донецьк, Луганськ, Горлівку, Краматорськ, Слов'янськ, Лисичанськ, Маріуполь.

Під їхнім контролем опинилася половина території Луганської та Донецької областей. В інших областях України розхитати ситуацію не вдалося: поряд із проросійськими тут відбувалися численні проукраїнські мітинги. Окрім того, ефективно спрацювали українські спецслужби, як, наприклад, у Харкові. У квітні підтримувані російськими спецслужбами бойовики проголосили створення так званих Донецької й Луганської народних республік (ДНР та ЛНР), а в травні організували псевдореферендуми на їхню підтримку.

У відповідь 14 квітня 2014 року виконуючий обов'язки президента України Олександр Турчинов оголошує про початок антитерористичної операції (АТО) із залученням Збройних сил. Воєнний стан не вводили, щоб можна було провести вибори президента та Верховної Ради й обрати нову владу. У той час українське військо перебувало в дуже скрутному становищі. Україна не планувала воювати, проголошувала мирну зовнішню політику та розраховувала на гарантії безпеки за умовами Будапештського меморандуму. Як наслідок, на початку бойових дій армії бракувало банальних речей — від забезпечення до озброєння. У складний для держави час суспільство мобілізується в масштабні волонтерські та добровольчі рухи. 14 березня 2014 року безпосередньо з майдану Незалежності перші сотні добровольців вирушили на тренувальну базу поблизу Києва. Такі добровольчі батальйони, як «Айдар», «Донбас», «Азов», «Дніпро», Добровольчий український корпус

«Правий сектор», «Київська Русь» та інші брали участь у бойових діях на найгарячіших ділянках фронту. Забезпечення війська на себе взяв масштабний волонтерський рух, який став прикладом самоорганізації українців у цей складний час. Водночас держава розпочинає активні дії у відповідь на агресію. З 17 березня 2014 року в Україні провели шість хвиль мобілізації.

Крим і контрольовані сепаратистами території оголосили тимчасово окупованими. Українська армія разом із добровольчими батальйонами розпочинає наступ, звільняючи Слов'янськ та інші міста.

У червні 2014 року новообраний президент Порошенко презентував план мирного врегулювання ситуації у східних регіонах України. План передбачав припинення вогню з ініціативи України. Утім, Росія та контрольовані нею бойовики не збиралися зупинитися. Тому в червні 2014 р. українські війська продовжили наступ. Локальні сутички переростали в повномасштабні бої з використанням авіації, артилерії та установок залпового вогню «Град».

17 липня 2014 року бойовики так званої «ДНР» збивають малайзійський пасажирський літак МН-17. Унаслідок цього гине 298 людей, серед яких громадяни Нідерландів, Малайзії, Британії та інших країн. Трагедія змусила західні держави вдатися до більш рішучих кроків щодо російської агресії. Проти Росії запровадили економічні санкції. Під них потрапив як бізнес, так і певні посадовці. До середини серпня українській армії вдалося фактично оточити угруповання бойовиків у Донецькій та Луганській областях. Бої точилися по всьому периметру районів, які контролювали так звані «ДНР» і «ЛНР». Тому, щоби зберегти самопроголошені псевдореспубліки, Росія вводить в Україну регулярні війська. У ніч на 24 серпня 2014 року в район АТО вторглися підрозділи збройних сил Російської Федерації. Вони були без розпізнавальних знаків, подібно до «зелених чоловічків» у Криму. Численне угруповання українських військ було оточене поблизу Іловайська. Російська сторона під час переговорів дала гарантії того, що українським військовим дозволять вийти з оточення. Проте знову порушила обіцянки. 29 серпня під час спроби виходу з Іловайського котла українських військових упритул розстріляли. Загибло кілька сотень солдат. Офіційно російське політичне керівництво заперечує наявність російських військ на Донбасі. Та й російсько-українську війну офіційно оголошено не було. Утім, українське законодавство визначає Росію як державу-агресора. Росія веде проти України так звану «гібридну війну», у якій важливу роль відіграє також інформаційна та економічна складові. Зважаючи на численні докази присутності російських регулярних частин, більшість членів міжнародної спільноти не сумнівається, що РФ бере безпосередню участь у конфлікті. Тому санкції проти Росії регулярно продовжують, що донині завдає економіці країни вагомих збитків.

Улітку 2014 року українська армія зазнала значних втрат. Проте й наш супротивник також. План Росії створити так звану «Новоросію» повністю провалився. Україні вдалося локалізувати непідконтрольні території до кількох районів Донецької та Луганської областей. Восени 2014 року Росія погодилася на переговори. Усе-таки приховати несподівано великі втрати російських військ було складно, як і вплив міжнародних санкцій.

Тому гарячу фазу протистояння спробували призупинити підписанням Мінських угод. Перші угоди підписали у вересні 2014 року. Сторони домовилися про припинення вогню, зупинку військ на поточній лінії зіткнення, встановлення 30-кілометрової зони безпеки, відведення важкого озброєння. Проте перемир'я було зірвано фактично одразу. Бойовики та російські окупаційні війська спробували захопити ті важливі пункти, які за Першими мінськими угодами залишалися під контролем України.

З вересня 2014 року по січень 2015 року Донецький аеропорт героїчно обороняли українські військові, яких за нескореність та мужність назвали «кіборгами». У січні 2015 року бойовики обстріляли житлові квартали Маріуполя. А в січні-лютому розпочалися запеклі бої за місто Дебальцеве. Українські військові були змушені покинути місто. У лютому 2015 року в Мінську лідери Німеччини, Франції, України та Росії (такий формат переговорів називають «нормандською четвіркою») узгодили комплекс заходів щодо виконання Мінських угод. Їх називають «Другими мінськими угодами».

Росія і надалі продовжувала своєюрідно трактувати мінські домовленості, однак війна перейшла в умовно «холодну фазу». Хоча практично щодня продовжують гинути як українські військові, так і контрольовані Росією бойовики, бої набули локального характеру. Хиткі перемир'я зі змінним успіхом тривають і досі.

У 2018 році правовий режим АТО було змінено на Операцію об'єднаних сил (ООС). Управління було передано від СБУ до Об'єднаного оперативного штабу ЗСУ.

За підрахунками ООН, станом на 2021 рік у російсько-українській війні загинули понад 13 тисяч людей і понад 30 тисяч були поранені. За оцінками, Росія завдала на Донбасі матеріальних збитків на суму близько ста двадцяти млрд. доларів. Це не враховуючи вартості всього майна, яке залишилося в окупації. На окупованих територіях окремих районів Донецької та Луганської областей наразі проживає близько півтора мільйона жителів. З них близько двохсот тисяч отримали російські паспорти, які Україна не визнає. Близько двох млн. громадян України стали внутрішньо переміщеними особами. Наразі тривають пошуки комунікативних майданчиків для врегулювання конфлікту.

Україна з 2014 року, попри війну та окупацію частини територій, впевнено рухається на Захід. Проевропейські структурні реформи, декомунізація, здобуття церковного томосу Православної церкви України, формування міжнародної коаліції на підтримку України, закріплення курсу на ЄС та НАТО. Усі ці речі віддаляють нас від «російського світу».

Основні події:

14 березня 2014 року – початок добровольчого руху. Із майдану Незалежності перші сотні добровольців відправилися на тренувальну базу поблизу Києва;

березень-травень 2014 року – серія проросійських акцій у містах сходу та півдня України, об'єднані російськими пропагандистами під назвою «російська весна». Захоплення адміністративних будівель проросійськими бойовиками з участю спецслужб РФ;

21 березня 2014 року – в Україні розпочала роботу місія ОБСЄ;
кітень-травень 2014 року – так зване проголошення незалежності псевдореспублік «ДНР» та «ЛНР»;
14 квітня 2014 року – початок Антитерористичної операції на сході України (АТО);
17 липня 2014 року – бойовики так званої «ДНР» збивають Малайзійський пасажирський літак МН-17, унаслідок чого гинуть 298 людей, серед яких громадяни Малайзії, Нідерландів, Британії та інших країн;
червень–липень 2014 року – наступ українських військ, звільнення українських міст; локалізація контрольованих Росією бойовиків до кількох районів Донбасу;
24 серпня 2014 року – вторгнення регулярних частин російської армії під Іловайськом;
вересень 2014 року – підписання Мінських угод;
вересень 2014–січень 2015 року – оборона Донецького аеропорту;
січень 2015 рік – бої за Дебальцево. Обстріл бойовиками житлових районів Маріуполя;
лютий 2015 року – Мінський саміт. Другі Мінські домовленості;
30 квітня 2018 року – правовий режим АТО змінено на Операцію об'єднаних сил (ООС);
червня 2014 року – перша зустріч «Нормандської четвірки»;
грудень 2019 року – Нормандський саміт у Парижі.

Список використаних джерел

1. Неоголошена війна. Невідомі факти і хроніки АТО [Ольга Каліновська та ін.; фот. Олександра Гляделова та ін.] – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. – 509 с.
2. Лойко С. Аеропорт. Головна книга про війну, якої не мало бути, і про героїв, які хотіли жити, але вмирали / Сергій Лойко; пер. з рос. О. Гончар. – К. : Брайт Стар Паблішинг, 2016. – 376 с.
3. Положій Є. Іловайськ: розповіді про справж. людей / Євген Положій. – 2-ге вид., випр. – Харків : Фоліо, 2017. – 378 с.

30 років
Незалежності
України

Урок мужності та
нескореності

Коли не витримав бетон

26 травня 2014 року – 23 січня 2015 року

Бої за Донецький аеропорт

у кожного народу є свої славні і водночас трагічні сторінки історії. Сторінки, які стали символом стійкості і відваги, патріотизму та самопожертви громадян країни перед лицем смертельної небезпеки для Вітчизни.

В історії України достатньо таких сторінок – драматичних і героїчних водночас. Згадаймо, як стольний Київ 1240 року з вересня і до середини грудня відбивався від кількасоттисячних орд хана Батия. А чи можна забути, як під час Берестецької битви 1651 року триста козаків стали на шляху польського війська, даючи можливість відступити товаришам, і як на завершення один козак кілька годин поспіль самотужки не давав усій армії Речі Посполитої просунути вперед через переправу.

Такі приклади є не тільки у нашій далекій історії, і в сучасності нашої країни. Уже в наші часи українцям довелося ставати на захист своєї держави у боротьбі з агресором і окупантом, доводячи і собі, і ворогам, і усьому світу, що мужності і сили духу у козацьких нащадків не менше, аніж у їхніх предків.

Коли внаслідок Революції гідності 2013-2014 року в Україні настала урядова криза (колишній президент-утікач залишив країну, припинив свою роботу Кабінет Міністрів України), сусідня з нами Російська Федерація вирішила скористатися ситуацією і анексувала український Крим. Це було зроблено, не зважаючи на всі чинні на той час міжнародні договори поміж Україною та Росією, відповідно до яких визнавались кордони та суверенітет України, гарантувалась недоторканість територіальної цілісності нашої держави. Було підступно захоплено урядові та громадські установи, заблоковано українські військові частини в Криму, захоплено багато кораблів українського військового Чорноморського флоту. При цьому активно використовувалась пропагандистська робота.

Не задовольнившись лише одним Кримом, агресор вирішив розпочати наступ проти усєї України. Телевізійні канали, контрольовані проросійськими силами, та інтернет-джерела почали цілодобово розкручувати інформаційні фейки та антиукраїнську пропаганду. Прихильники проросійських сил в Україні почали збирати мітинги в різних областях сходу та півдня України, захоплювати державні установи, вимагати створення різноманітних «народних» республік. За безпосередньої підтримки російських кураторів було створено так звані «Луганську» та «Донецьку» народні республіки. Через неконтрольовані ділянки україно-російського кордону на територію України ринули потоки

вантажівок зі зброєю та боєприпасами, техніка для терористів. Почалися важкі бої між Збройними силами України та проросійськими збройними угрупованнями. І найзапекліші бої відбувалися за Донецький аеропорт. Це важливий стратегічний об'єкт, який віддавати до рук бойовиків було вкрай небезпечно.

Перший бій за Донецький аеропорт (ДАП) відбувся 26 травня 2014 року. І провели його бійці саме нашого 3-го полку спецпризначення, який базується в Кропивницькому. Завдяки їм, умілим діям авіації бойовики зі значними втратами були відкинуті від аеропорту. Українські військові показали ворогу, що вони не віддадуть свою землю на поталу окупанту. Бойовики були не просто відкинуті, а зазнали дійсно нищівних втрат.

Надалі бої з особливою силою активізувалися у вересні 2014 року. Руйнувалися залізобетонні будівлі, але українські бійці, яких самі вороги прозвали «кіборгами», уперто продовжували захищати свої позиції, знищуючи десятки і сотні ворогів. «Кіборги вистояли, не вистояв бетон», – напишуть пізніше у соцмережах.

Згідно з українськими джерелами, наприкінці вересня 2014 року українські захисники аеропорту стали відомими як «кіборги». Уперше так їх назвав один з проросійських бойовиків, намагаючись пояснити, причину того, чому озброєні проросійські угруповання не можуть зломити запеклий опір наших захисників. Назва «кіборги» швидко стала популярною – її вживали як українські ЗМІ, так і український народ у соцмережах на позначення героїв-оборонців Донецького аеропорту. А слово «кіборги» стало словом 2014 року, чи не єдиним серед найважливіших слів того року із позитивним значенням.

Військові аналітики США точно визначили, що саме утримання Донецького аеропорту на довгий час скувало значні сили проросійських терористів та кадрових військових російської армії, не дало вільно оперувати на інших ділянках україно-російського фронту. Це дає підстави говорити про те, що, воюючи за понівечені будівлі летовища, його захисники відстоювали наші позиції вздовж усієї лінії зіткнення, вони стояли за всю Україну.

Унаслідок запеклих боїв у грудні 2014 року значних руйнувань зазнав старий термінал аеропорту. Найкривавіші зіткнення відбулися саме у січні 2015 року. Тоді проросійські збройні угруповання здійснювали систематичний штурм. 13 січня 2015 року остаточно впала диспетчерська вежа, яку утримували українські бійці.

У новому терміналі бої точилися за різні його поверхи – на фінальних етапах битви українські вояки утримували перший поверх, а підвал та верхні поверхи контролювалися супротивником.

20 січня 2015 року проросійські сили підірвали новий термінал, бетонні перекриття і стеля у багатьох секціях обвалилися, ховаючи під собою українських захисників. 23 січня 2015 року вцілілі українські бійці вийшли з терміналу, проте багато їх, поранених і контужених, потрапило до полону.

Захищаючи летовище, лише за офіційними даними, загинуло близько сотні бійців, близько 440 були поранені.

244 дні українські захисники тримали оборону Донецького аеропорту – з 26 травня 2014 року до 23 січня 2015 року. 244 дні мужності та незламності, упертих боїв, гірких втрат і перемог; 244 дні слави Збройних сил України.

Донецький аеропорт став своєрідним символом нескореності. Україна дізналася про людей, які міцніші за бетон... Про кіборгів: вони стали символом мужності та відданості ідеалам вільної та незалежної України.

Легендарним захисникам Донецького аеропорту присвячено чимало публікацій, творчих робіт, патріотичних та соціальних проєктів.

Серед них:

- фотовиставка «ВІЙНА. Без глянцю» (Валерій Логінов, м. Житомир, 2015 р.);
- роман «Аеропорт» (Сергій Лойко, вересень 2015 р.);
- повнометражний художній фільм «Кіборги» (режисер Ахтем Сеїтаблаєв, 2017 р.).

16 січня, за ініціативою захисників Донецького аеропорту, у різних містах України вшановується День пам'яті захисників Донецького аеропорту та усіх загиблих воїнів.

Основні події:

26 травня 2014 року – перший бій за Донецький аеропорт. 79 українських військовиків, основну частину яких становили бійці 3-го Кіровоградського полку спецпризначення, вибили більше 200 проросійських терористів з території нового терміналу та взяли під свій контроль летовище;

початок вересня 2014 року – загострення боїв за Донецький аеропорт. Лише 9 вересня українські захисники аеропорту знищують 3 російські танки та 2 БМП;

4 вересня-21 жовтня 2014 року – майже безперервні спроби штурмів летовища з боку бойовиків. В окремі дні – більше чотирьох штурмів за підтримки танків та «Градів». Загиблі та поранені з боку українських військових;

вересень 2014 року – українські захисники аеропорту отримали легендарну назву «кіборги». Ворог, намагаючись пояснити, чому йому ніяк не вдається захопити летовище, називає українських захисників аеропорту «кіборгами». З цього часу термін стає назвою усіх військових ЗСУ та добровольчих підрозділів, які брали участь у боях за Донецький аеропорт;

27 листопада 2014 року – бойовики 13 разів штурмували Донецький аеропорт і кожен раз були відбиті з великими втратами;

13 січня 2015 року – після багатогодинного артилерійського обстрілу обвалилася диспетчерська вежа Донецького аеропорту, яка стала одним із символів оборони летовища;

15-21 січня 2015 року – нове загострення боїв за новий термінал аеропорту (старий термінал був повністю зруйнований у попередніх боях);

23 січня 2015 року – останній день захисту Донецького аеропорту.

Список використаних джерел

1. «Кіборги вистояли, не вистояв бетон» – Україна вшановує пам'ять легендарних захисників Донецького аеропорту. – Режим доступу: <https://www.5.ua/regiony/kiborhy-vystoialy-ne-vstoiav-beton-ukraina-vshanovuie-pamiat-lehendarnykh-zakhysnykiv-donetskoho-aeroportu-234266.html>

2. Оборона Донецького аеропорту. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-55682918>

30 років
Незалежності
України

Урок декомунізації

Кропивницький – звучить гордо

14 липня 2016 року

Перейменування Кіровограда на Кропивницький

14 липня 2016 року Верховна Рада України приймає постанову № 1468-VIII, якою перейменовує місто Кіровоград на Кропивницький. Цій без сумніву знаковій події передували тривалі дискусії, гострі суперечки, громадські слухання та опитування. Процес перейменування докладно висвітлили Ольга Кирилюк та Олександр Горбунов у своїй книзі «Кропивницький: операція «Декомунізація». У ній згадані всі найважливіші, на думку авторів, події перейменовальної кампанії. Це, звісно, не остання інстанція і тим більше не єдино можливий кут розгляду зазначеного питання. Але саме на основі цієї праці ми ознайомимо вас з основними подіями перейменування Кіровограда на Кропивницький.

Уперше про необхідність топонімічних перейменувань заговорили ще наприкінці 80-х рр. Одразу було запропоновано кілька варіантів назв, найпопулярнішими були: Кропивницький, Єлисаветград, Інгульськ, Златопіль, Байгород та інші.

Черговий сплеск топонімічної активності відбувся на початку 2000-х років. 16 квітня 2000 року відбувся референдум щодо перейменування міста, але понад 70% опитаних висловилися за збереження старої назви Кіровоград.

2008 рік ознаменувався черговою спробою повернення старої-нової назви через референдум, але цього разу в бюлетені пропонувався тільки один варіант. Референдум планувалося провести паралельно з позачерговими парламентськими виборами, але світова економічна криза змусила Президента В. Ющенка відмінити своє рішення про розпуск Верховної ради, а відтак і референдум не відбувся. У відповідь місцевий осередок всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка спільно з громадським об'єднанням «Український клуб» зібрали в українському будинку вчителя прихильників української назви міста для узгодження своєї позиції і зійшлися на назві Златопіль.

Перемога Революції гідності, масовий патріотичний підйом актуалізували дещо давню топонімічну тему. В умовах військового конфлікту назва обласного міста в самому центрі України набула вже не місцевого, а

загальнодержавного значення. Особливої уваги й першочергового значення цей процес набув після прийняття закону про декомунізацію (9 квітня 2015 року).

Реалізація ідей перейменування викликала необхідність наукового обґрунтування. Саме з цією метою 11 червня 2015 року у нашому місті було проведено всеукраїнську науково-практичну конференцію «Перейменувальні процеси в топоніміці як ціннісний вибір українського суспільства».

В інтелектуальному герці зійшлися прихильники нової та старої-нової назви міста. Ще ніколи за понад два десятиліття обговорення назви міста не було предметом уваги такої авторитетної і представницької аудиторії. Учасниками конференції стали:

- *Володимир В'ятрович*, кандидат історичних наук, директор Українського інституту національної пам'яті;

- *Віктор Брехуненко*, доктор історичних наук, професор, завідувач відділу актові археографії Інституту української археографії та джерелознавства імені М.С. Грушевського НАН України;

- *Тарас Чухліб*, доктор історичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту історії України НАН України;

- *Федір Турченко*, доктор історичних наук, професор кафедри історії України Запорізького національного університету;

- *Олександр Колотуха*, кандидат географічних наук, доцент, доктор Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

- *Юрій Митрофаненко*, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри теорії та методики середньої освіти КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»;

- *Микола Тупчієнко*, кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільних наук та документознавства Центральноукраїнського національного технічного університету;

- *Володимир Панченко*, доктор філологічних наук, професор Національного університету «Києво-Могилянська академія»;

- *Ольга Кирилюк*, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка;

- *Олександр Ратушняк*, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри української літератури Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Результатом конференції стало напрацювання засадничих положень, критеріїв, методичних рекомендацій на основі сучасних підходів для реалізації закону «Про декомунізацію». Щодо перейменування Кіровограда, то більшість науковців зійшлися на назві Інгульськ.

Наступним етапом перейменувальних дискусій стали громадські слухання, проведені в міській раді 27 серпня 2015 року. За результатами слухань було вирішено внести до опитувального аркуша сім варіантів назв обласного центру: Кропивницький, Інгульськ, Єлисаветград, Златопіль,

Благомир, Ексампей, Козацький. Саме з них містяни мали обрати милий серцю варіант для найменування рідного міста.

Здавалося, що суперечка між прихильниками назви Інгульськ та Єлисаветград не завершиться ніколи. Кожна зі сторін мала свої аргументи і не готова була поступатися на користь опонентів. Але вихід знайшовся. Ще задовго до прийняття закону про декомунізацію, послідовно й аргументовано пропонував нову назву місту на Інгулі художник Ігор Смичек. Він був переконаний, що найбільш доречною для міста буде назва Кропивницький, адже факт заснування в місті театру в 1882 році занесено до календаря міжнародної організації ЮНЕСКО. Назва міста на честь геніального драматурга, режисера, актора Марка Лукича Кропивницького – це виклик бюрократії, чиновництву, корупції та безкультур'ю, оскільки Марко Кропивницький познайомив увесь світ з нашим краєм. Здавалося, що ця назва примирить непримиренних опонентів. З одного боку, вона політично нейтральна, а з іншого – має глибоке історичне коріння і значне смислове навантаження.

15 березня 2016 року Олександр Горбунов (депутат Верховної Ради України VIII скликання) реєструє у Верховній Раді постанову про перейменування міста на Кропивницький. Верховна Рада України тривалий час це питання не розглядала. Тому події 14 липня 2016 року, незважаючи на довгоочікуваність, все ж стали для багатьох приємною несподіванкою. Саме цього дня А. Парубій (голова Верховної Ради України VIII скликання) нарешті звернувся до депутатів із проханням проголосувати за перейменування Кіровограда. Народні обранці підтримують постанову. 230 голосів «за». Постанова про перейменування була негайно підписана спікером, а вже наступного дня опублікована в газеті «Голос України» і одразу набула чинності.

Назва Кропивницький була сприйнята жителями в цілому позитивно. Вона не зазнала відчутного спротиву, а тому з упевненістю можна сказати, що їй справді вдалося об'єднати громаду міста. Містяни одразу почали міняти статуси в соцмережах та прикрашати свої сторінки відповідними тематичними дописами. У той же час був запущений флеш-моб #Я_кропивничанин (за ініціативи журналіста Івана Гребенюка); перейменування стало топ-новиною на всіх телеканалах.

Сьогодні містяни звикли бути кропивничанами. Нова назва прижилася й дарує багато можливостей для створення позитивного іміджу міста. Але нас ще чекає ґрунтовна пошукова та просвітницька робота з метою дослідження історії про Кропивницького в Кропивницькому.

Основні події:

11 червня 2015 року – Всеукраїнська науково-практична конференція «Перейменувальні процеси в топоніміці як ціннісний вибір українського суспільства»;

27 серпня 2015 року – громадські слухання щодо перейменування міста Кіровограда;

15 березня 2016 року – реєстрація у Верховній Раді постанови про перейменування міста на Кропивницький Олександром Горбуновим (депутатом Верховної Ради України 8 скликання);

14 липня 2016 року – Верховна Рада України ухвалює постанову про перейменування міста Кіровограда на Кропивницький.

Список використаних джерел

1. Горбунов О. Кирилюк О. «Кропивницький: операція «Декомунізація»: Публіцистика Кропивницький, 2017. – 168 с.

2. Перейменувальні процеси в топоніміці як ціннісний вибір українського суспільства: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (11 червня 2015 року, м Кіровоград). – Миколаїв: ФОП Жаган М.Ф., 2015. – 112 с.

* * *

Про Кропивницького у Кропивницькому і не тільки

Минуло п'ять років з моменту, коли Кіровоград було перейменовано на Кропивницький. Але й досі далеко не усі знають про визначну роль та місце Марка Лукича Кропивницького в українському русі другої половини ХІХ початку ХХ століття і зокрема внесок його в процес становлення та розвитку українського національного театру.

Однією з перших дослідниць життя і діяльності Марка Кропивницького на теренах Кіровоградщини є *Лариса Анатоліївна Гайда*, краєзнавець, лауреат Кіровоградської обласної краєзнавчої премії імені Володимира Ястребова. Саме нею було не тільки ґрунтовно досліджено життя і творчість митця, а й розроблено алгоритм знайомства учнів з постаттю корифея українського театру. Ураховуючи актуальність окресленої теми, ми пропонуємо для ознайомлення та використання в роботі краєзнавчі матеріали Гайди Л.А., які вже публікувалися в попередніх виданнях.

Марко Лукич Кропивницький:

Пам'ятні місця, пов'язані із життям та діяльністю

(матеріали до уроку-мандрівки)

14 липня 2016 року згідно із законом про декомунізацію Верховна Рада України перейменувала місто Кіровоград на Кропивницький.

Постаттю гідною уваги і пошани є наш видатний земляк Марко Лукич Кропивницький – український драматург, театральний актор, режисер, засновник театру корифеїв. На жаль, у шкільних курсах української літератури та історії України життя й творчість Марка Кропивницького не вивчаються. Для багатьох учнів, студентів і педагогів інформація про дитинство, юність на теренах нашого краю, цікаві факти його біографії маловідомі. Ці відомості в основному представлені у фаховій літературі, деяких музеях та засобах масової інформації.

Метою нашої віртуальної мандрівки є презентація історичних місць, пов'язаних із життєвим і творчим шляхом Марка Кропивницького; пам'яток щодо увічнення його пам'яті на Кіровоградщині та в Україні. Серед провідних завдань – сприяння у зацікавленості творчими здобутками земляка, спонукання бажання більше дізнатись, відвідати вказані місця; формування в учнів патріотичних почуттів та загальнокультурної компетентності.

Пропоновані матеріали можуть бути використані як для реальної екскурсії на місцевості, так і у формі заочної мандрівки. Рекомендуємо педагогам використати краєзнавчі матеріали у процесі підготовки до Першого уроку, а також для виховних заходів з учнями впродовж навчального року. Форми можуть бути різноманітні – наприклад, презентація тематичного проекту «Його іменем названо місто», мініквест «Наші земляки», історико-краєзнавчі години, проект-дослідження «Наш край у родинних історіях», пізнавально-ігрова вікторина «Нові (старі) імена: у пошуках істини», проект «Актуальне минуле» (зустрічі з істориками, музейниками, громадськими активістами), урок у музеї, екскурсія-гра, театральна-музейна зустріч «Міфи музейних експонатів».

Діти емоційно і значимо сприймають регіональну історію, на власні очі побачивши місця, з якими пов'язана та чи інша подія. Так закладаються основи почуття гордості за наших земляків, пробуджується глибокий інтерес до власної історії та культури, вибудовуються своєрідні паралелі між минулим і сучасністю.

Мандрівка побудована у формі п'яти тематичних зупинок, що пов'язані з певними етапами життя Марка Кропивницького.

Зупинка перша

Місце народження, дитинство

Народився Марко 22 (10) травня 1840 року в селі Бежбайраки Єлисаветградського повіту Херсонської губернії – нині село Кропивницьке Новоукраїнського району Кіровоградської області: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Кропивницьке_\(Новоукраїнський_район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Кропивницьке_(Новоукраїнський_район)).

Учням завжди цікаві дитячі історії. Неодноразові спроби опису дитинства Марка Кропивницького здійснили декілька письменників та публіцистів. Зокрема, цьому періоду його життя присвячені книги: М. Смоленчука «Степи полинові» та «Ой літав орел»; М. Петрова «Маркове дитинство»; В. Шурапова «Марко Кропивницький та його спадкоємці». Аби дійсно відчувати дух часу, життя родини, стосунки, особливості середовища, де формувалась особистість – варто «почути» самого Марка Лукича, який детально й емоційно описав своє дитинство в «Автобіографії (за 65 років)» (Кропивницький М.Л. Збірник статей, спогадів і матеріалів. – К.: Мистецтво, 1955. – 530 с.).

Отже, дід Марка – Іван Кропивницький – служив економом у поміщика полковника Живанова у селі Семикосовці, там він помер і похований.

Батько, Лука Іванович, походив зі шляхетного роду, незважаючи на походження і посаду управителя поміщицьких маєтків, був людиною «труда мозольного». Коли вчився в Єлисаветграді в повітовій школі, під час екзаменів, дійшла до нього чутка про смерть батька. Оскільки все майно забрала мачуха, тож Луці довелось із сімнадцятирічного віку йти на свій хліб, піклуючись ще й молодшу сестру, яку він віддав на навчання до швачки в Єлисаветграді. Своє положення й статус він заробив тяжкою працею. 9 років працював у Живанівці, а далі перейшов на службу до сенатора Фундуклія в село Бежбайраки, де у 26 років одружився.

Мати – Капітолїна Дубровинська – з родини капельмейстера, проживала у селі Комишувате. Вона мала чудовий голос, грала на скрипці, фортепіано, флейті, гусях, гітарі та багатьох інших музичних інструментах. Саме у Бежбайраках і народився Марко. Мати не любила свого чоловіка Луку Кропивницького, вийшла за нього заміж із вдячності, оскільки саме він захистив її від батька, який знущався над домашніми. Коли Маркові було п'ять років, Капітолїна Іванівна покинула сім'ю, зустрівши своє кохання.

У Марка було непросте дитинство, що надалі позначилось на його житті. Він залишився у батька; специфіка служби управителя маєтків не дозволяла Луці Івановичу приділяти достатньо уваги вихованню дітей. Проте він усіляко піклувався про сім'ю, як тільки міг, і з усіх сил намагався дати сину та доньці можливу на той час освіту. Почалися Маркові «університети» на восьмому році життя з навчання у приватній школі шляхтича М. Рудковського в сусідньому селі Олександрівці, де учні мали не тільки навчатися, а й виконувати всю роботу по господарству. Притому за навіть незначну провину Рудковський повчав свою дармову робочу силу нагайкою. Не раз довелося скуштувати такої вчительської «ласки» й малому Маркові. Скінчилося це «навчання» тим, що розгніваний Лука Іванович забрав сина додому. Урешті-решт батько відправив малого Марка до Бобринця, де проживали його бабуся і мати.

У 1965 році село Бежбайраки було перейменовано у Кропивницьке. [https://uk.wikipedia.org/wiki/Кропивницьке_\(Новоукраїнський_район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Кропивницьке_(Новоукраїнський_район)). Нині у селі працює Кропивницька філія Рівнянської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 2: http://kropyvnytskeschool.edukit.kr.ua/informaciya_pro_zaklad/istoriya/, де у шкільній бібліотеці зібрані матеріали й відомості про родину Кропивницьких та діє тематична виставка.

Зупинка друга

Бобринецькими стежками

Більш-менш системну освіту Маркові вдалося здобути в Бобринецькій повітовій школі, де він навчався з 1853 по 1856 рік. У цей час хлопчина жив у сім'ї своєї бабусі по матері Уляни Василівни Дубровинської, сини якої (дядьки Марка – Олексій, Єгор, Микола і Федір) були музично обдарованими людьми, добре грали на різних музичних інструментах, любили літературу. Вони співали народні пісні, серед яких були й українські. Марко Іванович пригадував: «...Не проходило вечора, щоб у нашій господі не лунала музика або спів. Увечері до дядьків збирались товариші, найпаче в неділю, частувалися, співали (усі дядьки були в церковнім хорі) духовні концерти і світські пісні, а іноді і читали гуртом, найчастіше Гоголя і «Енеїду» Котляревського». Ставлення до малого Марка було доброзичливим, як він вказував, що «дядьки дуже панькались зі мною...».

Живучи в Бобринці, Марко часто бачився з матір'ю, яка розучувала з ним вокальні партії, навчала грі на фортепіано, скрипці, гусях. Марко був багатогранно обдарований від природи і розвитком своїх талантів завдячував своїм рідним. Бабуся, як і мати, утримувала невеличку школу, де вчила учнів молитись Богові, читати «церковне й гражданське», писати, три правила

арифметики, а також танцювати. Коли Марко був у першому класі, то допомагав бабусі навчати її учнів...

Декілька разів Марко покидав містечко, намагаючись продовжити освіту (кілька років жив в маєтку князя Кантакузена в селі Катеринівці, то в садибі генерала Бутовського, то в домі офіцера Бракера, то в оселі священника Нестеровського, далі у Вознесенську), але з часом знову повертався до Бобринця.

Саме тут почалася його творча діяльність. Величезний вплив на вирішення подальшої долі Марка мало знайомство в підлітковому віці з театром. Сталося це завдяки приїзду до Бобринця влітку 1854 року драматичної трупи Л. Млотковського. Після цього бажання виступати на сцені в нього було таким, що «ані перспектива службової кар'єри, ані рішучі протести батька вже не змогли приглушити той потяг». Через деякий час дядько Кропивницького – Микола Дубровинський – організував у Бобринці театральний гурток, до якого залучив і небожа.

Після закінчення 1856 р. з похвальним листом повітової школи і невдалої спроби продовжити навчання в Другій Київській гімназії Марко відвідує заняття на юридичному факультеті Київського університету як вільний слухач.

Провчившись три семестри, він повертається до Бобринця, де з лютого 1864 р. служить у повітовому суді на посаді «столоначальника по гражданській часті». Але основною причиною повернення був створений тут акторами Соболевими (братом і сестрою) театральний гурток, активну участь у роботі якого брав, до речі, і молодий Іван Тобілевич. Цей аматорський колектив ставив п'єси українських та російських драматургів. Після від'їзду з міста акторів Соболевих Кропивницький фактично стає керівником гуртка. Він пробує свої сили як актор, режисер, співак, композитор, таким чином торуючи свій шлях до професійної сцени. Гурток, заснований у Бобринці, діяв під орудою М. Кропивницького і після переведення повітових установ до Єлисаветграда, тільки у 1864-1865рр. тут було поставлено не менше сорока вистав!

Марко Лукич був закоханий у місто Бобринець, воно для нього було надто дорогим, адже саме тут, як він казав: «... я пережив найгарячіші молоді задуми і найпалкіші поривання». До речі, і востаннє побував він у Бобринці, у березні 1910 року, перед гастролями до Одеси. Детально цю зустріч із земляками описав його син Володимир у «Сімейних хроніках...».

На сьогодні в місті Бобринці збережені практично всі пам'ятні місця, що пов'язані з життям видатного земляка (<https://uk.wikipedia.org/wiki/Бобринець>), зокрема, це будівлі: будинок бабусі У. Дубровинської (де він жив у дитячі роки), колишньої ратуші (тут працював), колишнього трактиру (де організовувались аматорські вистави), повітової школи (де навчався). У місті є сквер Кропивницького, де у 1972 році було відкрито пам'ятник-погруддя та посаджено 125 дубів.

Матеріали про життя Марка Кропивницького та його родини на Бобринеччині, зокрема і про діяльність аматорського театального гуртка як провісника українського професійного театру, представлені у місцевому

районному музеї імені М. Смоленчука: <http://ridna.ua/museums/bobrynetskyjrajonnyj-muzej-imeni-m-smolenchuka/>.

Зупинка третя У Єлисаветграді

У 1865 році центр повіту було переведено із Бобринця до Єлисаветграда. М. Кропивницький був призначений письмоводителем у Єлисаветградський сирітський суд, поселився в родині Тобілевичів (хаті Карпа Тобілевича) – нині Літературно-меморіальний музей І. Карпенка-Карого: http://www.karpenkokarymuseum.kr.ua/muz_kar_u.html.

Живучи в Єлисаветграді, разом із місцевими аматорами та у складі заїжджих професійних труп Кропивницький виступає у приватному театрі Трамбіцького. На казенній службі майбутній засновник театру корифеїв не просувався, а незрідка й зовсім втрачав заробіток через захоплення мистецтвом та участь в аматорських виставах.

Карта гастролей, а фактично його мандрівного життя, що була укладена Віктором Ярошем, указує на перебування Кропивницького в Єлисаветграді у 1875, 1877, 1880, 1881, 1882, 1883, 1885, 1887, 1888, 1889, 1890, 1895, 1900, 1909, 1910 роках.

Найбільш повно про перебування Марка Кропивницького в нашому місті можна дізнатися у Меморіальному музеї М. Кропивницького, що був відкритий 2 жовтня 1982 року. Музей розташований у будинку, де мешкав видатний український драматург і театральний діяч:

http://www.kokm.kr.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=161&lang=ua, що на вулиці Болотянній – Пролетарській, а нині М. Смоленчука. На приміщенні музею відкрито меморіальну дошку, яка інформує, що тут проживав у різні часи Марко Кропивницький. Будинок належав Марфі Зайковській, яка доводилась тіткою Олександрі Вукотич, першій дружині Марка Лукича. Подружжя мало двох дітей, це: Костя Вукотич (прийомний син) та Марія Кропивницька. Оскільки Олександра померла рано, коли їй було близько 30 років, то діти жили у будинку, у родині Зайковських, і сюди часто приїздив Марко Лукич. Пізніше він придбав для дочки Марії помешкання у Харкові, а будинок Зайковських у 1910 році був проданий (тут розміщувались спочатку різні підприємства, а далі житлові квартири аж до 1882 року).

Значну роль у створенні Меморіального музею М. Кропивницького відіграли наші земляки Микола Смоленчук, Віктор Ярош та Євгенія Чабаненко. У 1982 році було відремонтовано приміщення, почав діяти музей на громадських засадах, а у 1983 році він отримав юридичний статус філії обласного краєзнавчого музею. У вказаному музеї можна замовити як оглядову, так і декілька тематичних екскурсій, що презентують особливості життя й діяльності видатного земляка – Марка Кропивницького. Експозиція музею складається з декількох розділів, що розповідають про сім'ю драматурга й актора, про його дитинство і навчання в гімназії та університеті, про його творчий шлях у мистецтві як засновника першого професійного українського театру.

Неодноразово до цього будинку приїздив Марко Лукич у більш пізні часи. Як згадує його син Володимир, «...у березні 1888 року після закінчення спектаклів в Одесі Марко Лукич розстався з товариством корифеїв. Весною і літом він живе разом з Надією Василівною в Єлисаветграді, оселившись у тітки свої першої дружини – Марфи Петрівни Зайковської. 20 травня в Надії Василівни народилась дочка. За бажанням батька, дівчинку назвали Олександра на пам'ять про першу дружину Марка Лукича. В Єлисаветграді Марко Лукич не сидів без діла. Він написав п'єсу «Де зерно, там і полова», яка зразу не була дозволена цензурою, а тільки після переробки її і вже під іншою назвою «Дві сім'ї» через кілька років побачила світло рампи».

Зупинка четверта

Творчо-мандрівне життя (1871-1910 рр.)

У вересні 1871 року, після смерті батька, Марко Лукич назавжди покидає казенну службу, розпродує отримане у спадок господарство і разом з дружиною Олександрою Вукотич їде до Одеси, де отримує запрошення зіграти на сцені Народного театру графів Моркових і Чернишова роль Стецька у «Сватанні на Гончарівці». Успіх був грандіозним. «Дебютант у ролі Стецька Кропивницький привернув загальну увагу своєю грою; під час виходу його на сцену регіт глядачів майже не змовкав. Деякі куплети примушували його повторювати двічі, а то й тричі, оплескам не було кінця», – зазначалось у газеті «Одесский вестник». Від цієї події розпочинається нова сторінка не лише в біографії Кропивницького, а й в історії національного театру.

Більш сприятливе середовище для розвитку українського театрального мистецтва знаходить Кропивницький у Харкові, куди переїздить восени 1873 р. Тут, у трупі А. Колюпанова-Александрова, йому вперше пощастило здійснити постановки таких українських п'єс, як «Не ходи, Грицю, на вечорниці» і «За Немань іду» Володимира Александрова, а також виставити власну драму «Дай серцеві волю, заведе у неволю». Слава Кропивницького як актора й режисера сягає далеко за межі України. У 1886 році М. Кропивницький гастролював у Петербурзі. Як згадує його син Володимир, «...театральні хвилювання поглиблювались прикростями його невлаштованого, невдалого особистого життя. Будучи кілька років удівцем, Марко Лукич повинен був нести моральну й матеріальну відповідальність за своїх маленьких дітей, які жили до того ж окремо від нього, оскільки сам він переїжджав з трупою з міста в місто. Багато всіляких турбот завдавав йому прийомний син Кость, якого ніяк не вдавалось офіційно всиновити. Хвилювала його також доля дочки Марусі, яка жила в тітки першої дружини М. Зайковської. Але найуразливішим місцем була доля його дворічного сина Павлуші, який залишився у матері – артистки Л. Квітки (Тимковської) після розриву її з Марком Лукичем. Під час одного із спектаклів Марко Лукич познайомився з молодою жінкою лікарем Надією Василівною Гладушенко.

У травні 1886 р. в Новочеркаську вони одружились». Цей шлюб був щасливим для обох, у них народились троє дітей: син Володимир та дочки – Олександра та Ольга.

Юрій Меженко здійснив унікальне дослідження «Хронологія артистичної діяльності М. Кропивницького (матеріали до біографії)», де зібрано якнайповніші відомості про його виступи як артиста і відгуки на них у пресі з 1871 року по 1910 рік. Лідерами за кількістю й тривалістю гастролей та виступів, безперечно є два міста – це Одеса та Харків! Далі йдуть Єлисаветград, Київ, Полтава, Петербург, Москва, Катеринослав, Ростов, Миколаїв, Новочеркаськ, Чернігів, Кременчук, Житомир, Таганрог, Воронеж, Кишинів, Херсон, Катеринодар, Ставрополь, Владикавказ, Сімферополь, Тифліс, Батум, Кутаїсі, Баку, Маріуполь, Керч, Ялта, Варшава, Вільно, Мінськ, Курськ, Орел, Гомель, Бобруйськ, Саратов тощо... Найбільш повно і цікаво описує постійну творчу, складну й виснажливу працю Марка Лукича його син Володимир у книзі «Із сімейної хроніки Марка Кропивницького». Також творчо-мандрівне життя візуально презентує карта «Місця виступів М. Кропивницького з 1871 р. по 1910 р.», яка є у Меморіальному музеї М. Кропивницького та книзі В. Шурапова Марко Кропивницький та його спадкоємці. Історичний нарис. – Кіровоград: «КОД», 2010.

Зупинка п'ята ***Хутір Затишок***

Улітку 1889 року Марко Лукич купує в поміщика Березовського хутір Сашине за 120 верст від Харкова і за 20 верст від повітового міста Куп'янська (недалеко від села Сподобівки, нині Шевченківського району Харківської області). Садиба була розташована в дуже мальовничій місцевості, серед степових рівнин попадались невеликі горби. Тут було і чимало гаїв та лісів із поетичними галявинами, і ставок з красунями-вербами, посадженими господарем, і великий сад з різноманітними фруктовими та декоративними деревами, котрі також посадив сам Кропивницький, і багато чого іншого, що робило хутір дуже привітним, майже казковим. Навесні 1890 року сюди переїхала уся сім'я: Надія Василівна з Сашою і мати Марка Лукича Капітоліна Іванівна. Марко Лукич використовував найменшу можливість, щоб вирватись до себе і трохи відпочити в Затишку, так він незабаром назвав свій хутірець. У садибі постійно гостювали друзі і знайомі митця. На особливу увагу заслуговує приїзд до Затишка ушавлених майстрів української сцени І. Карпенка-Карого й М. Садовського. Сталася ця подія навесні 1900 р., і пов'язана вона була з майбутньою спільною роботою Кропивницького і братів Тобілевичів в об'єднаній трупі корифеїв. Хутір був для М. Кропивницького своєрідною оазою. Тут він і відпочивав душею, і набирився натхнення для творчості, написав понад двадцять п'єс, серед яких «Олеся», «Замулені джерела», «Титарівна» (за Шевченком), «Супротивні течії», «Конон Блискавиченко», «Мамаша», «Розгардіяш», «Скрутна доба», «Старі сучки й молоді парості», «Зерно і полова», «Страчена сила», працював над своїми мемуарами. Живучи в Затишку, Кропивницький досить часто виїздив на гастролі. Тому господарство вели в основному його дружина і прикажчик. Проте в ті дні, коли драматург перебував у садибі, він з великим задоволенням поринав у сільське життя. Значно більше уваги господарству починає приділяти митець після 1902 р., коли після погіршення здоров'я перестає постійно виступати на професійній

сцені і живе здебільшого у Затишку. Одним із його найулюбленіших занять було садівництво. Кропивницький вирощував найкращі сорти яблунь, груш, черешень, винограду. Чимало фруктових дерев ним було привезено з уславленого Каразинського садівництва, що знаходилось у Богодухівському повіті Харківської губернії, а окремі сорти винограду виписувались навіть із Франції. 1909 р. на виставці в повітовому місті Куп'янську за зразкове ведення господарства драматурга було нагороджено бронзовою медаллю Харківського товариства сільських господарів. Марко Лукич відкрив у себе на хуторі початкову школу з українською мовою навчання. Однією з маловідомих сторінок діяльності М. Кропивницького в останні роки життя є організація ним першого на теренах Російської імперії дитячого театру, акторами в якому були самі діти. На вистави у Затишок з великим задоволенням приходили діти й дорослі. У січні 1910 р. у столичному журналі «Театр и искусство» було надруковано нотатку про успішні виступи малолітніх аматорів. «Дитячий театр Марка Кропивницького явище безпрецедентне, оскільки акторами у його дитячому театрі, як уже йшлося, були діти. Нічого подібного ніколи не було в історії не тільки української, а й європейської культури. Разом із невеличкою школою з українською мовою навчання, яку в ці роки драматург започатковує у своїй садибі, його дитячий театр стає справжнім промінчиком світла у «царстві пітьми», що панувала в тогочасному українському селі».

Увічнення пам'яті Марка Кропивницького

Пам'ятники:

- У Харкові, на місці поховання Марка Кропивницького: https://uk.wikipedia.org/wiki/Файл:Пам%27ятник_на_могілі_М._Кропивницького_в_Харкові.jpg. У 1914 році було встановлено погруддя (скульп. Ф.Балавенський) в середині Театрального скверу.

- У місті Кропивницькому, на території Меморіального музею за адресою: вул. М. Кропивницького, 172. Є відомості про те, що цей бюст був створений скульптором Іваном Гончарем на початку 90-х років. Однак довгий час його не встановлювали, був привезений до музею і зберігався у ньому. Лише у 2003 році, до ювілею українського професійного театру, було виготовлено постамент і урочисто відкрито.

- У місті Кропивницькому, біля приміщення Кіровоградського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені Марка Кропивницького: <http://teatr-koryfeiv.com.ua/istorija-teatru.html>. Встановлено у 1968 - 1969 році, автори – скульптор Е. Кунцевич, архітектор Ю. Кисличенко. Пам'ятник М. Кропивницькому являє собою гранітну вертикальну стелу, нижня частина якої відполірована, а у верхній – необробленій – у техніці високого рельєфу виконаний портрет Кропивницького. На фасадній стороні напис: «Марко Лукич Кропивницький. 1840-1910 роки». Пам'ятник переносився у зв'язку з ремонтом і створенням Театральної площі, і нині розташований у сквері біля театру.

- У місті Бобринці, у сквері, якому до 125-річчя з дня народження М. Кропивницького присвоєно його ім'я. Тут у 1972 році було споруджено погруддя Марку Кропивницькому та посаджено 125 дубів.

- У селі Кропивницькому (Бежбайраки) Новоукраїнського району Кіровоградської області.

Присвоєння імені Марка Кропивницького:

- 14 липня 2016 року згідно із законом про декомунізацію Верховна Рада України перейменувала місто Кіровоград на Кропивницький.

- Ім'я Марка Кропивницького присвоєно Кіровоградському академічному обласному українському музично-драматичному театру, Центральній бібліотеці в м. Миколаєві, Сподобівській школі Шевченківського району Харківської області, що знаходиться поблизу хутора Затишок, де драматург мешкав останні двадцять років свого життя.

- Його ім'ям названі вулиці у селі Сподобівці, смт Шевченковому (Харківська обл.), а також у Києві, Харкові, Одесі, Кропивницькому.

- На честь засновника уславленого театру корифеїв перейменовано село, в якому він народився. На фасаді театру ім. Лесі Українки в Києві є меморіальна дошка з силуетом Кропивницького і словами: «У цьому будинку 10 січня 1882 року під керівництвом великого артиста і драматурга М.Л. Кропивницького відбувся перший виступ українського професійного театру».

Список використаних джерел

1. Кропивницький Марко Лукич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Кропивницький_Марко_Лукич.

2. Кропивницький В.М. Із сімейної хроніки Марка Кропивницького (Спогади про батька) / В.М. Кропивницький. – К.: Мистецтво, 1968. – 214с.

3. Кропивницький М.Л. Збірник статей, спогадів і матеріалів / М.Л. Кропивницький. – К.: Мистецтво, 1955. – 530с.

4. Марко Кропивницький у фотографіях [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.kr.ua/kray/kropivnickiy/kropuphoto/>.

5. Меморіальний музей М.Л. Кропивницького [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.kokm.kr.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=161&lang=ua

6. Смоленчук М. Марко Кропивницький і його рідний край / М. Смоленчук. – К., 1971.

7. Степанова О. Харьковские дороги Марка Лукича [Електронний ресурс] / О. Степанова. – Режим доступу: <http://uc.kr.ua/2018/06/12/harkovskye-dorogumarkalukycha/>.

8. Шурапов В. Марко Кропивницький та його спадкоємці. Історичний нарис / В. Шурапов. – Кіровоград: «КОД», 2010. – 392 с.

9. Ярош В.П. Марко Лукич Кропивницький – видатний діяч української культури. До 150-річчя від дня народження / В.П. Ярош. – Кіровоград: 1990. – 32 с.

30 років
Незалежності
України

Урок євроінтеграції

Безвіз – Європа без кордонів

11 червня 2017 року

*Набрання чинності рішення Європейського Союзу
про безвізові поїздки для громадян України
до держав-учасниць Шенгенської угоди*

<https://cutt.ly/cmBn4Fq>

Впродовж багатовікового історичного процесу Україна неодноразово демонструвала свою європейськість та прагнення посісти відповідне місце у європейській співдружності. Повага до прав та свобод людини, демократії і парламентаризму, громадянської ініціативності та людиноцентризму, прагнення до високих стандартів освіти і соціальних гарантій – це той наратив, що ідентифікує нас як європейське суспільство.

Знаковим для євроінтеграційного поступу нашої держави став 2014 рік. 21 березня в Брюсселі було підписано політичну частину Угоди про асоціацію України з ЄС. Фактично, європейське співтовариство визначило спектр реформ, проведення яких гарантуватиме нам повноправне членство в співтоваристві.

Однією з ключових цінностей і невід’ємним атрибутом ЄС є відкритість кордонів. 17 травня 2017 року Брюссель відкрив свої кордони для України, підписавши угоду про безвізовий режим. Кожен громадянин України отримав право на вільний в’їзд до країн Європейського союзу та перебування там 90 днів упродовж півроку.

Ці дві дати є знаковими не тільки для євроінтеграційного шляху України, а й загалом для вітчизняної історії. Але таким успіхам передував тернистий шлях щоденної напруженої роботи «конструкторів» європейськості України. Пропонуємо вам ще раз пройти звивистими шляхами нашої євроінтеграції.

В роки незалежності Україна офіційно стала на євроінтеграційний шлях 14 червня 1994 р. внаслідок підписання угоди про партнерство та співробітництво між Європейськими співтовариствами і Україною. Цей документ започаткував співробітництво з широкого кола політичних, торгівельно-економічних та гуманітарних питань. Крім того, укладено низку галузевих угод та документів міжнародно-правового характеру, згідно з якими здійснюється співробітництво між Україною та ЄС.

7 травня 2009 у м. Прага Україна стала учасницею ініціативи ЄС «Східне партнерство». Політика Європейського Союзу (ЄС) має на меті зміцнення стосунків зі східними сусідами ЄС і є продовженням східного напрямку існуючої Європейської політики сусідства.

Євроінтеграція – цивілізаційний вибір України, одна з ключових вимог Революції гідності. У системі зовнішньополітичних пріоритетів України вона посідає особливе місце. Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС.

Політичні переваги інтеграції України у ЄС пов'язані зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є гарантією, а виконання його вимог – інструментом розбудови демократичних інституцій в Україні. Крім того, членство у ЄС відкриє шлях до колективних структур спільної безпеки Євросоюзу, забезпечить ефективнішу координацію дій з європейськими державами у сфері контролю за експортом і нерозповсюдження зброї масового знищення, дасть змогу активізувати співробітництво в боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, наркобізнесом тощо.

Невід'ємною складовою євроінтеграційних потуг України є отримання «безвізу». Підписання угоди про безвізовий режим України з ЄС відбулося у Страсбурзі 17 травня 2017 року, за присутності президента України Петра Порошенка та голови Європейського парламенту Антоніо Таяні. Один із ключових принципів функціонування ЄС – вільний рух людей, товарів, послуг, фінансів в межах співдружності. Відкритість кордонів Європейського союзу для України є своєрідним меседжем про готовність європейців прийняти нас у співдружність.

Членство в Європейському союзі – це можливість, інституційна, матеріально-технічна, політична та експертна підтримка, за допомогою якої ми зуміємо розбудувати Європу в Україні.

* * *

Важливі факти з історії Євросоюзу та європерспектив України

Інтеграційні процеси в Європі, що почалися після закінчення Другої світової війни, на початку ХХІ ст. досягли значної інтенсивності і масштабів. Нині в рамках Європейського Союзу об'єдналися 27 держав-членів із населенням близько 441 млн чол. На базі господарських організацій держав-членів ЄС створений гігантський народногосподарчий комплекс, який протягом тривалого часу демонструє швидкі темпи розвитку, забезпечуючи високий рівень життя, добробуту і соціального захисту населення. Досягнення соціальної ринкової економіки зумовлені глибокими демократичними перетвореннями, сталими структурами громадянського суспільства і захисту прав людини.

Європейський Союз (ЄС) – European Union (EU) – це об'єднання країн Європи, які через створення спільного ринку, економічного та валютного союзу, а також шляхом реалізації спільної політики й діяльності мають на меті забезпечити безперервне економічне зростання, соціальний розвиток і згуртованість держав-членів. Держави ЄС створили спільні інституції, яким делегували частину своїх національних повноважень для того, щоб рішення в певних сферах загальних інтересів могли ухвалюватись демократичним шляхом на загальноєвропейському рівні. ЄС не бере за основу жодну з моделей національної держави: не є ані федерацією, ані конфедерацією. Це винятковий зразок об'єднання, у якому держави-члени виступають як незалежні та суверенні суб'єкти, які об'єднують свої можливості у багатьох сферах, де мають спільні інтереси.

Поняття «Європейський Союз» запроваджено із дня вступу в дію Маастрихтського договору про Європейський Союз (01.11.1993 р.) як поєднання наднаціональної (Європейська Спільнота) і міжурядових складових.

У результаті політики розширення ЄС отримав спільні кордони з Україною 1 травня 2004 року, коли до союзу приєдналися десять країн, у тому числі Польща, Угорщина, Словаччина. Наразі спільна протяжність кордонів України та ЄС становить 1390,742 км. Протягом багатьох років правовою основою відносин між Україною та ЄС була Угода про партнерство та співробітництво від 14 червня 1994 року (набула чинності 1 березня 1998 р.). Угода надає широкі можливості перетворень у політичних, торгівельно-економічних та гуманітарних питаннях. У листопаді 2013 року на саміті у Вільнюсі очікувалось підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Однак, 21 листопада 2013 року Кабінет Міністрів України вирішив

призупинити процес підготовки до підписання угоди з Євросоюзом. Унаслідок цього по всій Україні розпочались масові акції протесту.

21 березня 2014 року в Брюсселі було підписано політичну частину Угоди про асоціацію з ЄС з участю українського прем'єр-міністра Арсенія Яценюка. Ця подія дала поштовх укладенню цілої низки документів, які фіксували все тісніше зближення України та ЄС:

- 27 червня 2014 року – Президент України Петро Порошенко підписав другу (економічну) частину Угоди про асоціацію з ЄС. Президент Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу заявив, що Угода про асоціацію є початком вступу України в ЄС. Того ж дня Комісар ЄС з питань розширення Штефан Фюле заявив, що він вірить у майбутнє членство України в ЄС.;

- 16 вересня 2014 року Європейський парламент ратифікував Угоду про асоціацію між Україною і Європейським Союзом синхронно з Верховною Радою України (у вигляді телемосту технологією Skype);

- З 1 листопада 2014 року вступило в силу тимчасове застосування Угоди про Асоціацію;

- 23 лютого 2017 року Верховна Рада ратифікувала Угоду між Урядом України і Європейським Союзом про участь України у програмі COSME.

Щоб приєднатися до Євросоюзу, держава-заявник має задовольняти політичні та економічні умови, загальновідомі як Копенгагенські критерії (в честь минулого в Копенгагені саміту 1993 року): демократичний уряд, що визнає верховенство закону і відповідних свобод та інститутів.

Відповідно до Маастрихтського договору кожна поточна держава-член, а також Європарламент повинні прийти до згоди з приводу будь-якого розширення. Вступ до ЄС відбувається в кілька етапів:

1. Підписання Угоди про асоціацію;
2. Включення в офіційну програму розширення ЄС;
3. Подача заявки на вступ;
4. Отримання статусу кандидата в члени ЄС;
5. Вступ до ЄС.

Україна знаходиться на першому з цих етапів. ЄС відкрив кордони для України. Документ про безвізовий режим було підписано 17 травня 2017 року, а сам безвіз набув чинності за 20 днів – 11 червня 2017 року. Безвіз для українців підтримала більшість депутатів Європарламенту. А до того комітет Європейського парламенту з громадянських свобод, юстиції та внутрішніх справ затвердив проєкт резолюції щодо безвізу для України. Уже починаючи з літа 2017 року, без візи можна було відвідати практично будь-яку країну ЄС.

Щодо сучасного стану ЄС: опитування постійно засвідчують, що більшість європейців цінують основні переваги європейської інтеграції, але стурбовані деякими напрямками діяльності та змінами в ЄС. «Втім, – як засвідчує великий знавець історії ЄС Десмонд Дайнен, – у добу швидкої

глобалізації та поширення загальної непевності європейська інтеграція видається важливішою, ніж будь-коли. Те ж прагнення безпеки та економічного добробуту, яке надихало засновників Європейської Спільноти, лежить сьогодні в основі ЄС, хоча регіональні й глобальні обставини докорінно змінилися». На теперішній час створені умови для ознайомлення європейської спільноти з Україною шляхом надання інвестицій, розвитку туристичної сфери. Європейська інтеграція України – це шлях глибоких реформ у всіх основних сферах суспільного, політичного та економічного розвитку нашої країни. Усі зазначені реформи повинні призвести до того, що Україна має перетворитися в економічно і соціально розвинену країну з Європейськими цінностями.

Сьогодні Україна впевнено крокує фінальним відтинком євроінтеграційного шляху, на завершальному етапі реформа правоохоронної та судової системи, децентралізація, створення антикорупційної прокуратури... Успішне завершення вищезгаданих реформ ознаменує офіційний вступ України до Європейського Союзу.

Основні події:

21 березня 2014 року в Брюсселі було підписано політичну частину Угоди про асоціацію з ЄС;

27 червня 2014 року Президент України Петро Порошенко підписав другу (економічну) частину Угоди про асоціацію з ЄС;

16 вересня 2014 року Європейський парламент ратифікував Угоду про асоціацію між Україною і Європейським Союзом;

23 лютого 2017 року Верховна Рада ратифікувала Угоду між Урядом України і Європейським Союзом про участь України у програмі COSME;

17 травня 2017 року підписано угоди про безвізовий режим України з ЄС;

11 червня 2017 року набрання чинності рішення Європейського Союзу про безвізові поїздки для громадян України до держав-учасниць Шенгенської угоди.

Список використаних джерел

1. Безвізовий режим: як це працюватиме [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://glavcom.ua/publications/bezvizoviy-rezhim-rano-raditi-koli-chekatita-yak-bude-pracuyvati-374775.html>.

2. Дайнен Д. Дедалі міцніший союз. Курс європейської інтеграції / пер. з англ. – К.: «К.І.С.», 2006. – 696 с. – С. 123-124.

3. Мудрий Я.М. Словник-довідник термінів з Європейської інтеграції / за загальною ред. М.Н. Бойцуна, Я.М. Мудрого, О.М. Рудіка. – К: Мілленіум, 2009. – 588 с.

4. Україна і Європейський Союз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Україна_і_Європейський_Союз.

30 років
Незалежності
України

Урок нових освітніх трендів

Нова українська школа для МАЙБУТНЬОГО

1 вересня 2017 року

Старт НУШ у 100 пілотних школах України

<https://cutt.ly/cmBn4Fq>

Кожна дитина – неповторна, унікальна особистість. Створити умови для розвитку такої особистості – завдання сучасної школи. Принципи дитиноцентризму, особистісно орієнтованого навчання, компетентнісного та діяльнісного підходів стали фундаментом побудови Нової української школи (НУШ) – де кожна дитина має почувати себе значимою, важливою, захищеною. Школа для дитини. Школа успіху. Школа радості. Школа зростання...

Нова українська школа не лише формує знання, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті.

Реформа НУШ – ключова реформа Міністерства освіти і науки України – розраховано на роки. Проте зміни вже розпочались.

У вересні 2017 року було ухвалено новий Закон «Про освіту», який регулює основні засади нової освітньої системи, а у лютому 2018 року затверджено новий Державний стандарт початкової освіти. У березні 2020 року набув чинності новий закон «Про повну загальну середню освіту».

Новий Стандарт початкової освіти з 2017/2018 навчального року успішно проходив апробацію у 100 школах по всій Україні.

Серед цих закладів освіти і 4 з нашої області (подаються назви закладів освіти на момент визначення їх пілотними):

1. Комунальний заклад «Навчально-виховний комплекс «Гімназія – загальноосвітня школа I-III ступенів №1» Бобринецької міської ради Кіровоградської області;

2. Комунальний заклад «Навчально-виховне об'єднання № 25 «Загальноосвітня школа I-III ступенів, природничо-математичний ліцей, центр позашкільного виховання «Ліра» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області»;

3. Спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів № 7 Світловодської міської ради Кіровоградської області;

4. Загальноосвітній навчальний заклад I-III ступенів № 15 Олександрійської міської ради Кіровоградської області.

У 2018/2019 навчальному році за новим стандартом початкової освіти розпочали навчання першокласники по всій Україні.

Спробуємо коротко охарактеризувати, що змінюється для учнів, вчителів, батьків та адміністрації.

Що змінюється для учнів?

Ключова зміна для учнів стосується підходів до навчання та змісту освіти. Адже мета НУШ – виховати інноватора та громадянина, який вмє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини.

Замість запам'ятовування фактів та понять учні набувають компетентностей. Це – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. Тобто формується ядро знань, на яке будуть накладатись уміння цими знаннями користуватися, а також цінності та навички, що знадобляться випускникам української школи у професійному та приватному житті.

Список компетентностей, яких набувають учні, закріплено законом «Про освіту». Їх створено з урахуванням рекомендацій Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя, зокрема: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; культурна компетентність; підприємливість та фінансова грамотність.

Спільними для всіх компетентностей є так звані наскрізні вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми.

Щоб набувати компетентностей, школярі навчаються за діяльнісним підходом – тобто частіше щось роблять замість того, щоб просто сидіти за партами і слухати вчителя. Концепція НУШ пропонує також упроваджувати інтегроване та проєктне навчання. Це сприяє тому, що учні отримують цілісне уявлення про світ, адже вивчають явища з точки зору різних наук та вчать вирішувати реальні проблеми за допомогою знань з різних дисциплін.

Розроблено нову модель оцінювання учнів у межах Нової української школи. Тепер замість звичних табелів у кінці року учні перших класів отримують Свідоцтво досягнень. Оновлена модель ґрунтується на формульованому оцінюванні, яке дає можливість зробити висновки саме щодо процесу навчання, а не тільки результату (кількості помилок) та поступу учня.

А ще реформа – це про освітнє середовище. І це, насамперед, не техніка чи меблі. Хоча завдяки децентралізації фінансування шкіл збільшилося, і в багатьох навчальних закладах поступово оновлюється матеріально-технічна база.

Зміна освітнього середовища – це зміна ставлення до дитини: повага, увага до неї та прагнення знайти оптимальний спосіб для її ефективного навчання.

Що змінюється для вчителів?

Учитель – це людина, на якій тримається реформа та реалізуються освітні зміни. Тому один із головних принципів НУШ – умотивований учитель, який усвідомлює важливість професійного та особистісного зростання.

Щоб навчати по-новому, вчитель отримав свободу дій – має можливість обирати навчальні матеріали, імпровізувати та експериментувати. Цю свободу дає новий закон «Про освіту».

Учитель тепер обмежений лише Державним стандартом. У цьому документі окреслено результати: що мають знати та вміти учні, закінчивши певний етап навчання. Натомість, як дійти до цих результатів, учитель визначає сам.

Для компетентного саморозвитку та підвищення кваліфікації вчитель має можливість самостійно обирати цікаві для нього програми для навчання, а також різноманітні семінари, майстер-класи, тренінги тощо. Є лише дві вимоги: за п'ять років підвищення кваліфікації має скласти 150 годин, а навчання має відбуватися щорічно.

На початку 2019 року стартував пілотний проєкт сертифікації вчителів початкових класів, у якому беруть участь понад 800 педагогів з усієї України.

Новий Стандарт початкової освіти передбачає роботу педагогів за іншими підходами. Тому протягом 2018-2019 років відбулося масштабне навчання вчителів початкової школи. Це було як дистанційне навчання, так і очні сесії, в межах яких спеціально підготовлені тренери закріплюють знання педагогів на практиці.

Також у 2019 році стартував пілот з добровільної сертифікації вчителів, мета якого – виявити та стимулювати вчителів з високим рівнем професійної майстерності, які володіють методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями та сприяють їх поширенню.

Що змінюється для батьків?

Один із принципів Нової української школи – партнерство, у тому числі – між школою та батьками. Батьки можуть створювати свої органи громадського самоврядування; впливати на освітній та виховний процеси.

Відтепер батькам легше контролювати фінанси школи. Усі навчальні заклади, які отримують публічні кошти, зобов'язані оприлюднювати свій кошторис та інформацію про витрати.

Співпраця між усіма учасниками освітнього процесу – учителями, учнями, адміністрацією та батьками – наріжний камінь, який допоможе досягти

всіх інших результатів. Адже тільки так можливо втілити головну мету: змінити освітнє середовище, впровадити навчання для життя.

Що змінюється для адміністрації школи?

НУШ – це відповідальна школа, тому заклади освіти отримують більше свободи дій. Адже відповідальність та свобода йдуть пліч-о-пліч. Законом «Про освіту» передбачено кадрову автономію.

У 2019 році на зміну процедури атестації шкіл, що мала виключно наглядово-контрольні функції, прийшов Порядок проведення інституційного аудиту, який має стати інструментом підтримки закладів. На допомогу директорам шкіл Державною службою якості освіти розроблено рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти.

З 2022 року та упродовж подальших років основні принципи, стандарти та орієнтири Нової української школи будуть запроваджуватись у 5-9 класах закладів освіти.

Основні нормативно-правові документи:

14.12.2016 року – розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року;

05.09.2017 року – Закон України «Про освіту»;

13.12.2017 року – розпорядження Кабінету Міністрів України № 903-р «Про затвердження плану заходів на 2017-2029 роки із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа»;

21.02.2018 року – постанова Кабінету Міністрів України № 87 «Про затвердження Державного стандарту початкової освіти»;

23.03.2018 року – наказ Міністерства освіти і науки України № 283 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи»;

16.01.2020 року – Закон України «Про повну загальну середню освіту»;

23.12.2020 року – наказ Міністерства економіки, торгівлі та сільського господарства №2736 «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»;

23.03.2018 року – наказ Міністерства освіти і науки України № 283 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо організації освітнього простору Нової української школи».

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

2. Кондратова В.В., Тіхонова Н.Г. Особливості реалізації Державного стандарту початкової освіти в першому класі закладів загальної середньої освіти // Науково-методичний супровід функціонування інформаційно-освітнього простору регіону: Науково-методичний вісник № 54. – Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2018. 407 с.

3. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

30 років
Незалежності
України

Урок духовності

Незалежність помісної Православної церкви України

6 січня 2019 року

*Отримання Томосу про автокефалію
Української православної церкви*

Шлях до незалежної української помісної Церкви був складним і тривалим. Перша спроба була здійснена ще 100 років тому, за часів Гетьманату і Директорії, однак народженню Української церкви завадила більшовицька окупація. Процес був відновлений з проголошенням незалежності нашої держави. Вагому роль у цьому відігравав предстоятель УПЦ Київського патріархату Філарет, проте багато років цей процес блокувався. І лише спроба 2018 року виявилася вдалою. Нагадаємо про ті важливі події та рішення, які передували наданню Томосу про автокефалію Православної церкви України.

У квітні 2018 року президент України Петро Порошенко звернувся до Вселенського патріарха Варфоломія з проханням надати Томос про автокефалію Православної церкви в Україні і оголосив про намір створити єдину помісну церкву. Верховна Рада звернення президента підтримала.

10 вересня 2018 року патріарх Варфоломій скерував до Києва двох екзархів, які мали підготувати ґрунт для створення автокефальної церкви.

11 жовтня того ж року Синод Вселенського Константинопольського патріархату у Стамбулі:

- підтвердив своє попереднє рішення продовжити процес надання автокефалії українській церкві;
- позбавив юридичної сили свій синодальний лист 1686 року про доручення Московському патріархові обов'язку висвячувати церковно підпорядкованих Константинополю митрополитів Київських, що його Російська церква трактувала як нібито передачу Київської митрополії Москві;
- відновив у єпископському чи священницькому сані і в церковному спілкуванні зі світовим православ'ям керівників невизнаних Української православної церкви Київського патріархату й Української автокефальної православної церкви і підпорядкованих їм священства та вірян;
- оголосив про відновлення своєї ставропігії (представництва) в Києві.

15 грудня 2018 року у Софії Київській відбувся Об'єднавчий церковний собор. На ньому духовенство УПЦ Київського патріархату, Української автокефальної православної церкви та УПЦ Московського патріархату

створили єдину помісну Православну церкву України, ухвалили її статут і обрали предстоятеля – митрополита Київського і всієї України Епіфанія.

Урешті-решт 6 січня 2019 року у Стамбулі Вселенським патріархом Варфоломієм було вручено «Патріарший і Синодальний Томос надання автокефального церковного устрою Православній Церкві в Україні» предстоятелю Православної церкви України митрополитові Київському і всієї України Епіфанію.

Томос надав Київській митрополії автокефальний статус і робить її п'ятнадцятою канонічною автокефальною церквою – Православною церквою в Україні. Відтепер вона стає повноправною і самоврядною адміністративною частиною єдиної Вселенської православної церкви без посередництва інших помісних церков.

Термінологічна примітка:

Томос (грец. τόμος) – це указ синоду або глави помісної православної церкви з важливих питань церковного устрою або віровчення; останнім часом найчастіше стосується рішення церкви-матері про надання автокефалії новій помісній церкві;

Автокефалія (ст. грец. αὐτοκεφαλία) – самостійність помісної церкви, адміністративно незалежної від інших православних церков, але єдиної з ними канонічно.

Цікавий факт! Онлайн-словник неологізмів та сленгу сучасної української мови «Мислово» визначив «Томос» словом року у 2018 році. Основними критеріями при виборі слова року є його популярність та соціальна значущість. Слова та визначення до словника додаються інтернет-спільнотою.

Основні події:

Квітень 2018 року – звернення до Вселенського патріарха Варфоломія з проханням надати Томос про автокефалію Православної церкви в Україні.

9-11 жовтня 2018 року – проведення Синоду Вселенського Константинопольського патріархату у Стамбулі, на якому продовжено процес надання автокефалії українській церкві.

15 грудня 2018 року – створення єдиної помісної Православної церкви України.

6 січня 2019 року – отримання Томосу про автокефалію Православної церкви України.

Список використаних джерел

1. Рік тому у Стамбулі підписали Томос для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2850193-rik-tomu-u-stambuli-pidpisali-tomos-dla-ukraini.html>

2. Слово року 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://myslovo.com/?page_id=4634

3. Томос [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Томос>

4. Томос про автокефалію Православної церкви України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Томос_про_автокефалію_Православної_церкви_України

5. Що таке томос і автокефалія – пояснюємо популярно [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/29697267.html>

30 років
Незалежності
України

Урок збереження здоров'я

Україна на карантині

Березень 2020 року

Початок пандемії коронавірусу

3 березня 2020 року – це дата, яка назавжди змінила Україну. У Чернівецькій області зафіксовано перший випадок коронавірусної хвороби. COVID-19, інфекційна хвороба, яка вперше виявлена у людини в грудні 2019 року в місті Ухань, Центральний Китай. Хвороба почалася як спалах, що розвинувся у пандемію. Причиною її став коронавірус SARS-CoV-2, циркуляція якого в людській популяції була до грудня 2019 року невідомою.

Швидке поширення вірусу призвело до запровадження в Україні жорсткого карантину. На цей момент в Україні було офіційно зареєстровано три випадки коронавірусної хвороби, але, незважаючи на жорсткі обмеження, на кінець березня в межах всієї країни захворіло 645 осіб, а впродовж квітня МОЗ фіксує 9761 випадок COVID-19. В країні оголошено повний локдаун. Призупинено роботу закладів освіти та громадського харчування, введено обмежувальні заходи в громадському транспорті та продуктових магазинах, заборонено масові заходи. Кількість підтверджених випадків коронавірусу невпинно збільшується. В серпні захворіла 51 тисяча 331 особа, а в жовтні – 178 тисяч 522 людини; грудневий антирекорд в 322 тисячі 422 людини хворих на коронавірус змусив уряд посилювати карантинні обмеження. Тільки в лютому 2021 року з початком масового вакцинування кількість хворих пішла на спад.

Мільйони людей опинилися в ізоляції. Заклади медичного обслуговування перейшли в посилений режим роботи. Нічого подібного ми ще не переживали. Соціальна дистанція і марлеві пов'язки, регулярна дезінфекція рук і страх перед невідомістю стали нашими щоденними супутниками. Спад економіки, підвищення смертності є серйозним випробуванням як для державних, так і для соціальних інститутів.

Критична ситуація завжди сприяє мобілізації зусиль і концентрації волі та призводить до формування нових якостей соціальної взаємодії. Так сталося і в нашому випадку. В цей період дистанційна взаємодія активізувалася в освітній сфері. Процес навчання під час карантину навесні 2020 року був напруженим для всіх учасників освітнього процесу: вчителі, школярі, батьки, викладачі та студенти. Але, не зважаючи на такі серйозні виклики, освітянська спільнота зуміла, мобілізувавши наявні інтелектуальні та матеріальні ресурси, якісно організувати освітній процес в умовах пандемії.

6 квітня 2020 року на YouTube-каналі МОН, а також ще на 15 телеканалах та медіаресурсах о 10:00 було розпочато трансляцію уроків для учнів 5-11

класів на карантині. Зйомки уроків відбувалися у Новопечерській школі м. Києва. У відеозаняттях взяли участь українські зірки: ведучі, музиканти, актори, спортсмени. Вони відповідають на запитання, вирішують задачі та проводять досліди разом з учителями.

11 грудня 2020 року Міністерство освіти та науки України спільно з Українським інститутом розвитку освіти та Міністерством цифрової трансформації України з метою забезпечення рівного доступу до якісної шкільної освіти учнів 5-11 класів запустили платформу для дистанційного та змішаного навчання «Всеукраїнська школа онлайн». ВШО забезпечує учнів відеопоясненнями, конспектом, тестами та можливістю відслідковувати свій навчальний прогрес. А вчителів – необхідними методичними рекомендаціями та прикладами застосування сучасних освітніх технологій.

Важливо, що платформа надає доступ до навчального контенту українською мовою для дітей та вчителів, які проживають на тимчасово окупованих територіях України. А також для дітей, які з різних причин перебувають за кордоном та хочуть навчатися за українською державною програмою. Паралельно МОН у співпраці з ГО «Освіторія» запустили нові телеуроки, які транслювалися на безкоштовній платформі. До участі в даному проєкті був запрошений і нашій земляк, Чучаєв Олександр.

У період карантину МОН спільно з освітянськими громадськими організаціями розробляли інформаційно-методичні матеріали й рекомендації для учасників освітнього процесу. Наприклад:

- ГО «Смарт Освіта» підготувала посібник «Організація дистанційного навчання в школі. Методичні рекомендації»;
- спільно з ЮНІСЕФ МОН розробили дистанційні уроки з біології про COVID-19;
- EdEra розробила безкоштовний онлайн-курс «Про дистанційний та змішаний формати навчання» для вчительства й керівництва шкіл;
- Національна освітня спільнота «Всеосвіта» та освітній проєкт «На урок» активно долучилися до організації дистанційного навчання;
- ЮНІСЕФ спільно з МОН запустили інформаційну кампанію про безпечне навчання під час пандемії «Школо, ми готові», а під час ЗНО забезпечили пункти тестування медичними масками, засобами дезінфекції, термометрами, медичними халатами, захисними щитками та інформаційними матеріалами;
- USAID спільно з МОЗ створили інформаційні матеріали для закладів освіти;
- Швейцарська Конфедерація в межах проєкту DECIDE («Децентралізація для розвитку демократичної освіти») підтримала розробку сайту mon-covid19.info, а також онлайн-курсу «Про дистанційний та змішаний формати навчання»;
- Google надав закладам освіти безкоштовний доступ до всіх інструментів та сервісів G Suite for Education;
- лідерські позиції в онлайн освіті зайняв комунальний заклад «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського». Створено платформу для онлайн-освіти, швидко та якісно організовано навчання за програмами, проведення семінарів, тренінгів майстер-класів в дистанційному (як синхронному так і асинхронному режимі) з урахуванням актуальних потреб учительства.

Складність епідеміологічної ситуації в світі призвела до скасування грандіозних масових як культурних, так і спортивних заходів. Було перенесено фінальний етап чемпіонату Європи з футболу 2020, тридцять другі літні Олімпійські ігри та інші глобальні масові заходи.

Послугуючись загальносвітовою та українською практикою, МОН прийняло рішення скасувати проведення Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів та очних учнівських конкурсів, за можливості перевівши їх на дистанційний режим. Оперативно зорієнтувалися в ситуації педагоги й адміністрація Кіровоградського обласного центру дитячої та юнацької творчості та зуміли провести Всеукраїнський фестиваль дитячої та юнацької творчості, присвячений Всесвітньому Дню Землі в заочному/онлайн-форматі на тему: «Здоров'я людства – відповідальність кожного», залучивши кількатисячну аудиторію.

Також, у зв'язку з пандемією була скасована державна підсумкова атестація випускників закладів загальної середньої освіти усіх рівнів. Але ЗНО все ж відбулося. З дотриманням жорстких карантинних обмежень (температурний скринінг, марлеві пов'язки, дезінфекція рук) дозволили створити безпечні умови для осіб, які склали ЗНО як у 2020, так і в 2021 році.

Відповідь на будь-який соціальний виклик – це інноваційні шляхи розвитку та нові сфери діяльності. Не стала виключенням і пандемія коронавірусу. Самоізоляція, дистанційні умови комунікації сприяли активізації слаборозвинених до цього часу сфер. Зокрема інтернет-магазинів, кількість яких зросла в десятки разів порівняно з допандемійним періодом. Також було суттєво розширено спектр послуг, які можна отримати в онлайн-форматі, розпочинаючи від продуктових наборів, готових ресторанних страв чи напів-фабрикатів і завершуючи консультаціями психолога.

Впродовж усього періоду епідемії увага спільноти була прикута до сфери медицини, адже саме медичні працівники опинилися в авангарді боротьби з пандемією. Новий вірус застав медичних працівників зненацька, змушуючи працювати у небезпеці, щоб рятувати життя інших. Лікарям доводиться вчитися та працювати одночасно. Без вихідних та понаднормово, в умовах фізичного та морального виснаження, в ситуації постійного стресу українські медики врятували сотні тисяч життів. Суспільство з повагою та вдячністю поставилося до ролі й значення медичних працівників у таких складних умовах, слова вдячності, волонтерська підтримка, безкоштовний транспорт для медиків, позачерговий проїзд у громадському транспорті – це складові спільного зусилля в боротьбі з ковідом.

Пандемія COVID-19 – це новий виклик для мистецько-культурного життя нашої країни. Усі театри, музеї, кінозали, фестивалі, бібліотеки, творчі центри припинили свою роботу. Однак у віртуальному просторі усе навпаки. Чимало проєктів та установ перейшли в онлайн-формат. Тепер переглянути фільм чи виставу можна у будь-який час. Більше не потрібно чекати хорошої погоди, щоб відвідати екскурсію відомими музеями просто неба. Поринути в атмосферу давніх часів та відчути всю велич української культури, тепер можна не покидаючи власної домівки:

- Центр народознавства «Мамаєва Слобода»;
- Музей народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини;
- Національний заповідник «Хортиця» та Резиденція Богдана Хмельницького розробили та виклали в загальний доступ віртуальні екскурсії з

доступним супроводом трьома мовами. Також можна детально оглянути усі експозиції та прогулятися територією закладів;

- Подивитися на такі цікаві місця, як Білий Дім у США чи Букінгемський палац теж можна онлайн – за допомогою віртуальних екскурсій від Google. Зробити це на гаджетах можна за допомогою програми Google Expeditions;

- Навіть під час карантину традиції Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка залишаються незмінними. Усі архівні вистави, бенефіси та передачі можна переглянути на офіційному YouTube-каналі театру.

Онлайн-концерти, перформенси на відкритому повітрі, на дахах чи балконах міських багатоповерхівок, автоконцерти чи автокінотеатри (коли люди, перебуваючи в автівці, налаштовують звукоприймачі і можуть переглядати фільми чи слухати музику) ще кілька років тому було чимось незнайомим, а сьогодні стає звичним явищем.

Карантин поступово повертає популярність книгам та настільним іграм. Можливість більше часу провести з сім'єю, без сумніву, є позитивним наслідком карантинних обмежень.

Наразі експерти сходяться на думці, що чи не найдієвішим засобом протидії поширення коронавірусної інфекції на рівні з протиепідеміологічними заходами (соціальне дистанціювання, дезінфекція рук, марлеві пов'язки) є щеплення, які виробляють колективний імунітет.

«COVID-19» змінив світ, змінив Україну, ми вже ніколи не будемо такими як раніше. Разом із втратами громадяни отримали новий досвід, побачили цікаві інноваційні перспективи, багато хто відкрив для себе нові способи та сфери діяльності, нові виклики подарували нові можливості. І хоча небезпека ще не відступила, ми засвоїли її уроки: живе спілкування, прогулянки на свіжому повітрі, родинні свята, зустрічі з друзями та колегами набули зовсім іншого значення в умовах пандемічних обмежень. Ми навчилися цінувати себе та людей, які нас оточують.

Основні події:

3 березня 2020 року – Україна оголосила про перший підтверджений випадок коронавірусної хвороби;

11 березня 2020 року – Кабінет Міністрів запровадив карантин в Україні;

16 березня 2020 року – Україна закрила кордони для іноземців на термін до двох тижнів;

13 листопада 2020 року – Кабінет міністрів запровадив карантин вихідного дня;

з 15 лютого 2021 року – в Україні заплановано початок масової вакцинації, на початку місяця було оголошено про отримання перших 117 тис. доз вакцини Pfizer.

Список використаних джерел

1. Випуск «Україна у 2020-2021 роках: наслідки пандемії. Консенсуспрогноз» (Квітень, 2020) // URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=ukUA&id=5d3fea53-45e7-4641-8d48-f0c865a24471&title=VipuskukrainaU20202021-Rokakh-NaslidkiPandemiiKonsensusprognoz-kviten2020>.

2. Звіт Генерального секретаря про роботу Організації. 2020 рік // URL: <https://ukraine.un.org/uk/93805-zvit-generalnogo-sekretaryu-pro-robotuorganizacii>.

3. Україна після коронакризи – шлях одужання. Тези наукової доповіді // URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/tezi_virus.pdf

30 років
Незалежності
України

Мій власний урок

**Мій край – моя країна.
Цінуй, вивчай, дій**

30 РОКІВ – 30 УРОКІВ

**Інформаційно-методичні матеріали
для проведення Дня знань та Першого уроку
в 2021/2022 навчальному році**

Підписано до друку 23.07.2021 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Друк – принтер. Тираж – 100 прим.
Зам. № 361

КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», вул. Велика Перспективна,
39/63, Кропивницький, 25006

Віддруковано в лабораторії інформаційно-методичного забезпечення
освітнього процесу КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського»,
вул. Велика Перспективна, 39/63, Кропивницький, 25006